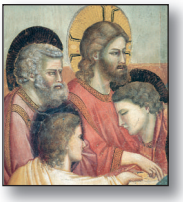

„Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine”

Exercițiile Fraternității

Comunione e Liberazione

Rimini 2012

„NU MAI TRĂIESC EU, CI CRISTOS TRĂIEȘTE ÎN MINE”

Exercițiile Fraternității
Comunione e Liberazione

Rimini 2012

© 2012 Fraternità di Comunione e Liberazione
Traducere din limba italiană realizată de: Ruxandra Tirean

Copertă: Giotto, *Cina cea de taină* (detaliu), Cappella degli Scrovegni, Padova.

Vatican, 20 aprilie 2012
Distinse Don Julián Carrón
Președinte al Fraternității Comunione e Liberazione

Cu ocazia Exercițiilor Spirituale pentru membrii Fraternității Comunione e Liberazione prezenți la Rimini, ați dorit să transmiteți Sfântului Părinte Benedict al XVI-lea sentimentele Dumneavoastră de atașament pline de devotament și afecțiune, asigurându-L totodată de rugaciuni deosebite pentru Ministerul Său universal în calitate de Succesor al Apostolului Petru.

Preasfântul Părinte, exprimându-și aprecierea vie pentru lăudabila inițiativă a acestei Fraternități, vă mulțumește pentru arătarea recunoștinței și pentru gândurile de venerație transmise și, în același timp, Vă urează ca experiența legăturii cu Cristos viu să trezească ocazii noi de o generoasă mărturie bisericească, mergând pe urmele rodnice trasate de apreciatul Preot Mons. Luigi Giussani, invocă o efuziune plină de daruri pascale, de bucurie și pace, și, cu multă bunăvoință, Vă trimite Dumneavoastră și participanților la întâlnirea spirituală implorata Binecuvântare Apostolică, revărsând-o asupra tuturor celor dragi.

Cu sentimente de o deosebită venerație, unit întru Domnul,

Monsenior Angelo Becciu, *Vicesecretar de Stat al Sfinției Sale*

Vineri seara, 20 aprilie

La intrare și la ieșire:
Johannes Brahms, Simfonia n. 4 în mi minor, op. 98
Riccardo Muti – Philadelphia Orchestra
"Spirto Gentil" n. 19, Philips

■ **INTRODUCERE**
Julián Carrón

Oricare ar fi sentimentul pe care fiecare dintre noi îl are față de propria persoană în această seară, percepția pe care o are despre ceea ce se întâmplă, venind aici, Dumnezeu ne dă un gest precum Exercițiile noastre, pentru a-i răspunde vieții noastre printr-un fapt, ca judecată de la care s-o luăm din nou la drum, în orice punct al drumului nostru ne-am afla.

La începutul acestui gest al nostru, să Îi cerem Unicului care ne poate deschide sufletul, să ni-l deschidă larg în fața harului care ne va fi dat în aceste zile: Spiritul lui Cristos.

Discendi Santo Spirito

Salut pe fiecare dintre voi aici prezenți și pe toți prietenii care sunt în legătură directă cu noi din mai multe țări și pe toți cei care vor participa la Exerciții în următoarele săptămâni în celelalte țări ale lumii.

Afirmarea pozitivității realității ne-a provocat pe toți; diversitatea reacțiilor a arătat un front descoperit, semn al modalității prin care mentalitatea comună ne influențează viața: este o percepție a realității și a propriei persoane caracterizată, în fond, de un dubiu teribil, corosiv, cu privire la consistența și destinul vieții, a tuturor lucrurilor. De câte ori am auzit repetându-se: "Dar oare suntem siguri că realitatea e întotdeauna pozitivă? Cum putem spune așa ceva în fața a tot ceea ce se întâmplă? Există oare vreun punct care să reziste în fața dramei vieții?". Dedesubt, dincolo de un prim strat de discursuri și multe acțiuni (în care, de altfel, chiar suntem implicați), ne poate însoți o negativitate, care iese la suprafață în anumite momente în care dificultatea și contradicția se accentuează. În spatele fațadei mai mult sau mai puțin triumfătoare se găsește suferința. Așa cum îmi scrie cineva dintre noi: "Uneori simt un fel de suferință. Există un fel de triumfalism în ceea ce facem care servește drept corespondent în fața tragediei unei existențe fără speranță". Această umbră asupra pozitivității ulti-

me, asupra consistenței realității, nu e o problemă de experți, de specialiști, ne privește pe toți și are o consecință imediată: inconsistența eului. Iată ce scrie altcineva: ”În perioada aceasta mi s-a întâmplat să întâlnesc oameni în care contextul actual, caracterizat de instabilitate, determină descoperirea unei fragilități umane. În toate aceste relații apare o întrebare: în ce constă consistența mea?”.

Dar întrebarea poate fi chiar și mai dramatică, așa cum se vede din această scrisoare: ”Dragă Julián, vroiam să-ți povestesc ce anume iese la iveală mai clar în viața mea, în această lună, în fața bolii unei prietene de-ale mele. Pornesc de la un aspect care m-a scandalizat imediat, pe care n-aș fi vrut să îl găsesc în mine, dar care apoi a început să fie punctul de pornire pentru a intra în adevăr, ba mai mult, aș spune că este singurul punct de la care pot porni ca să trăiesc cu adevărat. În fața a ceea se întâmpla, mi-am dat seama că multe lucruri care mi-au fost spuse în acești ani și al căror adevăr și corespondență le-am recunoscut (și pe care adesea le-am repetat altora) nu dobândiseră o consistență astfel încât să reziste și în fața a ceea ce se întâmpla acum. Mi-am dat seama de asta foarte clar într-una din primele zile în care am mers s-o văd pe această prietenă la spital. La un moment dat, mi-am dat seama că eu, în fața ei și a stării aceleia, nu aveam nimic diferit față de întrebările pe care le avea tatăl Eluanei. Aceleași, nerezolvate. Ce aveam eu de spus în fața prietenei mele care era în comă? N-ar fi fost mai bine ca ea să moară? Ce este misterul eului? Eram consternat să-mi dau seama că eram locuit de aceste întrebări. Multă lume în jurul meu se ruga pentru un miracol, însă problema atingea în mine un punct pe care chiar și miracolul vindecării nu l-ar fi rezolvat. Și eu vreau să se vindece, însă în mine, exigența este și mai mare, pentru că și dacă se vindecă, mai devreme sau mai târziu îmi va fi luată din nou, și eu îi voi fi luat ei și altora. Cine o salvează pe ea toată și pe mine tot? Cine salvează totul? Mă scandaliza și mă speria acest uman al meu așa de diferit de imaginea pe care o aveam despre cum ar fi trebuit să fiu într-o situație de genul acesta, și mă descopeream arid în loc să fiu plin de pasiune, eram mut în fața a ceea ce se întâmpla. Ieșea la iveală o inconsistență a eului meu pe care aș fi vrut să nu trebuiască s-o privesc. Era ca și cum toată rana incapacității mele, toată mizeria și neputința mea de a fi adevărat, ar fi ieșit brusc la suprafață, fără rușine. O disproporție imposibil de depășit. Iată, acesta este adevăratul meu uman, această durere pentru imposibilitatea de a fi adevărat, de a trăi cu adevărat realitatea, chiar și numai pentru o clipă: atunci, în acel moment îți dai seama că ești cu totul o nevoie la originea ființei tale, nu după câțiva pași pe care reușești să-i faci. Nevoie totală. Atunci, tocmai acest uman pe care aș fi vrut să nu-l privesc a devenit poarta pentru a începe să pătrund în realitate

într-un mod adevărat. Țineam să-ți povestesc ceea ce ți-am scris pentru că îmi dau seama că munca cea mare care mi se cere este să accept lupta de a recupera în mod continuu umanul meu autentic (și asta nu e ceva automat, ba dimpotrivă, este un efort!) ca să fiu pe drumul pe care tu ni-l arăți".

Această scrisoare exprimă greutatea provocării ce se regăsește în afirmarea pozitivității realului. N-ar fi suficient miracolul vindecării, cu care uneori dorim să ne mulțumim doar ca să nu privim în față adevărata problemă: "Și eu vreau să se vindece, însă în mine exigența este mai mare, pentru că și dacă se vindecă, mai devreme sau mai târziu îmi va fi din nou luată, și eu îi voi fi luat ei și altora. Cine ne salvează, pe ea și pe mine, cu totul?". Cu alte cuvinte: este ceva ce salvează toatele lucrurile de la pieirea în nimic? Acel prieten al nostru intuiește că răspunsul are legătură cu recuperarea umanului său adevărat. Mă uimește că a apărut așa de clar printre noi, pentru că identifică trăsătura fundamentală a culturii noastre, care ne pătrunde mult mai mult decât ne închipuim noi.

Și care este această caracteristică a culturii nostre?

Încă o dată ne vine în ajutor don Giussani. În 1994, într-un interviu acordat publicației lunare *30 Giorni*, el arăta că în nihilism se află "caracterul mortal al culturii moderne, așa cum, mai ales acum, este suportată de toți în calitate de mentalitate comună […]. Nihilismul este, înainte de toate, consecința inevitabilă a unei prezumții [a noastre] antropocentrice, conform căreia omul este în stare să se salveze pe sine". E un nihilism ce are rădăcini vechi, în revolta anilor 1600 și 1700, ba chiar înainte, în anumite privințe, odată cu protestantismul, până în zilele noastre. […] Ca simbol al acestuia […] le explic întotdeauna tinerilor poezia lui Montale: «Poate că într-o dimineață mergând printr-un aer de sticlă,/ uscat, întorcându-mă, voi vedea împlinindu-se miracolul:/ nimicul în urma mea, golul în spatele / meu, cu o groază de om beat.// Apoi ca și pe un ecran, se vor vedea neașteptat / copaci, case, dealuri , ca o iluzie obișnuită. Dar va fi prea târziu; și eu voi pleca tăcut, printre oamenii ce nu-și vor întoarce capul, cu secretul meu»".[1]

Nimicul în urma mea și golul în spatele meu: poezia lui Montale exprimă ceva ce noi toți, ca adulți, conștienți, cunoaștem foarte bine și constatăm în mod continuu: lucrurile nu au consistență în sinea lor, ne dezvăluie un caracter efemer. Din această "percepție amețitoare a aparenței efemere a lucrurilor, se dezvoltă ca o cedare și negare mincinoasă tentația de a gândi că lucrurile sunt o iluzie și un nimic". Adică: "Lucrurile pe care le ai,

[1] L. Giussani, "C'è perché è presente", *("Există întrucât e prezent", n. tr.)*, interviu sub îngrijirea lui G. Andreotti, în 30 Giorni, n. 10, 1994, p. 11-12.

oamenii alături de care trăiești, ori sunt nimic (nihilism), ori sunt parte indistinctă – și atunci și tu ești parte indistinctă – a Ființei". Deci, "fie nihilism, fie panteism. Aceste poziții sunt, astăzi, răspunsul ultim în fața căruia cedează cu toții și care ne învăluie pe toți în lipsa unui punct de sprijin ferm și clar".[2]

De ce apare această lipsă a unui sprijin solid și clar, datorită căreia cedăm cu toții în fața acestui nihilism sau panteism? Fiindcă de multe ori sensul nostru religios este mai degrabă sentimental decât implicat într-o muncă. Ceea ce impresionează este concluzia pe care o trage don Giussani; în lipsa acestei munci, care ar fi conferit acel punct de sprijin ferm și clar, unde căutăm soluția? Nihilismul și panteismul au în comun "încrederea în putere și râvna pentru putere oricum ar fi ea concepută, în oricare formă a ei". Puterea "este afirmată ca unic izvor și formă de ordine", unica posibilitate de a evita haosul. "În fond, aceasta este și concepția lui Luther, care conduce la Statul absolut: întrucât toți oamenii sunt răi, e mai bine să existe cineva care să-i comande, sau câțiva care să comande. […] Dar cum se ajunge de la nihilism și de la panteism la a avea drept obiectiv puterea? Dacă omul, reducându-se în mod ultim la nimic, la o minciună, e o prefăcătorie, se simte o prefăcătorie, o aparență a existenței, dacă eul său se naște pe deplin ca parte a marii deveniri, ca simplu rezultat al antecedentelor sale fizice și biologice, el nu are nicio consistență originară: […] atât panteismul cât și nihilismul distrug ceea ce este cel mai inexorabil măreț în om; distrug omul ca persoană".[3]

Aceasta este extrema consecință a nihilismului și a panteismului: distrug eul nostru. Într-un alt text, don Giussani exprimă acest lucru într-o manieră fulminantă: "Nihilismul nu vede lumea, în mod necesar, redusă la cenușă și la nimic, însă reduce la cenușă și la nimic eul, persoana".[4] Și această reducție o percepem în inconsistența noastră, în incapacitatea noastră de a trăi în realitate; de aceea ne cuprinde frica în fața anumitor circumstanțe sau momente din viața noastră.

Din această situație, din această reducție a eului atât de evidentă, în care cu toții cădem de atâtea ori, putem scăpa doar angajându-ne într-o muncă ce ne face să recuperăm umanul nostru autentic, adică o muncă ce să ne facă să fim conștienți de unde rezidă consistența originară a eului

---

[2] L. Giussani, *L'uomo e il suo destino. In cammino*, *(Omul și destinul său. Pe drum, n.tr.)*, Marietti 1820, Genova 1999, p. 13.

[3] Ibidem, p. 14-15.

[4] L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, *(Se poate (într-adevăr) trăi așa?, n. tr.),* Bur, Milano 1996, p. 401.

nostru. E nevoie ca omul – fiecare dintre noi – să refuze să se reducă la acel pozitivism raționalistic care îl duce la nihilism sau la panteism; acestea, de fapt, sunt copiii unui raționalism care reduce semnul la aparență, copiii unui pozitivism sufocant care îi amputează realității calitatea de a trimite mai departe și o constrânge înăuntrul propriei măsuri. De aceea, afirmarea pozitivității realului ne-a provocat pe toți, pentru că a provocat raționalismul nostru, modul nostru de a ne folosi rațiunea, redusă la măsura tuturor lucrurilor – aceasta e prezumpția noastră –, a scos în evidență rezistența noastră (suntem ca toți ceilalți) de a recunoaște Misterul ca parte a realității. Obișnuitul pozitivism care ne determină rămâne ascuns, aproape fără să ne dăm seama, până când o situație dramatică nu face ca acesta să ne apară în fața ochilor cu toată puterea lui.

Atunci care e punctul de sprijin solid și clar care poate face față unei astfel de situații? Ce putem face? Care este calea pe care o putem parcurge pentru a nu fi prada oricărei circumstanțe, fără să ne fie mereu teamă de nimic? E interesant de comparat răspunsul pe care îl dă don Giussani cu cel pe care de multe ori îl dăm noi. Unii au încercat să răspundă nihilismului care își făcea apariția în străfundul propriului suflet cu un "apel" către Cristos, însă asta nu schimba esența judecății. Cu alte cuvinte: realitatea este și rămâne negativă, însă pentru noi există un leac, un remediu, o compensație, care ar fi Cristos. Pe de-o parte, se continua să se afirme o ontologie negativă (așa cum fac toți); pe de altă parte, se invoca credința – astfel ruptura pe care o acuzăm de ani de zile continuă să existe –, dar concepția despre viață, moarte, realitate, nu era zgâriată, ci pur și simplu acoperită în mod fideist. Giussani nu urmează această cale. Nihilismul implică o folosire redusă a rațiunii, care mai apoi poate fi transferată la fel asupra lui Cristos ("De ce trebuie să spunem Cristos?", spunem de multe ori în fața anumitor fapte). Dacă așadar sărim peste problemă, ea reapare, se reprezintă așa cum este ea în fața lui Cristos. Prieteni, nu există scurtături!

De ce anume e nevoie pentru a răspunde acestei situații, pentru a găsi acel punct de sprijin ferm și clar de care avem nevoie pentru a trăi în realitate ca niște oameni, pentru a regăsi consistența care ne împiedică să fim absorbiți de circumstanțe, de criză, de părerea celorlalți?

Don Giussani ne vine din nou în ajutor.

În primul rând: "Impostura implicită a poziției nihiliste se află în renegarea evidentă, se află în faptul că nu se poate spune că totul e nimic, că în urma mea e nimicul: ultimul cuvânt îl are nimicul, pe când, în schimb, lucrurile există.[…] Așadar, pe de-o parte e nevoie să reluăm evidența impusă de realitate, ceea ce este realitatea: nu poate fi redusă și explicată printr-un

nimic".[5] Și care este evidența impusă de realitate, faptul că realitatea există? Sau: "Realitatea în ființa sa, realitatea așa cum apare în experiență, adică așa cum îi apare ea rațiunii omului, cum poate să existe și din ce este alcătuită? Realitatea așa cum îi apare omului este făcută de Dumnezeu, «din» Dumnezeu. Ființa creează din nimic, adică împărtășește din sinea ei. Este percepția contingenței realității, adică a faptului că *realitatea nu se face de la sine*".[6] Atenție, prieteni, putem – așa cum am auzit în scrisoarea de dinainte – să luăm drept scontat, să considerăm că am auzit deja, fără să privim în față și fără să întreprindem acea recuperare a umanului, a unui mod de a ne folosi rațiunea care să ne permită cu adevărat să nu fim pierduți în fața realului. Dar toți știm cât de mult aceste lucruri sunt orice altceva numai nu știute și familiare în modul nostru de a ne raporta la real!

Și acum, așa cum există realitatea, exist eu; eu fac parte din ea. De aceea, ne mai spune Giussani, "unicul adevărat mister este deci: cum de exist? Care este consistența mea? […] Această întrebare identifică nivelul ontologic – nu etic – al chestiunii".[7] Existența eului, a libertății sale, a exigențelor sale originare, demonstrează ceva Altceva, trimite la Altceva, este semn al unui Dincolo: fără a avea această conștiință, fără ca această autoconștiință să fie familiară, eu nu exist. Adevărata statură a inimii omului este aceasta, și nimeni n-o poate sătura cu vreun surogat: bani, succes sau putere. Noi suntem rechemați în mod constant la adevărata natură a eului nostru, la adevărul a ceea ce suntem pentru că nimic, decât acest Altceva, nu poate satisface inima omului, și deci inima tuturor, în societate. Dar știm cu toții până unde mentalitatea comună își pune amprenta asupra noastră, este înrădăcinată în noi și ne împinge să căutăm satisfacția acolo unde o caută toată lumea. Dintotdeauna istoria noastră a trebuit să își regleze conturile cu incoerența persoanei în fața adevărului propunerii creștine – ceea ce noi am numit întotdeauna «imoralitate» față de adevărata moralitate care este o continuă tensiune către Infinit –. Astăzi putem repeta cu și mai multă claritate; suntem chemați s-o facem. Incoerența și greșeala unuia sunt o rechemare pentru toți și pentru convertirea fiecăruia.

În al doilea rând: "Pe de altă parte, în această realitate umană, în această viață umană, totuși Dumnezeu a intrat. Nu doar cu îndurarea sa, cu îndurătoarea sa călăuzire, cu misterioasa sa îndrumare paternă, ci a intrat ca om, născut dintr-o femeie. Dumnezeu, născut ca om din pântecele unei tinere femei este oricum un eveniment care se întâmplă, care este introdus

[5] L. Giussani, "C'è perché è presente", în *op. cit.*, p. 12.
[6] L. Giussani, *L'uomo e il suo destino*, op. cit., p. 13.
[7] *Ibidem*, p. 18.

în scenariul vieții omului. Ținând cont de această veste, există un factor nou care nu poate fi anulat nevăzut, care nu poate fi ușor uitat",[8] atât este de ireductibil evenimentul creștin.

Așa cum putem spune că realitatea există, putem afirma că evenimentul creștin există, este ireductibil: "Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului".[9] Și acest eveniment introduce o privire asupra omului imposibil de redus la orice greșeală ar face el. Acea privire este cea pe care, mâine, o vom recunoaște în privirea lui Cristos față de Zaheu. Omul nu este niciodată în mod ultim ceea ce face, ci este acel raport cu infinitul pe care Cristos l-a afirmat în privirea cu care se uita la toți cei pe care i-a întâlnit, mai ales la păcătoși, atât de mult încât a scandalizat pe toată lumea, așa cum se întâmplă și astăzi. Tocmai pentru că am întâlnit această privire, noi ne putem recunoaște greșelile și erorile fără să le justificăm, pentru că un om nu încetează niciodată să fie așa cum este, oricare ar fi greșelile pe care le face – și trebuie demonstrat dacă sunt delicte –. De aceea, a recunoaște obiectivitatea greșelii și nevoia de-a o remedia (ceva ce e întotdeauna imanent pentru o poziție de adevăr), nu presupune în niciun caz refuzarea persoanei. Această privire a fost introdusă în istorie de Cristos. De multe ori noi suntem primii care ne scandalizăm în fața anumitor greșeli, ale noastre sau ale altora ("Dar cum se poate așa ceva?!"). Nu este vorba de a nega aceste greșeli, sau de a le cenzura sau justifica; este vorba de a le putea privi în față pentru a reporni. Dar de unde? "Salvarea pentru om, în orice aspect care îl interesează, în orice expresie a sa, nu poate să plece decât de la o recuperare, plină de durere datorită uitării, a memoriei lui Cristos: memoria lui Cristos ca și conținut normal al autoconștiinței noi a creștinului".[10] În această memorie se află izvorul moralității ca repornire, ca tensiune de a reîncepe mereu, în mod neobosit, orice greșeală s-ar fi făcut. Aceasta este moralitatea fiecăruia și a întregului nostru popor. Dacă există greșeli ale vreunui individ, acesta va putea relua și reîncepe mereu; dacă există greșeli de-ale noastre, și noi ne putem îndrepta spre o reluare, adică să ne lăsăm educați. Este o moralitate care va exista doar ca tensiune și cerere, dacă ne vom întoarce ca niște cerșetori, umiliți și de aceea umili, cu certitudinea că în fiecare dimineață ne reînnoim. Așa cum don Giussani ne-a învățat întotdeauna, citându-l pe Eliot: "Bestiali ca întotdeauna, trupești, egoiști ca întotdeauna, interesați și obtuzi cum au fost și înainte, /Și cu toate astea

[8] L. Giussani, "C'è perché è presente", în *op. cit.*, p. 12-13.
[9] *Mt* 28,20.
[10] L. Giussani, "C'è perché è presente", în *op. cit.*, p. 13.

mereu în luptă, mereu reafirmând, mereu reluând marșul lor pe drumul luminat de lumină;/ Adesea oprindu-se, pierzând timpul, deviind, întârziind, întorcându-se, dar cu toate astea niciodată urmând o altă cale".[11]

Aceasta este convertirea pe care trebuie s-o cerem azi (și de care avem nevoie toți, toți!): aceea de a trăi credința ca pe o experiență, deoarece, cum spune don Giussani, "o credință care nu putea fi reperată în experiența prezentă, confirmată de ea, capabilă să răspundă nevoilor ei, nu putea fi o credință în măsură să reziste într-o lume în care totul, *totul*, spunea și spune contrariul".[12]

E imposibil ca un gest de o astfel de dimensiune să poată exista fără contribuția și sacrificiul fiecăruia dintre noi, prin atenția la anunțuri, la tăcere, la indicațiile care ne sunt date. Fiecare dintre aceste lucruri este o modalitate prin care putem să-i cerem lui Cristos să îi fie milă de nimicul nostru, să ne dea acea convertire care ne face să fim cu adevărat noi înșine. Știm cu toții ce nevoie avem de acea tăcere care constă în a lăsa să pătrundă până în străfundul ființei fiecare lucru care ne este spus, pentru a face ca această tăcere să devină strigăt, cerere către Cristos ca să îi fie milă de noi.

[11] Cf. T.S. Eliot, *Cori da "La Rocca"*, Bur, Milano 2010, VII, vv. 23-25, p. 99.
[12] L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București, 2005, p. 8.

SFÂNTA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii: Fa 5, 34-42; Ps 26 (27); In 6, 1-15

PREDICA LUI DON STEFANO ALBERTO

În fața realismului lui Gamaliel (timpul va arăta dacă aceasta e o lucrare a omului sau a lui Dumnezeu), se arată puterea, care e atât de mare în încercarea lui de a reduce evidența (trebuie să-i biciuiască pe apostoli, să înăsprească interdicția de a vorbi în numele lui Isus), de a renega evidența unui bine, a unei pozitivități inexorabile, era mare atunci și e mare acum. Se schimbă instrumentele (nu e cazul să intrăm în detalii, suntem toți oameni inteligenți), dar încercarea de a renega evidența, evidența binelui, a pozitivității inexorabile a acestei Prezențe, are ca rădăcină, în fiecare putere, frica de noutate, nimicul.

Dar Evanghelia ne arată că această rezistență este și a noastră, e cea alor Săi, care totuși Îl urmează și Îl iubesc, dar în fața inițiativei Sale reduc totul la măsura lor. Este dialogul dramatic al lui Cristos cu fiecare dintre apostoli, care opun rezistență: pare bun simț, pare realism, și totuși e există o rezistență în fața inițiativei Sale. Dar ireductibilitatea Sa nu cedează în fața lingușirilor mulțimii entuziaste, aceeași mulțime care după doar câteva ore Îl va lăsa singur în sinagogă, scandalizată de noutatea mesajului Său; ireductibilitatea Domnului se află în acest raport filial, întemeiat în Tatăl. Cel care își dă seama de asta, care se abandonează, trăiește aceeași ireductibilitate, nu datorită unei forțe proprii, ci a frumuseții evidenței unei umanități pe care nimic și nimeni – nici puterea, nici fragilitatea noastră – n-o va putea opri.

Așa se încheie povestirea *Faptelor*: "Și'n toată ziua, în templu și pe-acasă, nu încetau să învețe și să-L binevestească pe Hristos Iisus" (*Fa* 5, 42). În templu (în Biserică), în case (în lume, în fiecare context al vieții, fără excepție), această Voce mișcată, plină de pasiune, răsună prin fragilitatea, prin sărăcia existențelor noastre.

Sâmbătă dimineața, 21 aprilie

La intrare și la ieșire:
Ludwig van Beethoven, Sonata pentru pian
Wilhelm Backhaus, solist
"Spirto Gentil" n. 22, Decca

Don Pino. *Sonata nr. 5* a lui Beethoven, cea pe care am ascultat-o în timpul intrării, este fragmentul pe care, un an întreg, în fiecare duminică seara, fără a scoate niciun cuvânt, Gaetano Corti i-l cânta lui Giussani, care se întorcea foarte târziu, extenuat de primele mișcări intense ale inițiativei sale. Să încercăm să ne identificăm în intensitatea umană, în vibrația de prietenie ca și companie la destinul celuilalt. Această intensitate umană nu este doar o chestiune de temperament, ci de conștiință, acea conștiință care găzduiește faptul lui Cristos prezent, care este, deci, memorie, recunoaștere a ceea ce se întâmplă acum.

Angelus

Laude

■ **PRIMA MEDITAȚIE**
Julián Carrón

Un maestru de urmat

Încep prin a citi telegrama Sfinției Sale: "Cu ocazia Exercițiilor Spirituale pentru membrii Fraternității Comunione e Liberazione prezenți la Rimini, ați dorit să transmiteți Sfântului Părinte Benedict al XVI-lea sentimentele Dumneavoastră de atașament pline de devotament și afecțiune, asigurându-L totodată de rugaciuni deosebite pentru Ministerul Său universal în calitate de Succesor al Apostolului Petru. Preasfântul Părinte, exprimându-și aprecierea vie pentru lăudabila inițiativă a acestei Fraternități, vă mulțumește pentru arătarea recunoștinței și pentru gândurile de venerație transmise și, în același timp, Vă urează ca experiența legăturii cu Cristos viu să trezească ocazii noi de o generoasă mărturie bisericească, mergând pe urmele rodnice trasate de apreciatul Preot Mons. Luigi Giussani, invocă o efuziune plină de daruri pascale, de bucurie și pace, și, cu multă bunăvoință, Vă trimite Dumneavoastră și participanților la întâlnirea spirituală implorata Binecuvântare Apostolică, revărsând-o asupra tuturor celor dragi.Cu sen-

timente de o deosebită venerație, unit întru Domnul, Monsenior Angelo Becciu,vice."

1. Autoconștiința eului

"Atunci când într-adevăr sugrumarea puternică a unei societăți adverse se strânge în jurul nostru până la a amenința vivacitatea unei exprimări de-ale noastre și atunci când o hegemonie culturală și socială tinde să pătrundă inima, provocând incertitudinile care oricum există deja prin natură, atunci *a sosit timpul persoanei*",[13] spunea don Giussani în 1976.

În 1990, la întâlnirea Equipe a studenților, el insista: "În toate circumstanțele și contingențele vieții, ale lumii, ale istoriei, ceea ce contează, punctul de la care mereu se poate porni, ceea ce susține noutatea, creativitatea, are un loc care se numește persoană: este individul, care se numește eu […]. Cu cât vremurile sunt mai grele, cu atât contează mai mult individul, persoana este cea care contează".[14]

Mai mult, în 1980, cere el însuși să i se pună o întrebare pentru a putea răspunde, atât de mult ține să se înțeleagă asta: "*De ce o mișcare ca a noastră insistă atât de mult asupra eului, și de ce doar acum această insistență?*". "Mă faci să reacționez un pic în mod imediat când zici «doar acum»: pentru că începutul mișcării era dominat de problema persoanei! Și persoana este un individ, persoana este un individ care spune «eu». Doar noi am spus, pentru o perioadă lungă de timp – un pic îngrijorați să nu exagerăm –, că eul este autoconștiința cosmosului, cu alte cuvinte, că toată realitatea este creată pentru om. Creând lumea, Dumnezeu, în concepția creștină, avea drept scop afirmarea persoanei. De aceea, acum spunem că întreg cosmosul ajunge la apogeul său, la vârful său cel mai înalt, autoconștiința; e ca o piramidă pe a cărei vârf explodează autoconștiința: conștiința de sine, în natură, în toată natura creației, este *eul*. De aceea lumea, cosmosul ar avea semnificație și dacă ar exista un singur eu. Autoconștiința cosmosului este ca și provocarea lui Dumnezeu: «Am creat pentru ca să fie o creatură care să devină conștientă de faptul că eu sunt totul, fac totul, am făcut totul». De fapt, religiozitatea este inima omului, inima eului, și devine explicită ca dorință de fericire și ca rațiune care determină toate definițiile pe care noi le dăm

[13] Conversație care a avut loc la Exercițiile CLU din 7 decembrie 1976; publicată în L. Giussani, "*È venuto il tempo della persona*", ("A sosit timpul persoanei", n.tr.), în *Litterae Communionis CL*, n. 1, 1977, p. 11.

[14] Equipe CLU, Milano, 10 februarie 1990, Arhiva CL.

cuvintelor. Rațiune înseamnă conștiința realității în funcție de totalitatea factorilor săi. Și moralitatea este legătura dintre acțiune, o acțiune a eului, o acțiune conștientă, și totalitatea creației, ordinea. Există două definiții fundamentale pentru concepția noastră despre eu. Oricum, în primii ani, în primii zece ani, înainte ca anul ‹68 să fi adus o mare zguduitură punând cu foarte mare greu în centru nu atât eul, cât acțiunea sa în societate, cucerirea puterii (deoarece cucerirea științei era secundară față de cea a puterii așa cum era ea concepută pe atunci), înainte de ‹68, spuneam, tema cu care începeam întotdeauna Exercițiile, Zilele de reculegere, era constituită dintr-o frază a lui Isus. […] Fraza lui Isus pe care atunci o spuneam de foarte multe ori, ca pe un refren continuu, care din ‚68 încoace un pic s-a diminuat, dar pe care acum am reluat-o, deoarece rezultatul politicii sau al "revoluției" a arătat care sunt extremele consecințe ale lipsei de conștiință, de autoconștiință a eului. Dacă eul este autoconștiință a cosmosului, delictul cel mai mare pe care eul îl comite este acela de a nu se cunoaște pe sine, în timp ce trebuie să fie conștient de sine. Isus spunea: «Dar ce contează dacă veți câștiga lumea întreagă și vă veți pierde pe voi înșivă?». Ba mai mult, El spunea literalmente: «Ce importanță are pentru om dacă obține toată lumea și se pierde pe sine? Sau ce va da omul în schimbul propriului eu?». Sunt lucruri care se recheamă unul pe altul, deoarece dacă eul este conștiința cosmosului, conștiința tuturor lucrurilor, atunci raportul cu Creatorul, cu Infinitul, cu ceea ce nu este măsurabil, origine și destin a toate, se joacă în eu, în conștientizarea pe care eul o are asupra sa. Aceasta explică de ce discuțiile noastre, conținutul conversației noastre, este mereu centrat pe umanitate, pe valoarea umană a lucrurilor; și valoarea umană nu este a «umanității», ci a individului, a persoanei singulare. Astfel, tot discursul pe care l-am început la Liceul Berchet din Milano, chiar din primul an, a dat naștere cărții *Sensul religios*, apoi celui de-al doilea volum, *La originea pretenției creștine*, și apoi textelor despre viața Bisericii, despre valoarea Bisericii. Dar *laitmotivul* sau destinul comun pentru toată această dezvoltare a fost persoana: pentru a înțelege persoana și ceea ce trebuie să facă ea, cine este omul și ce trebuie să facă omul pentru a fi el însuși […]. În vremurile în care trăim am ajuns ca și cum am fi la țărmul plin de nisip al unei aridități, al unui deșert uman, în care subiectul pedepsei este eul: nu societatea, ci eul, fiindcă pentru societate sunt ucise toate eurile posibile și imaginabile. În timp ce pentru noi societatea se naște din existența eului. «Generați și înmulțiți-vă», le-a recomandat Dumnezeu lui Adam și Evei: însă natura misiunii lui Adam și a Evei, a faptului de a fi fost creați ca personalități individuale, este o companie între cei doi: omul nu poate trăi, nu poate cunoaște, nu poate să se hrănească pe sine, decât în compania altcuiva, în

întâlnirea cu altcineva. Suntem, spuneam, ca și pe nisip, pe țărmul nisipos al unui colaps teribil în viața socială. Și cum puterea are ca ideal și ca scop reglementarea vieții tuturor (guvernul italian demonstrează acest lucru în mod foarte clar), această eliminare a libertății are niște consecințe dramatice, deoarece nu vrem să fim cu toții sclavi sau manevrați după ordinea unui mecanism central. Și atunci ce să facem ca să rezistăm? Cum să facem ca să opunem o alternativă la predominanța puterii care vrea să ia o poziție determinantă în toate aspectele, în toate expresiile vieții omului, care vrea să dicteze până și legile morale? Unica resursă pentru a frâna invazia puterii este în acel vârf al cosmosului care este eul, și care este libertatea".

Fiecare dintre noi trebuie să se compare cu acest răspuns. Cine s-ar fi gândit vreodată? Cine ar fi indicat tocmai eul, persoana ca resursă pentru a frâna invazia puterii? Să nu luăm aceasta drept scontat, este lucrul cel mai puțin scontat care există între noi, atât de tare suntem determinați de mentalitatea tuturor, atât de mult încât adesea ne simțim ca o piesă a mecanismului circumstanțelor, suntem panteiști, ne concepem ca parte a întregului, unde eul dispare, și atunci, și noi (ca toți ceilalți) ne punem speranța în putere.

Don Giussani insistă: "Unica resursă care ne rămâne este o reluare în forță a sensului creștin al eului. Spun a sensului "creștin" nu datorită unei prejudecăți, ci pentru că, de fapt, doar discursul lui Cristos, atitudinea lui Cristos, concepția lui Cristos, concepția pe care Cristos o are asupra persoanei umane, a eului, doar aceasta explică toți factorii pe care noi îi simțim răbufnind înăuntrul nostru, care se ivesc în noi; drept pentru care, chiar și într-o defensivă până la capăt în fața puterii, nicio putere nu va putea, n-ar putea strivi eul ca atare, n-ar putea împiedica eul să fie eu [ce impresionant este să recitim aceste cuvinte în contextul actual!].[…] Insistența asupra valorii eului s-a dezvoltat deci de la început, [...] a fost nu doar motivul unei aprofundări, a unei creșteri a religiozității ca și categorie fundamentală a eului, dar și originea fascinantă a raportului cu toate nivelurile cunoașterii, originea citirii experienței umane așa cum este ea în oamenii geniali, mai dotați cu această sensibilitate, adică poeții și toată expresivitatea omului. Astfel înțelegeți de ce am plecat de la Leopardi: el era autorul, expresia pe care eu o studiasem cel mai mult (învățasem pe de rost aproape toate poeziile sale), în care am cuprins problema fundamentală. [...] Oricum, fraza pe care v-am citat-o din Isus este tragică, dar e tragic și faptul [asta e o judecată care ne privește] că nu am auzit-o, decât de foarte puține ori, citată de alții, fiindcă pentru noi, la început, a fost chiar punctul de referință. De aceea, împliniți-o voi, împliniți voi toată dinamica, dezvoltați și voi dinamica rațiunii principale a prieteniei noastre, a companiei și a prieteniei noastre

[acesta este motivul fundamental, altminteri în timp nu va mai interesa], dinamică pe care am aprofundat-o ani de zile, rațiune care este împlinirea inimii, a exigențelor inimii, fără de care nihilismul ar fi unica consecință posibilă".[15]

Iată situația noastră: un eu care nu mai are consistență, căutarea puterii din teama de acest nihilism, căutarea satisfacției acolo unde o caută toți și cum o caută toți, ne temem de pierderea puterii la fel ca toți ceilalți.

Dar ce este eul pentru a putea opri invazia puterii? În ce își are el consistența? Persoana este autoconștiința sa. Toată consistența eului se află în autoconștiința sa: "Ceea ce este urgent pentru ca persoana să existe, pentru ca individul uman să aibă vigoare în această situație în care totul este smuls din trunchi pentru a fi transformat în frunze uscate este *autoconștiința*, o percepție clară și iubitoare de sine, plină de conștientizarea propriului destin și deci în stare de o afecțiune adevărată pentru sine, eliberată de obtuzitatea instinctivă a amorului propriu. Dacă pierdem această identitate nimic nu ne mai este de folos".[16]

Dar ce înseamnă această percepție clară și plină de iubire față de sine, conștientă de destin, în stare de o afecțiune adevărată față de sine? Autoconștiința nu este un intimism, nu este o introspecție intimistică. Ce consistență ar putea avea un astfel de lucru? "Forța acestui individ care se numește «eu», forța persoanei, consistența acestei persoane nu se află în intimitate, în posesia intimă și desprinsă de restul, ținută de-o parte de restul, ci într-o altă apartenență". Ce fel de apartenență? "Măreția individului, noutatea persoanei este dată de o apartenență care nu se află nici în lucrurile care se întâmplă, nici în grădinile închipuite și construite de noi, în grădinile terestre concepute și clădite de noi: este vorba de apartenența la ceea ce este consistența a toate. În raportul cu ceea ce se întâmplă, există ceva ce are loc înainte, ceva mai mare, recunoscut: asta e ceea ce conferă conținut adevăratului protagonist al istoriei, adevăratului loc creativ al istoriei, care este individul, persoana, adică tu, eu. Dar forța eului și al tu-ului, forța individului, a persoanei, rezidă în ceva altceva la care eul aparține cu totul, la care eul recunoaște că aparține pe deplin. Aceasta este viața personalității: a recunoaște că aparțin la ceea ce mă face".[17] De aceea atunci când continuăm să ne folosim rațiunea într-un mod raționalistic, atunci

[15] L. Giussani, "Accettiamo la vita perché tendiamo alla felicità", ("Acceptăm viața pentru că tindem spre fericire", n. tr.), în *Tracce-Litterae Communionis*, n. 5, 1998, pp. II-VI.

[16] L. Giussani, "*È venuto il tempo della persona*", ("A sosit timpul persoanei", n. tr.), în *Litterae Communionis* CL, n. 1, 1977, p. 12.

[17] Equipe CLU, Milano, 10 februarie 1990, Arhiva CL.

când cedăm constant în fața pozitivismului care ne face să rămânem doar la aparență, noi (chiar dacă suntem aici) nu trăim apartenența la Cel care ne face; Cel care ne face este ultimul lucru care determină conștiința noastră, pentru că autoconștiința este tocmai a recunoaște că îi aparțin Celui care mă face. De aceea e orice altceva numai nu scontat faptul că ar fi obișnuită în noi conștientizarea de care vorbește Giussani în al zecelea capitol din *Sensul religios*: "*Eu* sunt «*tu-cel-care-mă-faci*"».[18] De îndată ce se întâmplă ceva ne și prăbușim, și nu ne prăbușim pentru că suntem slabi, sau din cauza circumstanțelor, datorită contextului … Să nu ne spunem povești! Ne prăbușim datorită lipsei de autoconșiință. Pentru că nicio putere din lumea asta nu ne-ar putea elimina, oricare ar fi circumstanțele, dacă am avea această autoconștiință, fiindcă autoconștiința nu este energia fizică, nu rezidă în posibilitatea noastră de reușită, în capacitatea noastră. Forța noastră, toată energia forței se află pur și simplu în recunoașterea Celui căruia îi aparținem, a Celui care ne face acum. Fiindcă Domnul este totul, dar "nu în virtutea unui sentiment al nostru, pentru că "simțim" că este totul; nu în virtutea unui act de voință, pentru că "hotărâm" să fie totul; nu în mod moralist, pentru că "trebuie" să fie totul, ci în mod natural".[19]

Dar cum putem ajunge tot mai mult la această conștientizare? "Însă faptul că Domnul este totul prin natură nu a rezultat ca rod al unei înțelepciuni, nu a rezultat în urma unei reflecții filosofice. a Devenit evident că Domnul e Domnul fiindcă ne constituie, și deci determină viața, în cadrul unei intervenții pe care el a avut-o în istorie, printr-o autodezvăluire istorică. Dumnezeu i-a dezvăluit omului chipul destinului său, dezvăluindu-se pe Sine, a făcut să fie cunoscut numele destinului uman prin Prezența Sa, a intervenit El pentru a ne aminti că El este destinul pentru om, El este «unum» capabil să facă umană viața omului".[20] Aici don Giussani ne bagă bine în cap că "Ceea ce contează este individul, dar individul – așa cum am pomenit deja – este conștientizarea unui eveniment, a evenimentului lui Cristos, care a devenit istorie pentru tine printr-o întâlnire, și tu l-ai recunoscut".[21]

De aceea conținutul autoconștiinței este memoria lui Cristos. "Salvarea, pentru om, în orice aspect care îl interesează, în orice exprimare a sa, nu poate pleca decât de la o recuperare, plină de durere în fața uitării, a memo-

---

[18] L. Giussani, *Sensul religios*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2000, p. 165.

[19] L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, (În căutarea chipului uman, n. tr.), Rizzoli, Milano 1995, p. 22.

[20] *Ivi.*

[21] Equipe CLU, Milano, 10 februarie 1990, Arhiva CL.

riei lui Cristos: memoria lui Cristos ca și conținut normal al autoconștiinței noi a creștinului".[22] Pentru că acest conținut al memoriei este cel care decide superioritatea morală a unei personalități. Și asta e valabil pentru oricare om: nu există identitate a eului fără memorie, consistența personalității acestuia se află în memorie. Atunci ceea ce face diferența este conținutul memoriei. Imediat don Giussani ne spune care e senzația pe care o avem când spunem aceste lucruri: "A avea curajul de-a afirma că problema fundamentală este aceea de a face ca dorința amintirii Sale să fie ceva obișnuit; conștiința Prezenței Sale nu poate să nu ajungă la noi ca pretenția a ceva abstract, care se adaugă sau care se suprapune problemelor care sunt percepute a fi cele mai presante și mai concrete".[23] Acesta e punctul: pentru noi toate astea sunt abstracte, și tocmai de aceea nu ne cucerește, simțim o îndepărtare a lui Cristos față de inimă, și atunci umplem golul cu alte lucruri, atât este de puternică urgența inimii încât încercăm să umplem golul. Dacă inima noastră nu e umplută de Cristos, ca și cum ar fi ceva real care ne cuprinde, decădem și noi ca toți ceilalți la căutarea împlinirii acolo unde o caută toți, pentru că un "Cristos abstract"[24] nu ne umple!

Deci, problema este cum devine Cristos conținutul autoconștiinței, cum crește în noi acea memorie a lui Cristos care este capabilă să învingă îndepărtarea inimii noastre de El. Calea ne-a arătat-o chiar don Giussani și e simplă: urmarea unui maestru. "Dorința de a-l aminti pe Cristos se maturizează în noi ca o istorie, nu crește în mod automat ci, așa cum crește fiecare competență a noastră, crește urmând pe cineva. Așa cum nu putem deține noi planul maturității noastre, tot așa nu putem alege noi maestrul, trebuie doar să-l recunoaștem. Maestrul de urmat ni l-a dat Domnul, ni l-a așezat Domnul pe strada pe care ne-a pus, pe calea pe care o parcurgem. A alege maestrul noi înșine ar însemna să alegem pe cineva care ne e comod, care răspunde gusturilor noastre, dorinței noastre de a ne vedea susținut propriul proiect. A urma înseamnă să ne identificăm cu criteriile maestrului, cu valorile sale, cu ceea ce ne comunică el, nu a ne lega de persoana respectivă care în sinea ei e efemeră. În această urmare se ascunde și trăiește urmarea lui Cristos. Nu agățarea de o persoană, ci urmarea lui Cristos este rațiunea pentru care noi ne urmăm unii pe alții".[25]

E vorba de a urma un maestru, așa cum propusese sfântul Paul, de la începutul istoriei creștine, care îndrăznise să le spună prietenilor săi din

[22] L. Giussani, "C'è perché è presente", în *op. cit.*, p. 13.
[23] L. Giussani, "*È venuto il tempo della persona*", în *op. cit.*, p. 12.
[24] L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 88.
[25] L. Giussani, "*È venuto il tempo della persona*", în *op. cit.*, p. 12.

Filipe: ”Urmați-mă pe mine, fraților, și uitați-vă bine la cei ce se poartă după pilda pe care o aveți în noi”.[26] De atunci aceasta a fost modalitatea prin care s-a transmis creștinismul în istorie, așa cum a amintit Papa recent: ”Pornind de la Paul, de-a lungul întregii istorii, au existat întotdeauna aceste «traduceri» ale vieții lui Isus în figuri istorice vii […]. Sfinții ne arată cum funcționează reînnoirea și cum putem să ne punem în slujba lui”.[27] De aceea l-am auzit de multe ori pe don Giussani spunându-ne: ”Contemplați în fiecare zi chipul sinfiților pentru a vă găsi odihna în cuvintele lor”. Și noi unde trebuie să ne uităm? Noi ce maestru urmăm?

2. Drumul lui don Giussani

Cu toții recunoaștem că maestrul pe care ni l-a dat Domnul se numește don Luigi Giussani. Solicitarea de deschidere a cauzei de beatificare și canonizare este semnul faptului că noi recunoaștem acest lucru în fața Bisericii și a lumii. Așadar, doar urmându-l putem învăța să depășim îndepărtarea inimii noastre de Cristos, putem învăța să nu-L mai simțim abstract, să nu-L mai reducem la obiect de pietate. Pentru că acesta a fost aportul vieții lui don Giussani: Domnul, mereu prezent în istorie, a vrut să trezească, în mijlocul celui de-al XX-lea secol, o carismă ca drum pentru a-l cunoaște pe Cristos, tocmai în această situație culturală în care trăim, deoarece *humusul* cultural pe care iluminiștii l-au introdus în Europa determină, în mare parte, modul nostru de a trăi realitatea și de trăi credința (să ne gândim la ceea ce am spus anii trecuți despre sciziunea dintre a ști și a crede, care reduce credința la sentiment, la devoțiune sau la etică). De asta istoria lui don Giussani este atât de importantă, fiindcă a trăit aceleași circumstanțe ca și noi, și a trebuit să înfrunte aceleași provocări și aceleași riscuri, a trebuit să facă el însuși drumul pe care îl descrie în multe fragmente ale operelor sale (așa cum a arătat prietenul nostru spaniol Ignacio Carbajosa vara trecută la Exercițiile *Memores Domini*).

Don Giussani mărturisește: ”Și eu am trecut prin asta [prin riscul de a-l reduce pe Cristos la o iconiță: amintire și pietate] în clasa a IX-a, când mi-am pus pe masă chipul lui Cristos realizat de Carracci, care nu era un foarte mare pictor, însă îmi atrăgea atenția la Cristos”.[28] Și la Exercițiile preoților în 1993 spunea: ”Dumnezeu s-a născut din Fecioara Maria acum

[26] *Fil* 3,17.

[27] Benedict al XVI-lea, *Predica din cadrul Sfintei Liturghii a Crismei*, 5 aprilie 2012.

[28] L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2009, p. 299.

două mii de ani, și ceea ce mă leagă de El, mi-am închipuit ani de zile că ar fi acea atitudine care s-ar putea exprima prin termenul «pietate»: coincidea cu rememorarea unui fapt întâmplat. Chiar și în seriozitatea sacramentului simțeam că era ceva incomplet, ceva neîmplinit în această poziție".[29] Un creștinism redus la pietate era absolut incomplet. De ce incomplet? Pentru că un creștinism înțeles ca "pietate", ca "amintire", este o reducție a creștinismului, care își pierde conotațiile istorice ale aspectului întrupării: creștinismul, care este evenimentul lui Dumnezeu făcut om, în timp, devine doar revocarea unui fapt al trecutului sau un sentiment pe care acesta mi-l provoacă, însă asta nu e ceea ce s-a întâmplat în istorie și nu e ceva în stare să ne influențeze și să răspundă întregii așteptări a inimii. Continuă don Giussani: "Pentru mine, important era să îmi aduc aminte de El. Dar ceva e incomplet, în această poziție de a reconduce viața credinței la pietate".[30]

Și don Giussani a trebuit să facă un drum. Și ce anume i-a permis să iasă din această reducție chiar în primii ani de seminar? Ne povestește el însuși: "Dacă nu l-aș fi întâlnit pe monseniorul Gaetano Corti în primul an de liceu, dacă nu aș fi auzit cele câteva lecții de italiană ale monseniorului Giovanni Colombo, devenit mai apoi cardinal de Milano, dacă n-aș fi cunoscut niște băieți care, în fața a ceea ce simțeam eu, să fi căscat ochii ca în fața unei surprize pe cât de neînchipuite pe atât de dorite, dacă nu aș fi început să mă întâlnesc cu ei, dacă nu aș fi cunoscut tot mai multă lume care să intre în această poveste cu mine, dacă nu aș fi avut această companie, dacă tu nu ai fi avut această companie, Cristos pentru mine, ca și pentru tine, ar fi fost un cuvânt subiect al unor discuții teologice, sau, în cel mai bun caz, ar fi fost o rechemare la o afectivitate «pioasă», generică și confuză, un cuvânt care s-ar fi menționat doar din teama de păcat, adică ar fi fost un moralism".[31]

Așadar, dacă Giussani nu ar fi întâlnit anumite persoane, Cristos ar fi rămas doar un obiect de pietate, o devoțiune, o rechemare la moralism (de multe ori vedem în jurul nostru această reducție a creștinismului). Aceasta e forța cuvântului "contemporaneitate": dacă Cristos nu rămâne contemporan, devine doar un fapt al trecutului, care nu are niciun fel de influență asupra prezentului meu. De aceea don Giussani spunea că dacă nu l-ar fi întâlnit pe Corti, Colombo, pe băieți și pe cei mulți alții care căscau ochii mari în fața unei surprize "pe cât de neînchipuite pe atât de dorite", adică dacă nu l-ar fi văzut pe Cristos prezent, în acțiune, care

[29] Exercițiile spirituale ale preoților din CL, La Thuile, 31 august – 3 septembrie 1993, Arhiva CL.

[30] *Ivi*.

[31] L. Giussani, *Qui e ora. 1984-1985*, Bur, Milano 2009, p. 209-210.

schimbă viața oamenilor, Cristos ar fi rămas ca un obiect de pietate. În schimb raportul cu Cristos, cu Dumnezeu făcut om, coincide cu raportul cu acele persoane care atestă, care mărturisesc că Cristos este prezent, nu atât pentru că sunt în mod fizic prezente (de fapt cunoaștem multe persoane care sunt prezente și totuși nu aduc nu știu ce schimbare în viața noastră), ci pentru că trăiesc o intensitate umană care atestă prezența Sa azi. Și într-adevăr, pentru a mărturisi prezența Sa azi, prin această intensitate umană, prin această schimbare, e nevoie ca El să fie prezent. Mărturia că El e prezent este să vezi persoane schimbate, fascinate de Cristos, schimbate nu pentru că nu fac greșeli (ca și cum mărturia ar fi redusă la coerență!), ci pentru că chiar și prin greșeli – prin disponibilitatea continuă de a se corecta – mărturisesc ceva ce este mai mult decât ei înșiși. Și contemporaneitatea Sa, prin această schimbare, această intensitate, această umanitate capabilă să stea în fața a toate, această capacitate de a trăi viața cu plinătate, este ceea ce devine incisiv în viață, până la nivelul de a mă atrage, de a mă retrezi și a face să devină totul semn al Lui, atât de mult încât raportul cu El coincide cu raportul cu orice lucru, cu orice "tu". Totul devine semn. În istoria unei mari iubiri totul devine semn. De aceea am repetat, cu afișul de Paști din 2011: "Cristos este ceva ce mi se înâmplă",[32] Cristos nu este un fapt al trecutului, Cristos este ceva ce mi se întâmplă acum. Aceasta e o propoziție abstractă, e o închipuire a noastră, sau e ceea ce nu putem evita să recunoaștem atunci când ne ciocnim de anumiți oameni, pentru că, stând cu ei, se retrezește toată umanitatea noastră un pic ațipită, toată capacitatea noastră de a dori, toată dorința noastră de plinătate la care de multe ori am renunțat deja, sceptici? Doar dacă avem în fața noastră persoane în care Îl putem atinge cu mâna pe Cristos, care se întâmplă acum (atât este de dincolo de orice imaginație, dincolo de orice gând), putem să Îl recunoaștem contemporan.

Atunci se înțelege de ce a-L reduce la pietate sau la o iconiță sau la o frază teologică era pentru don Giussani ceva incomplet. Această experiență a lui Giussani, istoria sa, este darul pentru viața noastră: e posibil să trăim contemporaneitatea lui Cristos în contextul în care trăim, se poate! El însuși ne spune: "Cristos, acesta e numele care arată și definește o realitate pe care am întâlnit-o în viața mea. Am întâlnit: mai întâi am auzit vorbindu-se despre asta de mic copil, apoi ca băiat etc. Putem crește mari și cuvântul ăsta să fie foarte bine știut, dar pentru multă lume nu e un cuvânt întâlnit, nu e realmente experiementat ca prezent; în timp ce Cristos a dat buzna

[32] *Afiș de Paști*, Comunione e Liberazione 2011.

peste viața mea, viața mea a dat peste Cristos tocmai pentru ca eu să învăț să înțeleg cum este El punctul nevralgic al tuturor lucrurilor, al întregii mele vieți. *Cristos este viața vieții mele*. În El se reunește tot ceea ce mi-aș dori, tot ceea ce caut, tot ceea ce sacrific, tot ceea ce se dezvoltă în mine din iubirea pentru oamenii alături de care m-a pus. Așa cum spunea Möhler într-o frază pe care am citat-o de multe ori: «Cred că nu aș mai putea trăi dacă nu l-aș mai auzi vorbind». E o frază pe care, când eram la liceu, o pusesem sub o pictură de-a lui Carracci care îl reprezenta pe Cristos. Se poate să fi fost unul din citatele pe care mi le-am amintit cel mai mult de-a lungul vieții".[33]

Cine să nu vrea așa ceva? Cine să nu vrea ca Cristos să fie tot mai mult pentru sine viața vieții sale? Nu doar să vorbim de Cristos, ci să nu mai putem trăi fără a-l auzi vorbind pe Cristos. Pentru a experimenta așa ceva, don Giussani – așa cum vedem – a trebuit să facă un parcurs, care este cel pe care mai apoi ni l-a propus și nouă. Noi trebuie să ne hotărâm dacă îl urmăm sau nu. Istoria sa este decisivă și pentru noi.

Care sunt condițiile necesare pentru a parcurge acest drum?

Spunea el însuși, răspunzând unei întrebări de-a cuiva din Grupul adult: "Atunci când am avut prima întâlnire cu preoții – mă invitaseră să vorbesc pentru că devenisem deja cunoscut, având vreo sută de elevi care mă urmau – , primul care s-a ridicat mi-a spus: «Ce ne-ai recomanda nouă, preoților tineri?». «Să fiți oameni!», i-am răspuns. «Cum adică să fim oameni?!». «Să fiți oameni! Pentru a fi un preot bun trebuie să fiți înainte de toate oameni. Dacă sunteți oameni, simțiți ceea ce e caracteristic omului, exigențele și problemele tipice omului, trăiți raportul cu tot ceea ce devine prezent și radiază de la prezent la voi. În efortul de a răspunde acestor situații, învățați atât adevărul în toate aceste lucruri cât și acel adevăr al lui Dumnezeu care realizează adevărul oamenilor»". Asta le spunea el preoților – și atunci cineva se poate întreba –, și nouă? Iată cum continuă don Giussani: "La fel îți răspund și ție: fii umană, trăiește adevărul umanității tale". Dar atenție: umanitatea noastră nu este lista lucrurilor pe care le facem sau a lucrurilor care nu merg, astfel încât reducem imediat totul la etică. "Umanitatea ta nu e ceea ce faci acum, ci e felul în care te-a creat Dumnezeu, făcându-te să te naști din sânul mamei tale, când erai mică … și acum redevii dintr-o dată mică și simplă, și plângi pentru că trebuie să plângi, e ceva natural să plângi, sau ți-e frică pentru că problema e mare și simți disproporția puterii tale. Fii umană, trăiește-ți umanitatea ca aspirații, ca sensibilitate față de probleme, ca riscuri pe care trebuie să le înfrunți, ca fidelitate pe care să o ai față de ceea ce e mai urgent pentru

[33] L. Giussani, *L'uomo e il suo destino*, op. cit., p. 57.

inima ta, pentru ceea ce Dumnezeu face să fie urgent inimii tale chiar de la început; și așa – după întrebarea ta – realitatea se va prezenta ochilor tăi într-un mod adevărat. Pentru ca Dumnezeu să îmi poată răspunde, corespunde, să mă poată satisface, trebuie ca eu să fiu ceea ce m-a creat".[34] Toți am fost creați cu această umanitate, toți avem această umanitate.

Această loialitate față de propriul uman – așa cum ne-a făcut Dumnezeu, cu toată nevoia, cu toată aspirația, fără a-o îmblânzi, fără a o reduce – este ceea ce don Giussani a perceput în sinea sa, drept pentru care vedea în Leopardi toată vibrația umanității proprii așa cum a fost el creat: "La treisprezece ani am învățat pe de rost toată creația poetică a lui Leopardi fiindcă problematica operelor sale mi se părea că le umbrea pe toate celelalte. O lună întreagă l-am studiat doar pe Leopardi".[35] Să încercăm să ne imaginăm parcursul pe care don Giussani l-a început recunoscând în Leopardi pe cineva care exprima ceea ce el înuși simțea: "Prea dulce și puternic / stăpân al minții mele, bucurie; [această disproporție structurală, această urgență a vieții care domina toată gândirea lui Leopardi până în străfundul său] cumplită, scumpă mie, / și dar ceresc [de multe ori nouă ni se pare atât de teribilă această profunzime fără limite a simțirii noastre, încât ni se pare că asta ar fi problema de rezolvat, și nu resursa pe care Domnul ne-a dat-o prin umanitatea noastră]; și razim [atât e de al nostru]/ acestor zile cufundate în ceață, / gând ce-mi răsai de-atâtea ori în față [nu putem să smulgem din noi propria umanitate, oricum ar fi ea iese la suprafață]".[36]

Nu doar că e imposibil s-o smulgem din noi, dar chiar avem nevoie de această umanitate! De ce don Giussani consideră acest lucru atât de decisiv? De ce a fost atât de decisiv pentru el? Pentru că această umanitate ne-a fost dată pentru a-l recunoaște pe Cristos, pentru a-L recunoaște în toată puterea Sa, în toată pretenția Sa de a atrage pe deplin umanitatea mea, de a-i răspunde dorinței mele, așteptării mele. În răspunsul la această așteptare a mea, la această umanitate a mea, la această urgență a vieții, pot să-L recunosc pe Cristos. De asta devoțiunea nu e suficientă, pietatea nu poate fi adecvată pentru a răspunde acestei urgențe. Poate fi adecvat doar un Cristos nesupus obișnuitelor reducții. De aceea don Giussani insistă mereu – așa cum am văzut la începutul cărții *La originea pretenției creștine* – : "A nu considera

[34] L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, op. cit., p. 61-62.

[35] L. Giussani, *Una coscienza religiosa di fronte a G. Leopardi* (O conștiință religioasă în fața lui G. Leopardi), Milano, 1984, pro manuscripto.

[36] G. Leopardi, «Stăpânitorul gând», *Opere*, XXVI, traducere Smaranda Elian, București, 1999, vv. 1-9.

creștinismul într-un mod totuși reductiv depinde de înțelegerea și integralitatea cu care cineva percepe și consideră faptul religios ca atare",[37] adică această umanitate a noastră.

De asta umanitatea lui Giussani este parte din carismă, parte din darul pe care Misterul ni l-a dat în mod istoric în persoana sa, pentru a ne mărturisi ce înseamnă Cristos. Dacă noi începem să aruncăm la gunoi umanitatea, s-o vedem ca pe o problemă, ca ceva ce trebuie rezolvat, în mod inevitabil reducem creștinismul la pietate sau la moralism, și vom căuta satisfacția acolo unde o caută toată lumea.

Motivul pentru care lui don Giussani i-a fost dată această umanitate s-a dezvăluit în clipa în care Cristos a apărut cu toată măreția Sa la orizontul vieții sale, în ceea ce el numește "într-o bună zi". E un episod care i-a marcat existența, și deci carisma, și pe care el îl va defini ca momentul cel mai decisiv al vieții sale culturale. Era în anul 1939, avea cincisprezece ani. Închipuiți-vă o umanitate ca cea descrisă, a cuiva care a petrecut un an întreg pătruns de vibrația umană pe care o simțea citindu-l pe Leopardi, pentru că toate celelalte lucruri îi păreau secundare. Într-o zi, profesorul său de religie de la seminar, don Gaetano Corti, explică prima pagină a Evangheliei după Sfântul Ioan: "La un moment dat spuse: «Vedeți: '*Cuvântul* s-a făcut trup' înseamnă că '*Frumusețea* s-a făcut trup', *'Dreptatea* s-a făcut trup', *Adevărul* s-a făcut trup'. Frumusețea, Dreptatea și Adevărul erau un om, născut din femeie, care umbla pe străzile acestei lumi». Pentru mine a fost ca un fulger, o strălucire. Eu întotdeauna am fost îndrăgostit de Leopardi. Într-o poezie care îmi plăcuse întotdeauna, *Alla mia donna,* Leopardi se adresează Femeii cu "F" majusculă, Frumuseții cu "F" majusculă. Și spune cu pasiune: «Odinioară, / în zorii zilei mele neguroase, / acestei lumi aride călăuză / mi te-nchipuiam. Ci pe pământ pereche / Tu n-ai». Și apoi mai spune: «Nădejde nu-mi rămâne / să te contemplu vie, / de nu va fi când pe cărări străine / însingurat și gol în veșnicie / pășiva duhul meu.» Am înțeles dintr-o dată, în acea strălucire: «Cuvântul s-a făcut trup» era răsturnarea acelei tristeți. Era vestirea că această Frumusețe se găsește "cu adevărat" pe străzile acestei lumi".[38] *Quid est veritas? Vir qui adest.*[39] "Tu, ce-mi inspiri iubire /din mult departe-ori tăinuindu-ți fața –/când nu-mi răsai în vise / celestă nălucire".[40] Și un pic mai jos: "Nădejde nu-mi rămâne / să te con-

[37] L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, Pavesiana, 2012, p. 3.

[38] L. Giussani, "L'intervista" ("Interviul", n. tr.), în *Dimensioni Nuove*, n. 9, 1979, p. 21.

[39] "Che cos'è la verità? Un uomo che è fra noi" ("Ce este adevărul? Um om care este printre noi", n.tr.) (Sfântul Augustin, *Comentariu la Psalmii* 84, 13).

[40] G. Leopardi, "Iubitei", *Opere,* XVIII, vv. 1-4.

templu vie,/de nu va fi când pe cărări străine / însingurat și gol în veșnicie / păși-va duhul meu."[41] Și apoi fragmentul pe care cu toții am învățat să-l iubim: "De ești idee-eternă / și-n trup de rând eterna-nțelepciune / nu se-nvoiește-a-ți îmbrăca făptura, /ca-n straie efemere/nefastei vieți să-i guști și tu tortura, /ori dacă-n altă stea te-ascunde cerul/în larg, prin spații și / rotiri de sfere,/și-n ea lumina mai vârtos te-adapă /și-ți curmă setea mai curat eterul, /de-aici, de unde anii scad și crește/ durerea-n urmă, imnul mi-l primește".[42] Aici se regăsește întreaga carismă. Ceea ce visa Leopardi, și anume că acea idee eternă de Frumusețe ar fi devenit formă sensibilă, a devenit eveniment în istorie. "Acesta a fost – spune Giussani – momentul cel mai descisiv al vieții mele culturale". Umanitatea lui don Giussani era atât de larg deschisă atât de mult că vestea creștină a avut o influență așa de mare asupra lui încât, întâlnindu-l, ne-a fascinat și pe noi și ne-a făcut să-l urmăm: "Acesta a fost momentul decisiv al vieții mele culturale. Spun "culturale" căci într-atât credința e legată de rațiune […]: credința răspunde nevoilor inimii mai mult decât orice altă ipoteză; de aceea este mai rațională decât orice altă ipoteză rațională".[43]

Aceasta e provocarea pe care don Giussani ne-o lansează astăzi, din nou, fiecăruia dintre noi, și noi știm că nu sunt doar vorbe. Am văzut în el cât de mult răspunde credința exigențelor inimii, mai mult decât orice altă ipoteză. Nu e vorba de a ne imagina ce anume s-a întâmplat acum două mii de ani. Acum, în acest context istoric, cu tot raționalismul care ne cuprinde, cu toată reducția umanului pe care o avem în noi, cu toată puterea care vrea să smulgă această știre din fiecare fibră a ființei noastre, aici, acum, Domnul ni l-a dat pe don Giussani ca să ne facă să atingem cu mâna noastră, să vedem cu ochii noștri cum răspunde credința exigențelor inimii mai mult decât orice altă ipoteză. De aceea este mai rațională decât orice altă ipoteză rațională. Aceasta e cultura noastră. "Credința este propusă ca raționalitate supremă, întrucât întâlnirea cu evenimentul care o vehiculează generează o experiență și o corespondență pentru uman imposibil de închipuit, nu se poate imagina".[44] Asta e ceea ce nicio putere din această lume nu ne poate lua din fața ochilor. Aceasta e cea mai mare provocarea care ne-a fost lansată vreodată.

E ceea ce don Giussani dorea pentru prietenul său Angelo Majo în 1946, și e ceea ce dorește – sunt sigur – pentru fiecare dintre noi astăzi: "Îți

[41] *Ibidem*, vv. 12-16.
[42] *Ibidem*, vv. 45-55.
[43] L. Giussani, *Riscul educativ,* op. cit. p. 15.
[44] *Ivi.*

doresc ca Isus să se întrupeze în aceste experiențe ale tale, cu acea inexorabilitate definitivă, cu care s-a făcut trup în sânul Fecioarei Maria. Pentru că bucuria cea mai mare a vieții omului este aceea de a-l simți pe Isus Cristos viu și fremătând în măruntaiele propriei gândiri și ale propriei inimi. Restul e doar o iluzie rapidă sau spurcăciune".[45]

În acest fel Isus nu rămâne în afară, juxtapus, departe de inimă. Cristos este ceva ce se întâmplă acum, când se întrupează în pântecul nostru, însă pentru a se întrupa în pântecul nostru e nevoie de pântec, de uman. Îl poate cunoaște pe Isus doar cel care Îl vede întrupat în propriile experiențe, atunci va înțelege ce este Cristos, "pentru că bucuria cea mai mare a vieții omului este aceea de a-L simți pe Isus Cristos viu și fremătând în măruntaiele propriei gândiri și ale propriei inimi. Restul e doar o iluzie rapidă sau spurcăciune". Nu datorită moralismului nu urmăm noi lucrurile, ci pentru că ele ni se par iluzii. Deci e cu totul altceva decât moralism!

De aceea înțelegem aportul și harul carismei pentru noi, pentru a răspunde inconsistenței noastre azi, pentru a răspunde contextului cultural în care trăim azi, pentru a răspunde nihilismului nostru, pentru a răspunde nemulțumirii noastre. "Noi, creștini ai lumii moderne, suntem dezlipiți nu de formele creștine, în mod direct, nu de ritualurile creștine, în mod direct, nu de legile decalogului creștin, în mod direct. Suntem separați de esența umanului, de sensul religios. Avem o credință care nu mai este religiozitate. Avem o credință care nu mai răspunde așa cum ar trebui sentimentului religios; avem o credință, cu alte cuvinte, inconștientă, o credință care nu e mai inteligentă decât propriul sine. Spunea un vechi autor de-al meu, Reinold Niebuhr:«Nimic nu este atât de incredibil precum un răspuns la o problemă ce nu se pune». Cristos este răspunsul la problemă, la setea și foamea omului de adevăr, de fericire, de frumusețe și de iubire, de dreptate, de semnificație ultimă. Dacă acest lucru nu e viu în noi, dacă această exigență nu e educată în noi, ce treabă să aibă Cristos? Adică, ce treabă mai are Liturghia, spovada, rugăciunile, catehismul, Biserica, preoții și Papa? Încă le tratăm cu un oarecare respect în funcție de zonele din lume în care trăim, sunt conservate pentru o anumită perioadă de timp în virtutea inerției, dar nu mai sunt răspunsul la o întrebare, așadar nu mai au o supraviețuire de durată".[46]

---

[45] L. Giussani, *Lettere di fede e di amicizia ad Angelo Majo* (Scrisori de credință și prietenie către Angelo Majo, n. tr.), San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2007, p. 53.

[46] L. Giussani, *La coscienza religiosa nell'uomo moderno* (Conștiința religioasă în omul modern, n. tr.), Centrul Cultural "Jacques Maritain", Chieti, 21 noiembrie 1985, pro manuscripto, p. 15.

Și asta coincide cu observația făcută de cel care pe atunci era cardinalul Ratzinger: ”Criza predicării creștine, pe care de un secol o experimentăm tot mai mult, depinde, într-o măsură nu mică, de faptul că răspunsurile creștine neglijează întrebările omului; acestea erau corecte și continuau să rămână ca atare; însă n-au avut influență întrucât nu au plecat de la problemă și nu au fost dezvoltate în cadrul acesteia”.[47]

[47] J. Ratzinger, *Dogma e predicazione*, Queriniana, Brescia 2005, p. 75.

Sâmbătă după amiaza, 21 aprilie

La intrare și la ieșire:
Ludwig van Beethoven, Concerte pentru pian nn. 3 e 4
Alfred Brendel, solist
James Levine – Chicago Symphony Orchestra
Philips

■ **A DOUA MEDITAȚIE**
Julián Carrón

Drumul către autoconștiință: o experiență trăită

Cum putem face astăzi același drum pe care – așa cum am văzut dimineață – a trebuit să-l parcurgă în primul rând don Giussani, astfel încât să se poată adeveri ceea ce își dorea el pentru prietenul său Angelo Majo și pentru noi, și anume ca Cristos să se întrupeze în experiențele noastre cele mai umane, în așa fel încât să depășim juxtapunerea dintre Cristos și uman și deci să învingem îndepărtarea inimii de Cristos? E nevoie de un drum, nu de un miracol (așa cum visăm noi de multe ori), un drum de care nici măcar don Giussani n-a fost scutit. Și pentru acest drum sunt necesare – așa cum am văzut în experiența sa – două calități și o metodă.

1. Două calități și o metodă

a) Prima calitate: un eu neredus
Prima calitate de care avem nevoie este un eu neredus. Acest factor decisiv al modalității în care don Giussani pune problema l-am văzut mai ales în experiența sa. Cu multe ocazii – așa cum vedem în continuare în Școala de comunitate – el a repetat, ca să ne rămână în minte, celebra frază a Barbarei Ward: „Oamenii foarte rar învață ceea ce cred că știu deja”.[48] Într-o conferință din 1980 la Centrul Cultural San Carlo, don Giussani dă exemplul care rămâne în istorie ca și confirmare a acestui lucru: ”Fariseii credeau că știu deja, n-au învățat să cunoască acea Prezență [nu e vorba că n-o aveau în fața ochilor, fiindcă nu e suficient s-o vezi!] care era răspunsul la sensul lor religios, la

[48] Cfr. B. Ward, *Faith and Freedom*, W.W. Norton & Company, New York 1954, p. 4.

toată istoria lor. Tot așa noi putem fi ca și fariseii, «nimic – de câte ori n-am repetat fraza asta, de când am citit-o în cartea din care învățam –, nimic nu este atât de incredibil precum un răspuns la o întrebare care nu se pune». Cristos este răspunsul la setea pe care o are omul de a trăi raportul cu ceea ce este destinul său, semnificația a ceea ce face, a faptului de a mânca, de-a bea, de-a fi trez, de a dormi, de a iubi, de a munci. Dacă această așteptare și această dorință nu sunt vii în mine, nu am cum să cunosc răspunsul care mi se dă, atunci când îmi este dat". Nu e vorba că nu mi se dă răspunsul – atenție! – ci e vorba de faptul că eu pot să repet răspunsul în mod formal, așa cum am repetat de multe ori răspunsurile creștine, dar apoi inima e departe și merge să caute satisfacția în altă parte. "Această dorință e cea care ne face capabili să recunoaștem accentul vocii Sale atunci când răsună în viața noastră. Ceea ce ne face să-L recunoaștem pe Cristos, accentul Său, accentul prezenței sale, este loialitatea, sinceritatea și intensitatea acestei dorințe de a cunoaște ceea ce Dumnezeu este pentru viața mea, pentru viața noastră [de multe ori putem fi în același loc, în fața acelorași fapte, la aceleași evenimente: unii rămân uimiți, cuprinși, în timp ce pentru alții nu s-a întâmplat nimic; nu e vorba că fariseii nu vedeau miracolele!]. […] Nimic nu este atât de incredibil precum răspunsul la o problemă pe care cineva n-o simte, pe care nu și-o pune. De aceea lucrul cel mai important, nu doar pentru noi, creștinii, pentru cine nu l-a recunoscut încă pe Cristos, sau pentru cine nu l-a cunoscut în termenii săi preciși, ortodocși, dar și pentru creștinii care trăim în Biserică, este adevărul sensului nostru religios, pentru că atunci și realitatea lui Cristos i se comunică vieții noastre. […] Lucrul important pentru a înțelege și pentru a ne lăsa răniți și de asemeni transformați de Prezența destinului nostru printre noi, de misterul lui Dumnezeu printre noi, de Cristos, este acela de a păstra pur, liber, leal, sincer acel sens religios care este constituentul ultim al rațiunii noastre, al inimii noastre, și care se exprimă ca sete de a cunoaște, și de asculta de Mister […]. Este ceea ce Evanghelia numește "sărăcia spiritului", pentru că sărăcia spiritului, puritatea inimii, ca foame și sete de dreptate, toate fericirile sunt sinonime, sunt moduri diferite de a spune acest lucru: că noi trebuie să păstrăm liber, golit, nepătat sensul nostru religios, adică trebuie să fim – dacă vrem să folosim un alt cuvânt – simpli. Trebuie ca originea noastră să ne dicteze cu adevărat atitudinea, «simpli ca și copiii», așa cum e copilul, cu toată natura sa, așa cum vede el, când se uită la mama lui sau la lucruri, așa trebuie să fim noi".[49]

[49] L. Giussani, "Dal senso religioso a Cristo" (*"De la sensul religios la Cristos, n. tr.)*, în *Dove la domanda si accende*, sub îngrijirea lui C. Fornasieri și T. Lanosa, Itacalibri, Castel Bolognese 2012, p. 53-56.

Într-adevăr, cel căruia îi e sete să recunoască răspunsul, care e Isus, e un fericit. Departe de a considera setea și foamea ca fiind o problemă, ca fiind ceva ce trebuie șters! În Evanghelie Cristos vorbește de acea foame și de acea sete ca fericire! Noi suntem fericiți dacă le avem; Isus îi numește fericiți pe cei cărora le e foame și sete, nu pe cei care sunt cumsecade și nu greșesc. În Evanghelie Isus nu trece cu vederea peste nicio greșeală, nici măcar peste greșelile pritenilor Săi. Dar nu asta e ceea ce făcea diferența. Ceea ce laudă El este acea foame și acea sete, simplitatea copilului, pentru că e ceea ce e necesar pentru a recunoaște prezența Sa contemporană – care este a doua calitate necesară pentru parcurgerea drumului.

b) A doua calitate: contemporaneitatea lui Cristos

Condiția pentru ca setea mea și dorința mea să poată recunoaște că Cristos e Cristos, este ca El să se afle în fața mea cu toată enormitatea Sa, cu gravitatea prezenței Sale contemporane. Însă de multe ori prezența Sa este redusă la ceea ce putem noi înțelege. E ca și cum am spune: prezența unui personaj istoric, ca și în cazul lui Isus, rămâne în istorie, rămâne contemporan așa cum poate rămâne contemporan un personaj al trecutului, adică printr-o amintire, printr-o doctrină, prin valorile proclamate de acest personaj. În schimb, creștinismul are pretenția că ar fi introdus în istorie o altă formă de prezență. Ceea ce durează nu sunt doar învățăturile, sau valorile, sau doctrina, ci chiar prezența Sa, personală. Cristos are pretenția că rămâne El însuși, ca prezență vie și actuală, care sfidează măsura noastră. Am amintit de Paști: "Voi îl căutați pe Isus Nazarineanul, răstignitul. A înviat, nu e aici".[50]

Cum rămâne Cristos ca prezență contemporană? Prin cei pe care îi cuprinde prin Botez: "El Își asimilează toți oamenii pe care Tatăl I-i dă pe mână, toți oamenii care Îl recunosc, și-i asimilează, astfel încât această devenire a Sa coincide realmente cu un fenomen vizibil, tangibil, concret, care este compania credincioșilor, adunarea credincioșilor, corpul Său misterios".[51] Și asta îi permite lui Cristos înviat să se facă prezent acum prin trupul celor care Îl recunosc: "În semnul Său, în semnul pe care El l-a construit, pe care El l-a creat ca loc al prezenței sale reale, în semnul Său putem să-l înțelegem, să-l cunoaștem și să-l înțelegem și să-l credem pe Cristos, să credem că El a înviat. Așadar, evenimentul victoriei Sale definitive continuă și azi, în fiecare clipă, zorii zilei de pe urmă, învierea Sa, victoria Sa se află în semnul Său pe care noi putem îl

[50] *Mc* 16,6.

[51] L. Giussani, *Qui e ora. 1984-1985 (Aici și acum, n. tr.),* op. cit., p. 151.

putem vedea".[52] Asta înseamnă: contemporaneitatea lui Cristos trebuie să respecte conotațiile figurii Sale istorice, deci nu poate fi redusă la un discurs sau la o etică sau la un sentiment, ci trebuie să fie o prezență – așa cum vedem în mod continuu în Școala de comunitate – prezent, trupesc, ireductibil, ușor de recunoscut, atrăgător, atât de corespunzător așteptării inimii: "Într-un trup noi putem recunoaște prezența Cuvântului întrupat; dacă Cuvântul s-a făcut trup, este într-un trup pe care noi îl găsim identic. […] Dacă Dumnezeu s-a făcut trup, dacă s-a făcut om, atunci trebuie să înțeleg acest lucru printr-o realitate umană; altfel era inutil să se facă om".[53]

c) O metodă

Dar tocmai pentru că e prezent în fața mea, a setei mele, am nevoie de o metodă ca să-L cunosc. Întrucât "aici obiectul nu constă nici într-o listă de propoziții, nici în plauzibilitatea unei cronici, ci în veridicitatea unei mărturii despre o persoană vie care, unică, a pretins că este destinul lumii, Misterul intrat să facă parte din istorie",[54] pentru a-L recunoaște e nevoie de două însușiri indispensabile.

Prima însușire este ceea ce don Giussani numește "conviețuirea alături de El".[55] Într-adevăr "eu sunt cu atât mai îndreptățit să am o certitudine legată de altcineva, cu cât sunt mai atent la viața lui. Sintonia necesară cu obiectul care se dorește a fi cunoscut este o dispoziție vie care se construiește în timp, prin conviețuire. De exemplu, în Evanghelie, a putut înțelege că în acel Om trebuia să aibă încredere, cine L-a urmat și a împărtășit viața Lui și nu mulțimea care mergea la El ca să fie vindecată".[56]

A doua însușire este înțelegerea indiciilor, atenția la semne: "cu cât o persoană e mai puternic umană, cu atât e mai capabilă să ajungă la certitudini în ceea ce îl privește pe un altul plecând de la puține indicii. Acesta este tocmai geniul omului".[57]

Cu aceste însușiri putem să ne identificăm cu drumul discipolilor, dar – atenție – această identificare, ținând cont de tot ce am spus, nu trebuie să

---

[52] L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione (Opera mișcării. Fraternitatea Comunione e Liberazione, n. tr.)*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2002, p. 151-152.

[53] L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, *(Atractiva Isus, n.tr.)* Bur, Milano, 1999, p. 123.

[54] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op. cit, p. 49.

[55] L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno (Sensul lui Dumnezeu și omul modern, n.tr.)*, Bur, Milano 1994, p. 64.

[56] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op. cit., p. 49.

[57] *Ivi*.

fie redusă la o amintire din trecut sau la o relfecție asupra textului, înlocuind experiența cu comentarii (așa cum facem de obicei!). Unica adevărată identificare este participarea, în prezent, la aceeași experiență a lor, prin conviețuirea alături de contemporaneitatea lui Cristos, care se lasă experimentat într-o prezență ce nu poate fi redusă la încercările noastre de a-o supune propriei măsuri. Să ne folosim de un capitol din textul de Școala de comunitate.

2. Drumul discipolilor: calea către certitudine

Al cincilea capitol din volumul *La originea pretenției creștine*, aproape că îmi vine să zic că este capitolul nostru, capitolul drumului, pentru că întâlnirea am trăit-o deja cu toții, astfel încât suntem aici; ceea ce e necesar acum este să aprofundăm certitudinea, pentru că inconsistența, pe care de multe ori o regăsim în noi înșine, scoate în evidență că această certitudine este fragilă, și asta nu pentru că nu L-am întâlnit, ci pentru că nu e suficient să întâlnești ca să și ajungi la certitudine. Acest capitol descrie parcursul pe care l-au făcut discipolii pentru a aprofunda certitudinea.

”Să vedem acum cum s-a confirmat caracterul excepțional al faptului întâlnit, modul în care o impresie, chiar și încărcată de evidență, s-a transformat în convingere. […] Atunci când întâlnim o presoană importantă pentru viața noastră, există întotdeauna un prim moment în care presimțim; ceva înăuntrul nostru e constrâns de evidența unei recunoașteri ce nu poate fi evitată: «iată, e el», «iată, e ea». Dar numai spațiul acordat repetării acestei dovezi încarcă această impresie cu o valoare existențială. Adică, numai conviețuirea o face să intre mereu mai adânc și fundamental în noi, până când, la un moment dat, devine certitudine”.[58] Pentru ca impresia aceea plină de evidență să devină certitudine trebuie să pătrundă tot mai radical în noi, mai profund, să nu fie în afara noastră și juxtapusă. Însă doar conviețuirea face posibil acest lucru. Același lucru ni s-a întâmplat și nouă. ”Tarkovskij, într-o secvență a filmului său *Andrej Rublev*, îi atribuie unui personaj următoarea replică: «Tu știi bine: nu îți iese nimic, ești obosit, și nu mai poți. Și dintr-o dată, întâlnești în mulțime privirea cuiva – o privire *umană* –, și e ca și cum te-ai fi apropiat de o esență divină ascunsă. Și brusc totul devine mai simplu». Evenimentul creștin se manifestă, se revelează, în întâlnirea cu ușurința, cu subtilitatea și aparenta inconsistență a unui chip ce se întrevede în mulțime: un chip ca celelalte, și totuși atât de diferit de

[58] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op. cit., p. 59-60.

celelalte încât, întâlnindu-l, e ca și cum totul ar deveni mai simplu. Îl vezi pentru o clipă și, plecând, duci cu tine emoția puternică trezită de acel chip, ca și cum ai spune: «Mi-ar plăcea să revăd acel chip!»".[59]

a) Traiectoria convingerii

Acesta e începutul traiectoriei convingerii: dorința de a revedea acel chip. Însă doar cel care acceptă să se implice într-o conviețuire poate atinge acea certitudine care ne face consistenți. Calea către convingere este chiar aceasta. Și "această stradă de "cunoaștere" va primi în Evangheie multe alte confirmări, va avea, adică, nevoie de mult suport, ca dovadă că acea formulă «și discipolii săi crezură în el» se repetă de mai multe ori, până la sfârșit. Acea cunoaștere va fi o persuasiune care va avea loc încetul cu încetul și niciun pas succesiv nu va infirma pașii precedenți".[60] Trebuie, chiar în pofida părerii noastre, să subliniem adverbul „încetul cu încetul". Și adaug: slavă Domnului că e așa!, pentru că altfel, dacă acest lucru s-ar întâmpla dintr-o dată, brusc, am putea să-l punem imediat în dubiu, la fel de brusc; însă dacă se confirmă când plouă, când e cald, când suntem cu o mie de probleme pe cap, când e întuneric, atunci când avem o problemă grea, nu vom putea spune că l-am inventat noi într-un moment de euforie. Domnul ne face să parcurgem un drum care impune un ritm lent, dar e decivis tocmai pentru a dobândi o certitudine cu adevărat sigură, pe care nimeni să n-o poată pune în dubiu, fiind pătrunsă atât de mult în fiecare fibră a ființei. Încearcă să pui în dubiu certitudinea legată de mama ta, încearcă, având în vedere că această certitudine te-a pătruns până în măduva oaselor!

"Din conviețuire se va naște confirmarea acelei excepționalități, a acelei diversități care chiar din prima clipă îi străpunsese. Prin conviețuire această confirmare sporește". E un drum de cunoaștere, nu e o închipuire, nu e o magie, nu e ceva magic ce, dintr-o dată, aruncă în altă parte implicarea umanității noastre, nu e ceva ce se întâmplă aproape în ciuda noastră, ca pe nepusă masă, fără să fim conștienți, fără implicarea sinelui și fără dramă, exact cum ziceam, ca un miracol și nu ca un drum (așa cum visăm noi să se întâmple). Noi, adesea, avem o concepție asupra certitudinii, și deci asupra credinței, cu totul abstractă, ca și cum ar fi vorba de ceva care pătrunde în noi fără motiv, fără o rațiune ce poate fi comunicată. În schimb, în Evanghelie "este așadar documentat faptul că a crede îmbrățișează traiectoria convingerii [adică o traiectorie a convingerii face parte din acțiunea mea de

[59] L. Giussani, "In cammino", ("Pe drum", n.tr.), în *Tracce-Litterae Communionis*, n. 2, 2000, p. VIII-IX.

[60] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op. cit., p. 60-61.

a crede] într-o repetare succesivă de recunoașteri, cărora trebuie să li se dea un spațiu și un timp ca să se întâmple. Regăsim aici,încarnat în mărturia evenghelică, acea trimitere la metoda pe care am amintit-o în capitolul precedent. Este atât de adevărat faptul că pentru cunoașterea unui obiect este nevoie de un spațiu și un timp, încât cu atât mai mult această lege nu poate fi infirmată de un obiect care se pretinde a fi unic".[61] Nu există o metodă diferită pentru un obiect care se pretinde a fi unic, cum e Cristos. Cristos s-a supus aceleiași metode astfel încât noi, în ceea ce Îl privește, să putem ajunge la aceeași certitudine pe care o putem avea asupra oricărui alt lucru.

b) Descoperirea unui Om fără asemănare

Discipolii, ca și noi astăzi, în conviețuirea alături de El, se află în fața unui Om fără asemănare.

Să citim doar – cum făceam cu studenții mei la seminar – descrierea uneia dintre zilele petrecute de Isus cu discipolii săi: "Și umblând pe lângă Marea Galileii, a văzut pe Simon și pe Andrei, fratele lui Simon, aruncând mrejele în mare, căci ei erau pescari. Și le-a zis Iisus : Veniți după Mine și vă voi face să fiți pescari de oameni. Și îndată, lăsând mrejele, au mers după El. Și mergând puțin mai înainte, a văzut pe Iacov al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui. Și ei erau în corabie, dregându-și mrejele. Și i-a chemat pe ei îndată. Iar ei, lăsând pe tatăl lor Zevedeu în corabie, cu lucrătorii, s-au dus după El. Și venind în Capernaum și îndată intrând sâmbăta în sinagogă, îi învăța. Și erau uimiți de învățătura Lui, căci El îi învăța pe ei ca Cel ce are putere, iar nu în felul cărturarilor. Și era în sinagoga lor un om cu duh necurat, care striga tare, zicând : Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene ? Ai venit ca să ne pierzi ? Te știm cine ești : Sfântul lui Dumnezeu. Și Iisus l-a certat, zicând : Taci și ieși din el. Și scuturându-l duhul cel necurat și strigând cu glas mare, a ieșit din el. Și s-au spăimântat toți, încât se întrebau între ei, zicând : Ce este aceasta ? O învățătură nouă și cu putere ; că și duhurilor necurate le poruncește, și I se supun. Și a ieșit vestea despre El îndată pretutindeni în toată împrejurimea Galileii. Și îndată ieșind ei din sinagogă, au venit în casa lui Simon și a lui Andrei, cu Iacov și cu Ioan. Iar soacra lui Simon zăcea, prinsă de friguri, și îndată I-au vorbit despre ea. Și apropiindu-Se a ridicat-o, apucând-o de mână. Și au lăsat-o frigurile și ea le slujea. Iar când s-a făcut seară și soarele apusese, au adus la El pe toți bolnavii și demonizații. Și toată cetatea era adunată la ușă. Și a tămăduit pe mulți care pătimeau de felurite boli și demoni mulți a alungat. Iar pe demoni nu-i lăsa să vorbească, pentru că-L știau că El e Hristos. Și a doua zi, foar-

[61] *Ibidem*, p. 61.

te de dimineață, sculându-Se, a ieșit și S-a dus într-un loc pustiu și Se ruga acolo. Și a mers după El Simon și cei ce erau cu el. Și aflându-L, I-au zis : Toți Te caută pe Tine. Și El a zis lor : Să mergem în altă parte, prin cetățile și satele învecinate, ca să propovăduiesc și acolo, căci pentru aceasta am venit. Și venind propovăduia în sinagogile lor, în toată Galileea, alungând pe demoni."[62]

Spune don Giussani: "Să încercăm acum să ne gândim la un grup de persoane care timp de săptămâni, luni, ani au văzut în fiecare zi astfel de lururi. Acei primi prieteni și alții care s-au alăturat asistă în mod cotidian și din ce în ce mai mult la excepționalitatea, la exorbitanța acelei personalități".[63] Nu e doar o problemă de gândire: problema e că ochii mei, sensibilitatea mea, rațiunea mea, toată umanitatea mea, să fie izbite de ceea ce mi s-a întâmplat, așa cum ochii tăi, sensibilitatea ta, felul tău de a fi au fost zguduite de mama ta, atât de tare, încât tu acum nu poți spune: "Mama", fără a include tot ceea ce ți s-a întâmplat în raportul cu ea. Nu e un raționament pe care să îl putem elimina ptrintr-un alt raționament, este repetarea continuă a unei enormități. Închipuiți-vă cum se întorceau discipolii acasă în fiecare zi: nu – poate – mai buni sau mai coerenți, ci mereu cu ochii tot mai plini de ceea ce văzuseră. Nu puteau evita să nu se întoarcă acasă cu ochii plini de miracole, de puterea Sa asupra naturii, asupra bolii, plini de inteligența Sa unică, de bunătatea Sa. Era un eveniment prezent, ușor de recunoscut chiar și de un copil. Dar toate astea sunt valabile și pentru noi. Nu putem înlocui experiența lor cu reflecții sau comentarii despre experiența lor! Ia să ne imaginăm ce certitudine ar putea ieși din asta, din comentariile noastre … Doar dacă și pentru noi e posibil să trăim aceeași experiență cu a lor, atunci putem atinge și noi certitudinea la care au ajuns discipolii. Ceea ce au văzut ei, întâlnindu-se cu umanitatea omului Isus din Nazaret, vedem și noi când dăm peste chipul Său azi, în umanitatea oamenilor schimbați astăzi de întâlnirea cu evenimentul lui Cristos, recunoscut și primit. Și noi, săptămâni întregi, luni de zile, ani, am văzut și vedem – e suficient să ne gândim la lucrurile pe care ni le povestim de fiecare dată când ne întâlnim – fapte surprinzătoare, excepționale, unul câte unul, extrase dintr-o umanitate mai adevărată și mai dezirabilă, diferită fiindcă e împlinită: o bucurie chiar și în durere (așa cum povestesc mărturiile recente ale unora dintre noi care nu mai sunt, sau ale familiilor lor și ale prietenilor lor), o gratuitate de neînchipuit într-o lume în care totul e calcul, o rodnicie a prieteniei într-un context în care domină o solitudine înspăimântătoare,

[62] *Mc* 1,16-39.

[63] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op. cit., p. 61.

o unitate de viață între oameni acolo unde totul pare fragmentare, o constructivitate neobosită chiar și în situațiile cele mai grele, în care am fi tentați să ne lăsăm pradă disperării.

Astăzi asistăm la diversitate, la excepționalitate, la exorbitanța prezenței Sale, și ultimul venit o recunoaște cu ușurință și ne înlesnește și nouă recunoașterea (pentru că de multe ori noi nu ne mai mirăm!). Îmi scrie o prietenă de-a noastră, studentă: "Împreună cu un prieten am propus Afișul [Autorul se referă la Afișul de Paști sau de Crăciun, afișe publicate în fiecare an de mișcarea Comunione e Liberazione, cu ocazia celor două mari sărbători. În general, conținutul afișelor exprimă și subliniază un punct de vedere pe care mișcarea intenționează să-l supună atenției publice. (n.tr.)] și am invitat la o întâlnire publică o fată din anul I pe care o cunoscusem în cadrul grupurilor de studiu. Deja cu o zi înainte ea zicea: «Prietenia voastră e o prietenie specială. Nu e o prietenie pe care o ai cu colegii de bancă, e solicitantă, voi ascultați mult, aveți întotdeauna cuvântul potrivit la momentul potrivit, și apoi se vede că nu sunt toate idei ce vă trec vouă prin minte, adică se înțelege că cineva v-a învățat să trăiți așa. Raportul dintre voi e un raport frumos, viu și intens». Și apoi a venit la întâlnire. «Ca să fiu sinceră, cu toate că sunt creștină, până acuma nu găsisem nimic fascinant în creștinism. Dacă ar trebui să spun ce mi se pare cel mai fascinant, aș spune că experiența voastră. Mă interesează cum trăiți voi. Invitați-mă la ceea ce faceți, pentru că vin sigur. Poate că asta e calea pentru a înțelege mai bine credința mea». În timpul discuției cu această fată s-au dizolvat toate preocupările mele și toate dubiile mele (de exemplu, când mă întreb: cum pot să spun "Cristos"?), fiindcă, în timp ce o ascultam, simțeam în mine toată amețeala față de Cel care făcea posibil ceea ce se întâmpla în fața ochilor mei. Am perceput clar ce anume vrea să spună Giussani atunci când zice că credința este un eveniment, o simplă recunoaștere a ceva ce se întâmplă. Acea fată, care descria atât de limpede experiența în care eu mă aflu de ani de zile, mă punea din nou în fața faptului Cristos și a posibilității de a-L recunoaște, și atunci s-a născut în mine nevoia de a cere, de a mă lipi tot mai mult de ceea ce a făcut și face ca viața mea și raporturile – cum spunea ea – să fie frumoase, vii și intense, și mă educă tot mai mult la simplitatea pe care a avut-o în atestarea datelor experienței".

Înțelegeți? "Miracolul cel mai mare, de care discipolii erau impresionați în fiecare zi, nu era cel al picioarelor îndreptate, al pielii curățate, al vederii redobândite. Miracolul cel mai mare era cel deja semnalat, era o privire revelatoare asupra umanului, căreia nu i te puteai sustrage. Nu există nimic care să convingă omul ca o privire care să surprindă și să

recunoască ceea ce el este, care să-l descopere pe om lui însuși. Isus vedea în interiorul omului, nimeni nu putea să se ascundă în fața lui, în fața lui profunditatea conștiinței nu avea secrete. Ca în cazul Samaritencei, care într-o conversație purtată la fântână își auzi povestită viața, și tocmai acest lucru îl povesti consătenilor ca mărturie a măreției acelui om: «Mi-a spus tot ce am făcut!». Același lucru se întâmplă în cazul vameșului Matei, considerat un păcătos public pentru că era în slujba puterii economice romane, căruia Isus, trecând, îi spuse cu simplitate: «Vino». Și acela, recunoscut fiind, luat, acceptat, lăsă totul și îl urmă. Același lucru se întâmplă șefului tuturor vameșilor, omul cel mai urât din tot ținutul Ierihon, Zaheu. Isus, înconjurat de o mare mulțime, trece pe drum și el, mic de înălțime, se urcă într-un pom, curios ca să-l vadă. Atunci când Isus ajunge sub pomul acela se oprește, îl fixează, îi spune: «Zaheu!» și adaugă: «Grăbește-te. Coboară, pentru că vreau să vin la tine acasă». Oare ce l-a mișcat pe Zaheu? Ce l-a făcut să alerge plin de bucurie? Erau oare proiecte asupra multelor sale bogății, dorința de a restitui din plin câte furase, dorința de a da jumătate din bunurile sale săracilor? Ce l-a pătruns și l-a schimbat? A fost pur și simplu pătruns și întâmpinat de o privire care îl recunoștea și îl iubea așa cum era el. Capacitatea de a surprinde inima omului așa cum e ea este miracolul cel mai mare, cel mai persuasiv".[64]

Această privire pe care a introdus-o Isus rămâne de-a lungul istoriei; și prin ea putem continua să trăim aceeași experiență identică a lui Matei sau Zaheu, așa cum îmi scrie această nouă prietenă: "Bună ziua, sunt Paola, vă scriu din Africa. Nu mă cunoașteți, dar țineam să vă mulțumesc pentru că, într-adevăr, viața mea s-a schimbat, se schimbă. Datorită întlânirii cu mișcarea acum cred într-un Cristos tangibil, prezent cu adevărat în mijlocul nostru. Nu mai trebuie să îmi pară rău fiindcă nu am fost acolo atunci când Isus le spunea apostolilor Săi: «Urmează-mă». Acel «Urmează-mă», acum mi-l spune chiar mie. Încă sunt la timp, și toată viața mea a căpătat o altă culoare: mă scol, îi mulțumesc lui Dumnezeu și apoi sunt gata pentru o altă aventură fiindcă știu că îmi va zice: «Urmează-mă»; și nu pot să pierd această ocazie, va trebui să fiu foarte atentă, și ce frumos e să mă gândesc că și eu pot să mă uit la alții cu aceeași privire a lui Cristos, ce chef am să ies din casă dimineața! E vorba de o provocare care face viața vrednică de a fi trăită. Cum aș putea să nu vă mulțumesc? Nimeni nu mi l-a arătat pe Cristos în acest fel. Aș fi putut să mor fără să știu că lumea e atât de frumoasă. Totul a început când

[64] *Ibidem*, p. 64-65.

am întâlnit o fată din *Memores Domini* aici, în Africa, acum câteva luni. Probabil ea avea privirea lui Cristos, ochii ei vorbesc. S-a uitat înăuntrul meu și a văzut frumusețea acolo unde eu n-o vedeam. În acea clipă am lăsat-o să intre în sufletul meu și ea mi l-a adus înapoi pe Cristos. Ochii ei se luminau atunci când vorbea de El. Cum aș putea să nu cred? Acum mă duc la Școala de comunitate în fiecare săptămână – chiar dacă uneori aici traficul e cumplit – pentru că nu vreau ca entuziasmul pe care îl simt în mine să scadă. Mi-am făcut rost de o carte a orelor, am învățat pe de rost *Angelus*, citesc *Tracce*, stau în tăcere, chiar dacă am nepoți și copii care se joacă prin casă. Sunt dispusă la tot numai ca să fiu în continuare tot așa de bucuroasă. Nu mă pot mulțumi cu nimic mai puțin. Îi mulțumesc lui Dumnezeu, lui don Giussani, dumneavoastră și celor din *Memores Domini*. Ce frumos ar fi dacă, într-o zi, cineva, întâlnindu-mă pe mine, ar veni la dumneavoastră și v-ar povesti același lucru!".

E o privire care a intrat în istorie și care rămâne în istorie. Asta înseamnă că e posibil să trăim aceeași experiență pe care au trăit-o discipolii acum două mii de ani. Două mii de ani sunt arși într-o clipă. Ea poate trăi acum aceeași experiență identică, nu să se limiteze la a face comentarii despre experiența apostolilor!

Și e o privire care nu se schimbă, chiar dacă cineva a greșit foarte mult: "Totul a început cam în urmă cu un an. Mi se aduce la cunoștință situația cuiva care are o situație grea, care are nevoie de ajutor. Mergând cu un prieten foarte bun de-al meu la persoana respectivă, aflu că era vorba despre un bărbat separat de soție, arestat la domiciliu datorită unei probleme de sănătate foarte grave. El însuși îmi povestește că făcuse deja optsprezece ani de închisoare și mai trebuia să facă încă doisprezece. Se considera chiar norocos, pentru că cele două condamnări pe viață fuseseră cumulate la treizeci de ani. Pentru mult timp raportul cu el n-a fost tocmai idilic: de fiecare dată când mă duceam la el pretindea tot mai mult, a ajuns chiar să-mi ceară să îi plătesc factura de curent, să merg să-i cumpăr cafea, ulei … Într-o zi mi-a dat chiar o listă de cumpărături. Eu, cu calm, de fiecare dată îi explicam originea gestului meu, a Băncii de Solidaritate, însă mi se părea că oricum era doar timp pierdut, vroiam cumva să scap. Într-o zi, fără ca nimeni să își fi închipuit, mă întreabă: «Dar dumneavoastră de ce continuați să vă uitați așa profund la mine care am ucis șaptesprezece oameni?». În clipa aia, m-am întrebat: dar ce-o fi văzut el în mine? Și pentru mine s-a deschis o lume nouă. Am devenit prieteni, aproape că nici nu îl mai interesau cumpărăturile pe care i le duceam, și adesea mă duceam chiar și fără pachet, doar ca să stau de vorbă cu el. Ca un miracol neașteptat și mult dorit acum, în viața mea, după treizeci și șase de ani de mișcare, plecând de la acest lucru

pe care nu mai pot să mi-l scot din minte, raportul cu soția mea, privirea față de copiii mei, față de nepoții mei, raportul cu prietenii din Fraternitate și cu cei cu care lucrez, oboseala anumitor ture de noapte … nimic nu mă mai sufocă. Și totuși ingredientele sunt aceleași, gărzile sunt aceleași. S-a schimbat doar muzica. Oricum nu mi-aș fi putut închipui niciodată, după atâția ani și după atâtea lucruri considerate scontate, că ar fi putut să apară, într-o întâlnire neașteptată, o bucurie atât de mare încât să îmi umple inima de fericire".

Astăzi noi, ca și discipolii, suntem în fața unei Prezențe ce nu poate fi redusă. Îmi scrie altcineva: "În februarie 2011 întâlnesc o fată din mișcare care se nimerește să lucreze în orașul unde lucrez și eu. Ne cunoaștem și începem să ne vedem. Se întâmplă ca în fața acelorași circumstanțe (liturghie, spectacole, raporturi cu prietenii) ea să judece într-un fel și eu fix invers, dar judecățile ei mă blochează. Astfel că, la un moment dat, sunt constrânsă să deduc că ea nu este mai norocoasă decât mine pentru că lucrurile îi merg ca pe roate, ci e diferită privirea pe care o are asupra mea, și această privire mă fascinează, cuprinde mai mult faptele, circumstanțele, oamenii… În sfârșit, îmi corespunde mai mult, e mai adevărat decât ce am eu". Acest lucru o încurajează să se identifice tot mai mult cu drumul propus la Școala de comunitate și, la un moment dat, își dă seama că experimentează și ea un mod diferit de a privi lucrurile obișnuite, un mod care nu e al ei, ci e al lui Cristos: „Savurez cum e să privești lucrurile cu ochii lui Dumnezeu, să știi cum să le privești, să le vezi în adevărul lor. Aceasta e plinătatea, asta face să reînflorească umanitatea mea într-un mod atât de evident încât chiar și colegii, cei care sunt aproape de mine, își dau seama că e ceva cu mine și își închipuie că mi-am găsit un iubit. Este într-adevăr o aventură care intensifică tensiunea mea față de El, pot în sfârșit s-o pornesc până dincolo de coloanele lui Hercule". Ceilalți din jur încearcă să își explice lucrurile și găsirea unui iubit e aproape întotdeauna singura ipoteză care le trece prin minte.

c) Ivirea unei întrebări și apariția unei certitudini

Această privire pe care nimeni n-o poate șterge dinăuntrul său, care încet încet pătrunde profund viața, la un moment dat, face să se ivească în discipoli următoarea întrebare: "Să continuăm să ne imaginăm tipul de confirmare pe care zilele petrecute cu Isus trebuiau să îl reprezinte pentru cei care trăiau zi de zi alături de el. Isus apare în fiecare circumstanță ca o ființă superioară oricărei alteia; există în el ceva, un "mister", pentru că nu a mai fost întâlnită o astfel de înțelepciune, o astfel de ascendență, o astfel de putere, o astfel de bunătate. Această impresie, așa cum am spus deja, se pre-

cizează încetul cu încetul, doar în aceia care se angajează într-o convieţuire sistematică cu el: discipolii. Dar excepţionalitatea acelui om era atât de mare încât făcea să se nască în mod spontan o întrebare paradoxală: «Cine este?». Paradoxală, pentru că în ceea ce îl privea pe Isus se cunoşteau foarte bine originea, datele anagrafice, familia sa, casa sa".[65]

E aceeaşi întrebare care de multe ori apare şi astăzi. De câte ori n-am fost noi întrebaţi: "Dar voi cine sunteţi? Cum de sunteţi aşa?". De câte ori n-am fost întrebaţi, şi de câte ori nu reapare în noi această întrebare în faţa celor despre care eventual cunoaştem detaliile socio-biografice, şi totuşi există în ei ceva ce ne scapă, un mister, ceva ce îi face diferiţi.

Vă citesc o altă scrisoare: "Ieri mi s-a întâmplat ceva ce m-a umplut de uimire, de întrebări şi de recunoştinţă. Sunt o cercetătoare şi de multe ori mi se întâmplă să trebuiască să mă mut în alt laborator decât al meu, pentru a face diferite experimente. Ieri, o fată se plimba cu o privire copleşită şi era supărată pe unele lucruri ce ţineau de servici, chiar de la începutul zilei. După amiaza, aşa pe nepusă masă se uită la mine şi îmi zice: «Da, auzi, cum de tu eşti tot timpul aşa optimistă? Ce te face aşa bucuroasă?». Este întrebarea care apare în faţa unei excepţionalităţi unice.

Scrie don Giussani: "Această întrebare arată că ceea ce El este în realitate nu am putea-o spune singuri. Putem doar constata că el este diferit de oricare altul, merită cea mai deplină încredere, iar în a-l urma se experimentează o plinătate de viaţă fără asemănare [aşa cum observa fata din scrisoare]. Astfel este întrebat cine este el. Doar că prietenii, când el dă răspunsul, cred în cuvântul Său pentru evidenţa semnelor neîndoielnice care impun încrederea; duşmanii, în schimb, nu acceptă acel răspuns şi decid să îl elimine".[66] Acest lucru e fundamental: devine evident dacă cineva a făcut sau nu parcursul atunci când vine clipa dramatică şi descrisă foarte frumos în al şaselea capitol al Sfântului Ioan. După ce a răspuns foamei mulţimii înmulţind pâinea, lumea vrea să Îl facă rege. Dar aici iese la iveală diversitatea lui Isus. Ştiind că omul are nevoie nu doar de pâine pentru a trăi, ci are nevoie de ceva mai mult pentru ca viaţa să devină vrednică de a fi trăită, plină, începe să vorbească despre Sine ca şi despre pâinea vieţii, de raportul cu Sine ca şi lucrul care alimentează viaţa. El este foarte conştient că dacă chiar numai unul se lasă hrănit cu trupul Său şi cu sângele Său va putea trăi cu adevărat, atât de mare e nevoia sa: "Mă căutaţi nu pentru că aţi văzut semne, ci pentru că aţi mâncat din pâinile acelea şi v-aţi săturat".[67]

---

[65] *Ibidem*, p. 68.
[66] *Ibidem*, p. 68-69.
[67] *In* 6,26.

Dar ”dacă nu mâncați trupul Fiului omului și dacă nu beți sângele Lui, n-aveți viața în voi înșivă”.[68]

În fața acestei afirmații încep necazurile. Vroiau să-l facă rege, ce mai vrea? Aici apare ireductibilitatea Sa, aceea a unei Prezențe care nu acceptă să fie temperată, domesticită după bunul plac, ca norocul nostru. Faptul că este ireductibilă reprezintă speranța noastră; ne enervează, dar este speranța noastră. ”Dar cine pretinzi tu că ești?”. Și Isus, în fața acestui scandal, nu cedează, nu vrea să se coboare la compromisuri, nici măcar cu prietenii Săi, cărora nu le spune: ”Cel puțin voi să rămâneți, nu mă lăsați singur”. Nu! Relansează provocarea: „Voi nu vreți să vă duceți?”.[69] În această întrebare se arată tot respectul lui Isus, toată stima lui Isus față de libertatea apostolilor și, în același timp, certitudinea Sa că ei au toate elementele pentru a judeca dacă este rezonabil sau nu să rămână cu El. De aceea nu se teme deloc să-i provoace. Isus nu îi scutește de libertatea lor, nu răspunde în locul lor, ba mai mult, îi provoacă în așa fel încât să fie ei cei care să răspundă, să devină conștienți de ceea ce au văzut, să își dea rațiunile pentru a rămâne. Putem să ne imaginăm cu ce convingere a ieșit din fiecare fibră a ființei lui Petru exclamația: ”«Doamne», I-a răspuns Simon Petru, «la cine să ne ducem? Tu ai cuvintele vieții veșnice»”.[70]

Cineva poate repeta fraza asta în mod formal, fără să-și dea seama de intensitatea cu care Petru a spus acele cuvinte: dar există o diferență atunci când sunt doar cuvinte repetate sau acele cuvinte se nasc dintr-o experiență trăită. Dacă nu se nasc dintr-o experiență nu pot dura atunci când vine clipa dramatică, și e suficient orice neprevăzut ca să apară dubiul în ochii noștri. Am putut vedea acest lucru, în zilele astea, din felul în care am reacționat în fața a ceea ce se întâmplă: ”Și voi vreți să plecați?”. Aceasta ne constrânge, azi, să găsim rațiunile: dar noi de ce rămânem? Tot întunericul, toată confuzia, toată singurătatea lui Petru n-au putut elimina din el experiența care îi învăluise ființa. Aceasta e consistența unui eu care nu e mai puternic pentru că se află de partea majorității, ci e mai puternic deoarece consistența sa e pe deplin bazată pe o experiență ca cea descrisă mai sus: luni de zile, ani, plăsmuiți de faptele de care vorbeam mai nainte. Dacă noi nu ajungem să trăim această experiență, orice clipă, orice greutate, orice boală, orice criză, orice neprevăzut, orice haos, orice scandal, orice greșeală va face să sară în aer

[68] *In* 6,53.
[69] *In* 6,67.
[70] *In* 6,68.

totul. E foarte frumos că Petru a traversat și el o situație similară, pentru că e ca și cum ne-ar zice: ”Se poate întâmpla”, și ne arată calea pentru a rămâne. Dacă parcurgem traiectoria pe care o mărturisesc Evangheliile, am putea ajunge la acel soi de certitudine care rezistă, aproape cu uimire față de noi înșine, în fața încercării.

d) Un caz de certitudine morală

Și cum apare această certitudine?

”Continua reiterare a acestei impresii de excepționalitate pe care conviețuirea o realiza determina o judecată de rațională plauzibilitate a acestei încredințări a lor lui. În timp aceștia au căpătat în ceea ce îl privea pe acel om o certitudine fără asemănare”.[71]

Excepționalitatea persoanei lui Isus determina o judecată care sfârșea într-un atașament atât de mare încât, chiar dacă au plecat cu toții, ei au rămas. Faptul că discipolii au fost în stare să ajungă la o astfel de certitudine înseamnă că este la îndemâna noastră, a tuturor celor care urmează aceeași traiectorie cu cea a apostolilor în mijlocul tuturor turbulențelor și a tuturor circumstanțelor, fie ele frumoase sau urâte.

Așadar nu e adevărat că putem ajunge la certitudine doar în domeniul cunoașterii științifice sau filosofice: și în privința lui Cristos putem ajunge la o certitudine fără asemănare, atât de mare încât să ne atașăm de El cu o iubire de nezdruncinat. Și – ne spune don Giussani – ”iubirea […] este o judecată a inteligenței care atrage după sine toată sensibilitatea”. Dar judecata, atenție, nu e ceva pentru intelectuali, pentru specialiștii în domeniu. ”Judecata e contemplarea ființei care e percepută ca de un copil”. Mai ușor de atât nu se poate, chiar și copiii știu să facă așa ceva! Și ”efectul care apare dinaintea ochilor mei e uimirea. Certitudinile provin de aici [de la acea uimire], evidențele certitudinii provin de aici altfel devin o definiție a puterii”.[72] Evidența are o forță atât de mare încât permite certitudinea celui care se lasă uimit ca un copil. Evidența e atât de ireductibilă încât nu putem s-o dominăm; noi suntem cei dominați de evidență. Putem spune mai simplu așa: prima dată mă mir, sunt uimit și apoi îmi dau seama că sunt uimit. Dar dacă nu am simplitatea de a recunoaște evidența care mă lipește și încerc în schimb, să o domin, ceea ce definește viața devine puterea mea asupra evidenței, nu puterea celorlalți asupra mea, ci puterea mea asupra a ceea ce se întâmplă; și atunci nu mai e vorba de o iubire, nu e o ascultare față de ceva care se

[71] L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 71.

[72] L. Giussani, *Eul, puterea, operele*, Nemira, București, 2005, p. 67.

întâmplă înainte: ajung să rămân la cheremul puterii mele, sunt victima puterii mele; rămânem singuri, la cheremul propriului sine, singuri cu puterea noastră, adică singuri cu nimicul nostru. De aceea, atunci când Giussani insistă să spună că toate certitudinile se nasc din uimire, ne indică de fapt chestiunea decisivă: nu ajunge să vedem lucrurile, e nevoie ca ceea ce vedem, evidența care se întâmplă în fața noastră, să fie percepută cu disponibilitatea de a ne lăsa uimiți. Fie urmez uimirea asta – discipolii pe vremea aceea, noi acum – și mă supun evidenței a ceea ce văd, ader la acea evidență, fie hotărăsc eu ce urmez, și ceea ce predomină este puterea mea versus ceea ce se întâmplă. De fapt viața este această luptă între uimire și putere, între a ne preda în fața evidenței (adică a ne lăsa lipiți de atractiva prezență Sale) și rezistarea în fața evidenței (făcând să predomine propriul interes și propriile preconcepții).

Toată Evanghelia e străbătută de această dialectică, și dacă vreți s-o vedeți în acțiune, e suficient să citiți al nouălea capitol al Evangheliei după Ioan, episodul cu orbul din naștere; acolo puteți observa care e consistența unui eu care se lasă determinat de evidența a ceea ce i s-a întâmplat. Ce soi de consistență e necesară, pentru a lupta împotriva a toate și a toți, pentru a opune rezistență și pentru a-i "pune cu botul pe labe"! Nimic, nici toată dialectica fariseilor, nici toate rațiunile de oportunitate, n-au putut să-l clintească în fața acelei adeziuni simple la evidență: "Înainte nu vedeam, acuma văd". Toată puterea lumii acesteia n-a putut introduce nici măcar un fir de dubiu. De ce? Pentru că certitudinea izvora din acea uimire, din evidența la care adera omul acela, și aceasta îi conferea o inteligență pentru a-i combate pe toți, o inteligență cutremurătoare. Episodul orbului din naștere clarifică bine ceea ce spune Giussani: conținutul autoconștiinței este evidența a ceea ce s-a întâmplat, toate certitudinile se nasc în acel punct. În omul acela vedem un om care era ultimul, cel mai ignorant dintre toți, un orb din naștere, care nu văzuse niciodată nimic, încolțit de farisei, singurii școliți: și cu toate astea n-au fost în stare să câștige în fața acelei simplități care se pleacă în fața evidenței. De aceea citez mereu fragmentul filosofului spaniol Xavier Zubiri: "Ceea ce îi e propriu rațiunii nu sunt presupusele sale evidențe, nici acuratețea sa empirică sau logică, ci mai ales forța amprentei realității, conform căreia realitatea profundă se impune în mod coercitiv în intelectul gânditor".[73] Alternativa la urmarea evidenței este să ne punem de acord. Scrie Gianni Vattimo: „Nu spunem că ne punem de

[73] X. Zubiri, *Inteligencia y razón (Inteligență și rațiune, n. tr.)*, Alianza Editorial, Madrid 1983, p. 95-96.

acord atunci când găsim adevărul, ci spunem că am găsit adevărul atunci când ne-am pus de acord".[74]

Isus n-are nicio problemă să le îngăduie apostolilor tot timpul de care au nevoie astfel încât ei să ajungă la certitudine, și nu le răspunde la întrebarea asupra identității sale până când nu au decis deja ei înșiși, pentru că au toate elementele pentru a hotărî. Ce măreție de libertate! Se înțelege de ce don Giussani timp de cinci zeci de ani ne-a provocat pe toți la pură libertate, la fel ca și Isus.

3. "Nu mai sunt eu, ci Cristos care trăiește în mine"

Putem să vedem tot ceea ce am spus până acum, rezumat în prima parte a intervenției lui don Giussani din Piața Sfântul Petru, din 30 mai 1998, care este ca o mărturie pe care o oferă, spre sfârșitul vieții sale, în fața întregii Biserici. Vă rog s-o recitiți, apoi, cu calm: "«Ce este omul ca să-ți aduci aminte de el, fiul omului ca să te îngrijești de el?» Nicio întrebare nu m-a atins atât de mult în viața mea ca aceasta [este problema vieții: ce este omul? Ce sunt eu? În ce se află consistența mea?]. A existat un singur Om pe lume care îmi putea răspunde, punând o altă întrebare: «Ce câștig va avea omul dacă va câștiga lumea întreagă și apoi se va pierde pe sine? Sau ce va putea da omul în schimbul propriului eu?». Nicio altă întrebare n-am simțit-o vorbindu-mi atât de mult, încât să-mi taie respirația, ca și aceasta a lui Cristos! [Este o întrebare care cuprinde toată afirmarea eului]. Nicio femeie nu a auzit o altă voce care să-i vorbească de fiul ei cu o duioșie atât de originară și cu o indiscutabilă valorizare a rodului pântecelui ei [nu e doar o întrebare, este afirmarea cea mai pozitivă care se poate face referitor la un om, pe care nici măcar mama sa nu e în stare s-o facă atât de mult îl reduce în clipa următoare la faptul că ea l-a născut], cu afirmarea totalmente pozitivă a destinului său; doar vocea Evreului Isus din Nazaret. Dar mai mult, niciun om nu se poate simți afirmat pe sine cu o demnitate de valoare absolută, dincolo de orice reușită a sa. Nimeni pe lume n-a putut niciodată să vorbească așa! Doar Cristos își pune la suflet umanitatea mea în totalitatea ei. Este uimirea lui Dionisie Areopagitul (secolul V): «Cine ne va putea vorbi vreodată de iubirea față de om proprie lui Cristos, preaplină de pace?» Îmi repet aceste cuvinte de mai mult de cinci zeci de ani! […] E o simplitate a inimii [iată de unde vine certitudinea!] cea care mă făcea să-l simt și să-l recunosc excepțional pe Cristos, cu acea instantaneitate certă, așa cum se

[74] R. Girard – G. Vattimo, *Verità o fede debole?* (Adevăr sau slabă credință?, n. tr.), Transeuropa, Massa 2006, p. 32.

întâmplă în cazul unei evidențe – ce nu poate fi nici combătută, nici distrusă – a unor factori și momente ale realității care, ajunse în orizontul ființei noastre, ne ating până la inimă. Atunci, recunoașterea a ceea ce este Cristos în viața noastră e o recunoaștere ce învăluie totalitatea conștiinței noastre de a trăi: «Eu sunt Calea, Adevărul, Viața»".[75]

Și așa, Cristos a pătruns în existența lui don Giussani. Dacă noi avem simplitatea de a recunoaște excepționalitatea lui Cristos, cu acea instantaneitate sigură, cum se întâmplă în fața evidenței inatacabile și indestructibile a anumitor momente, atunci ajungem la o certitudine pe care nimeni nu ne-o mai poate lua, nu pentru că am fi noi tari și mari, ci deoarece coincide cu o autoconștiință a eului cuprinsă întru totul de Cristos, de memoria Sa, de prezența Sa. Parcursul pe care don Giussani l-a făcut și pe care ni-l propune este unicul care ne poate permite să ajungem să înțelegem, din interiorul experienței, ce anume vroia să spună sfântul Paul prin expresia: "Nu mai sunt eu, ci Cristos care trăiește în mine". "«Eu, dar nu mai eu»: aceasta e formula existenței creștine întemeiată în Botez, formula învierii în interiorul timpului, formula "noutății" creștine chemată să transforme lumea"[76], spune Benedict al XVI-lea. Ceea ce Cristos a început în actul Botezului devine al meu în mod existențial, ca experiență; acel Cristos care m-a cuprins devine al meu în mod existențial ca experiență, doar dacă eu parcurg acest drum: este unicul mod prin care poate fi învins orice nihilism. Conviețuirea alături de Cristos modelează viața în așa fel încât Cristos nu mai este juxtapus, ci înăuntrul eului nostru: nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine.

Spune Mario Luzi: "Susțin că aceasta e plinătatea creștină a destinului: /a fi gata de eveniment, a lăsa ca forța sa să ne străpungă / astfel încât să ne poată remodela și retopi".[77] E ceea ce vedem că se întâmplă în cei care se lasă duși în acest fel, cum povestește don Giussani despre paralitic: "Isus e acolo și vorbește, pe pragul unei case, și toată lumea grăbește pasul și se îngrămădește ca să-l audă. La amiază trebuia să mănânce, dar el – cum spun evangheliile – uita și să mănânce: era ca și cum, în fața mulțimii care suferea, nu reușea să plece. Și vin doi cu o targă pe care

[75] Mărturia lui don Luigi Giussani cu ocazia întâlnirii a Sfântului Părinte Ioan Paul al II-lea cu mișcările ecleziale și noile comunități. Piața San Pietro, Roma, 30 mai 1998. Publicat în L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo (Să lăsăm urme în istoria lumii, n. tr.)*, Rizzoli, Milano 1998, p. III-IV.

[76] Benedict al XVI-lea, *Discursul adresat participanților la al IV-lea Congres Național al Bisericii Italiene,* 19 octombrie 2006.

[77] M. Luzi, «Libro di Ipazia», *Teatro*, Garzanti, Milano 1993, p. 76.

era un paralitic […]. Cristos se întoarce, se uită fix la el și zice: «Fii credincios: îți sunt iertate păcatele». Cu o mare acuitate, cu agerimea minții sale, Isus intuiește depresia și slăbiciunea morală care în mod normal însoțesc o boală îndelungată (paralizat de două zeci de ani), și, psihologic vorbind, aceasta e o observație foarte corectă. Apoi îl vindecă, spre provocarea Fariseilor care erau de față, scandalizați de faptul că spusese: «Ai încredere, îți sunt iertate păcatele». Dar închipuiți-vă omul acela paralizat, care se vede eliberat, în picioare, stă acolo între oameni ca toți ceilalți; toți se uitau la el cu o curiozitate un pic speriată datorită faptului straniu care se întâmplase în mijlocul lor, fapt suprauman (cel puțin ciudat). Apoi acela urma să meargă după El, să înțeleagă multe lucruri pe care El le spunea; oricum, lucrul principal era pe înțelesul tuturor: a spus că era Mesia. Acest adevăr despre Cristos a ajuns la el corelat de faptul că a mers acolo pe-o brancardă și a ieșit din casă liber. Raportul lui cu Dumnezeu, felul în care s-a rugat în acea seară, felul în care s-a dus mai apoi în fiecare zi la templu, conștiința vieții pe care o avea atunci când vedea soarele apunând sau răsărind, și când se ducea apoi la lucru în fiecare dimineață cu sufletul plin de recunoștință și copleșit de-o teamă misterioasă, de teamă și de tremur față de acest mister al lui Dumnezeu care ajunsese până la el prin persoana acelui om care îl vindecase; în sfârșit, sentimentul față de Isus, felul în care spunea că Isus era Mesia – și a spus-o și altora, pentru că ulterior s-a așezat și el la coadă, a devenit un discipol de-al său – , felul în care mergea împreună cu alții prin sate să anunțe că Împărăția lui Dumnezeu era deja printre ei (fiindcă Împărăția era Isus), felul în care făcea lucrurile, felul în care se gândea la trecutul său (la toată decăderea la care se lăsase să ajungă: înjoselile, descurajările, înjurăturile), felul în care se purtase cu familia, felul în care se purta cu ei acum, toate erau acțiuni care porneau de la o conștiință de sine, de la un sens al propriei persoane, a cărei fizionomie era plăsmuită, născută din amintirea felului în care Isus îl cuprinsese cu putere, a felului în care Isus îl învăluise, îl tratase, a felului în care el l-a recunoscut pe Isus. Magdalena stă acolo, pe trotuar, curioasă (ca toate femeile, dar ea în mod deosebit), să vadă mulțimea din urma acelui Isus care își spune Mesia (urmau să-l ucidă câteva luni mai târziu); și Isus, trecând pe-acolo o clipă, fără ca nici măcar să se oprească, o privește: de atunci încolo ea nu se va mai uita la ea însăși, nu se va mai vedea pe ea însăși și nu va mai vedea bărbații, oamenii, casa sa, Ierusalimul, lumea, ploaia și soarele, nu se va mai putea uita la toate lucrurile decât în privirea acelor ochi. Când se privea în oglindă, chipul ei era dominat, determinat de acei ochi. Acei ochi erau acolo înăuntrul ei – mă înțelegeți? –. Chipul ei era plăsmuit de acei ochi.

Modalitatea prin care Evenimentul a ajuns la paralitic și cea prin care a ajuns la Magdalena sunt diferite. E același Isus, e același obiect de crezut, dar e diferit chipul cu care s-a prezentat; și acest chip rămâne pentru toată viața. Paraliticul, pentru toată viața sa, s-a privit determinat de acel «Te iert» care îl făcuse să renască și ca trup. Toată viața sa – în detaliile și în întregimea ei – Magdalena și-a privit-o în acea privire căreia nu i-a urmat niciun cuvânt, decât după câteva zile, când el, care își spunea profet, a fost invitat să mănânce la căpeteniile fariseilor care vroiau să-l prindă cu greșeala; ea a intrat repede în sala unde se servea masa fără să ceară nimănui permisiunea, și i s-a aruncat la picioare, spălându-le cu lacrimile sale și ștergându-le cu părul său, spre scandalizarea tuturor («Dacă ar fi un profet, ar ști ce hram poartă femeia care îi face toate astea!»). Însă toată viața ei – în cele mai mici detalii și în ansamblul ei – n-a putut să n-o vadă, să n-o simtă, să n-o trăiască altfel decât prin acea privire".[78]

Dar cum ajunge Evenimentul la mine, azi? Am văzut cum: prin carismă. "Modalitatea prin care Evenimentul ajunge la tine îți modelează chipul, personalitatea. Atunci când spun «eu», exprim o personalitate: când cineva spune «eu», exprimă o personalitate; când fiecare dintre voi spune «eu», exprimă o personalitate: suntem cu toții oameni, dar personalitatea e diferită, e plăsmuită în mod diferit, pentru că ființa a ajuns la mine prin tatăl meu și mama mea; misterul ființei a ajuns la tine prin tatăl tău și prin mama ta, care sunt diferiți de părinții mei, drept pentru care a plăsmuit un chip diferit. Modalitatea prin care Evenimentul ajunge la tine decide personalitatea ta, conferă niște caracteristici pe care personalitatea ta le va avea pentru totdeauna. Și asta e foarte vizibil atunci când unii oameni care îl iau în serios pe Isus. Dacă există astfel de oameni, mediul în care sunt aceștia imediat se încălzește, devine mai plin de vibrație, e mai în mișcare, mai plin de mișcare: toți stau pe loc, toți stau jos, dar devine plin de mișcare, devine plin de propunerea unor cuvinte diferite; și pretinde ca tu, care vorbești, să îți schimbi cuvintele sau să alegi cuvintele potrivite diferitelor moduri de a asculta, pe măsura mai multor personalități diferite. Felul în care Evenimentul ajunge la tine îți modelează personalitatea, dacă aderi la el. Dacă aderi la el: adică dacă prezența Misterului – Evenimentul – te blochează, te cuprinde, te invadează și tu îl găzduiești; înspăimântat și tremurând, dar îl găzduiești. Atunci îți schimbă fața. Adaug, mai precis: face să iasă la lumină, face să iasă la suprafață tot potențialul care se află în tine, originalitatea ta,

[78] L. Giussani, *Dal temperamento un metodo* (De la temperament, o metodă, n. tr.), Bur, Milano 2002, p. 3-6.

genialitatea ta. Cum spune Miguel Mañara: «De ce am așteptat atâția ani ca să înțeleg că sunt bun la suflet?». Carisma este modul prin care Evenimentul ajunge la tine. Tu ești un paralitic; ajunge la tine, și tu, pentru toată viața, vei pleca de la acea amintire; fără să-ți dai seama, vei pleca de la acea amintire: chipul tău, caracterul tău va fi modelat, cu alte cuvinte caracterul tău va fi intensificat, scos în evidență de acea amintire. Carisma devine modalitatea prin care tu devii tu însuți. «De ce mi-au trebuit atâția ani ca să înțeleg că sunt bun la suflet?» (spune Miguel Mañara, delincventul, criminalul). Și carisma ajunge la tine tot prin cuvinte, printr-un discurs, – mai precis – printr-o întâlnire. O întâlnire: tu ai întâlnit această companie; aceasta e modalitatea prin care misterul lui Isus, Isus, prezența lui Isus în istorie, a bătut la ușa ta. Acum – acum! – îți bate la fel, pentru că este «ieri, acum și pentru totdeauna». Devii tu însuți urmând această companie, adică încercând să îți concepi viața așa cum o concepe această companie, încercând să simți raporturile așa cum îți induce această companie, așa cum îți sugerează această companie, așa cum îți dă exemplu această companie (de aceea contează cine e mai mare sau cine are autoritate). Devii tu însuți dacă asculți, dacă te identifici cu trăsăturile caracteristice ale acestei companii […]. Atunci problema nu e să respecți anumite reguli, ci să te identifici cu un spirit, să te identifici cu o mentalitate, să te identifici cu o sensibilitate; adică să te identifici cu o carismă – se spune ca termen global –, cu o modalitate prin care misterul lui Dumnezeu întrupat a ajuns la tine într-un mod convingător și a zis: «Vino!». «Vino unde? Unde?», l-ai întrebat. «În această companie». Te-a întâlnit prin intermediul a ce anume? A acestei companii. Dacă tu te identifici cu această companie, chipul tău, caracterul tău, personalitatea ta retrăiește, renaște; descoperi că simți, că faci, că înțelegi lucruri la care nu te-ai fi gândit niciodată (asta se înțelege mai ales în lucrurile obișnuite pentru că din lucrurile obișnuite se înțeleg lucruri la care nu te-ai fi gândit niciodată: «Dar uite, ce frumos! Cu toate că am citit fragmentul ăsta de o mie de ori nu mi-am dat seama!»). Acesta e pragul infinitului, este pragul eternului, dar pragul eternului care se află în proprii ochi, în bătaia propriei inimi, în propriul pipăit și, mai ales, în propria privire față de realitate, în propria inteligență, în propria lectură a realității, care devine o lectură proaspătă – de copil sau de înțelept – a lucrurilor scrise cu litere așa de clare cum nu ți-ai fi închipuit vreodată”.[79]

Modalitatea prin care Evenimentul ajunge la tine și îți modelează chipul este carisma lui don Giussani. Prin ea putem să vedem cum e posibil să trăim

[79] *Ibidem*, pp. 6-8.

realul, chiar și situațiile cele mai dramatice, cu o noutate a acestei priviri, cu o capacitate de bucurie altminteri imposibilă.

Îmi scrie cineva dintre voi: "Seara trecută, la Școala de comunitate, mă întrebam de ce să îmi doresc să urlu în fața tuturor rațiunea pe care o descopăr în faptul că nu credeam că se poate să trăiesc situațiile dramatice cu bucurie. Cu toate că am văzut cu ochii mei oameni apropiați trăind așa, în fond nu credeam că e posibil și pentru mine". E supriza de a vedea că se întâmplă în noi ceva ce nu ne-am fi gândit niciodată.

A spus-o Papa în Cuba: "Biserica trăiește pentru a-i face și pe alții să participe la unicul lucru pe care îl are, și care nu e nimic altceva decât Cristos însuși".[80] Dacă noi trăim așa, atunci putem să mărturisim tuturor ce este Cristos și ce noutate introduce în viață.

De aceea Giussani privea nașterea unei persoane noi capabile să-l mărturisească: "Trebuie să colaborăm, să ne ajutăm la înălțarea unor indivizi noi, adică a unor oameni conștienți de un eveniment care devine istorie pentru ei, altfel putem crea rețele organizatorice, dar nu construim nimic, nu îi dăm nimic nou lumii. De asta ceea ce măsoară dezvoltarea mișcării este educarea persoanei la credință: eveniment recunoscut, care a devenit istorie. Cristos a devenit istorie pentru tine pentru că te-a atins prin ceea ce numim întâlnire, oarecum te-a pătruns, a devenit «inter-esse» [Inter-esse, inter (între) + esse (a fi) – interes = ceea ce se află între, cf. www.dexonline.ro, n.tr.] (interes), înăuntrul ființei tale; astfel încât avem pe cineva în care să ne recunoaștem, în care să recunoaștem totalitatea umanității noastre, avem pe cineva în care să recunoaștem valoarea lumii și totalitatea lumii. Totul este dat de încrederea în acest ceva la care putem să ne uităm, ceva mai mare. Dar influența asupra mediului, asupra societății, e dată tocmai de faptul că a recunoaște acest eveniment, a trăi credința, a avea încredere în acest ceva mai mare de către care suntem creați, care ne-a devenit tovarăș, face ca și viața noastră să fie o persoană diferită, ne schimbă, într-un anumit fel ne schimbă; și de aceea devenim perturbatori ai unei normalități insuportabile și devenim exaltatorii normalității adevărate, cu alte cuvinte a normalității raport cu infinitul: devine mare ceea ce mic, devine mare totul. Și asta îi deranjează pe ceilalți, fiindcă le elimină orice pretext de revoltă și violență".[81]

Aceasta este contribuția noastră la lumea de azi, într-un moment în care vedem peste tot rătăcirea.

---

[80] Benedict al XVI-lea, *Predica din cadrul Sfintei Liturghii din Plaza della Revolución din La Habana*, 28 martie 2012.

[81] Equipe CLU, 10 februarie 1990, Arhiva CL.

SFÂNTA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii: Fa ; *Ps* 32 (33); *In* 6, 16-21

PREDICA LUI DON MICHELE BERCHI

”Eu sunt” (*In* 6, 20). Acesta e cuvântul autoritar pe care îl așteaptă inima noastră. Această afirmație sigură și puternică este ceea ce avem nevoie în fiecare zi a vieții nostre. Avem nevoie să-l auzim în fiecare zi în fiecare circumstanță, în toată realitatea în care trăim.

”Eu sunt”! Ești Tu! Și vântul și valurile, în mijlocul cărora vâslim, se potolesc. Dar se potolesc nu pentru că circumstanțele se schimbă, ci pentru că inima noastră nu mai e în voia valurilor, tu nu mai ești în voia sorții. Conferirea păcii inimii tale e un miracol și mai mare, mult mai mare decât domolirea vântului și a valurilor.

”Eu sunt, nu vă temeți!”. Ca întotdeauna, Domnul nimerește la fix. Poate înainte de aceste Exerciții am fi răspuns: să ne fie teamă de ce anume? Însă tocmai asta e, poate, ceea ce locuiește adâncul sufletului nostru. Tema care, așa cum ni s-a zis zilele astea, se înrădăcinează în nesiguranța noastră; este frica de realitatea pe care nu o controlăm, de realitatea pe care o simțim amenințătoare, teama de a nu ne descurca, teama că toate astea ar fi o iluzie, tema că nu vom rezista, frica pentru copii, pentru prieteni, pentru servici, frica de toată realitatea. Și nu înghesuindu-ne unii în alții trece frica. Ba dimpotrivă, dacă nu e El, putem să ne regrupăm cât vrem, putem să ne spunem unii altora: ”Nu te teme”, dar cu cât ne-o zicem mai mult, cu atât ne și speriem mai mult. Cu cât ne înghesuim mai tare unii într-alții cu atât mai mult barca își pierde echilibrul.

”Eu sunt, nu vă temeți!”. Doar Tu, Isus, îi poți spune vieții noastre: ”Nu te teme!”. Doar Tu. Ce frumos e că evanghelistul (care în noaptea aceea era în barcă) spune, aproape într-o doară, că ”au voit să-l ia în barcă” (*In* 6, 21). Au vrut. Ar fi putut scrie: ”A urcat în barcă”, ”i-a ajuns din urmă”; în schimb scrie: ”Au vrut”. Datorită experienței noastre această adnotare se umplue se semnificație și de claritate. Știm foarte bine: nu e automat, e nevoie de libertatea noastră: au vrut. Doresc, cer să vreau.

Unica noastră datorie e să Te vrem. ”... și îndată barca a ajuns la țărm” (*In* 6,21). Verbul folosit de Ioan pentru a spune că au sosit, au ajuns țărmul, e același pe care îl folosește pentru a vorbi despre plecare lui Isus la Tatăl. Destinul nostru coincide cu prezența Sa, El prezent între noi, în noi. Și atunci ajungem la țărm, și lucrurile în sfârșit sunt atinse, ajungem la ele în adevărul lor.

Trebuie doar să vrem ca Tu să urci la bord. Tu, care mergi pe ape ca să ajungi la noi și ca să nu ne lași singuri în traversarea vieții.

Duminică dimineața, 22 aprilie

La intrare și la ieșire:
Wolfgang Amadeus Mozart, "Marea Misă" în do minor, K. 427 (417a)
Barbara Hendricks, soprană I – Janet Perry, soprană II – Peter Schreier, tenor – Benjamin Luxon, bas
Wiener Singverein – Helmut Froschauer, dirijor cor – David Bell, orgă
Herbert von Karajan – Berliner Philharmoniker
"Spirto Gentil" n. 24, Deutsche Grammophon

Don Pino. Care este diferența, în clipa asta, dintre o amintire pioasă, recitarea unei formule liturgice și posibilitatea de a fi din nou răniți, cuprinși, catalizați de un fapt totalizant, care nu are nevoie de adăugiri, de precizări, de corecturi, de analize? Ne-a răspuns don Giussani prin acele rânduri din 30 mai, reluate de Julián ieri: "E o simplitate a inimii cea care mă făcea să-l simt și să-l recunosc ca excepțional pe Cristos, cu acea instantaneitate sigură, cum se întâmplă în cazul evidenței inatacabile și indestructibile a factorilor și a momentelor realității care, ajunse în orizontul persoanei noastre, ne ating până la inimă".

Angelus

Laude

■ ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Davide Prosperi. Scopul acestei întâlniri nu este acela de a clasa problema, de a închide întrebările care s-au născut în zilele acestea, ci dimpotrivă, este acela de a le deschide, de a fixa atenția asupra lor, pentru ca ceea ce am trăit aici să devină un pas sigur al drumului nostru. Printre multele întrebări pe care le-am primit, mulți întreabă chiar cum să facă, cum să ne ajutăm, ce anume ne ajută în privința provocării ce ne-a fost lansată în aceste zile. Rămânând fideli metodei care ne-a fost propusă (nu vă așteptați la un miracol sau la o magie, ci la un drum), nu putem să răspundem cu o rețetă, pentru că ar fi o înșelătorie. Am privilegiat acele întrebări care ne permit să înțelegem mai profund despre ce e vorba, pentru că e ceea ce ne ajută în drumul nostru. Apoi, fiecare are pasul său, ritmul său, și asta nu ne sperie, ba mai mult, face parte din gustul drumului.

Prima întrebare: Ce înseamnă că umanitatea mea, exact așa cum e ea, îmi e dată pentru a-l recunoaște pe Cristos, că este o umanitate care e o resursă și nu o problemă?

Julián Carrón. Așa cum am pomenit și ieri, că umanitatea noastră, așa cum ne-a fost ea dată de la naștere, cu această deschidere originară, largă față de real – care se exprimă cel mai simplu în curiozitatea copilului – e o resursă este atestat de faptul că Isus i-a numit ”fericiți” pe cei care au această atitudine, pe cel care recunoaște această umanitate a sa, această deschidere a sa originară. Fericirile nu sunt o listă de reguli morale la înălțimea cărora trebuie să fim, nu sunt un nou decalog, așa cum de multe ori se crede; fericirile sunt atitudinea pe care Isus o subliniază ca și condiție pentru a-L recunoaște pe El, fiindcă El ne-a făcut cu această dorință atât de infinită pentru a putea împărtăși cu noi plinătatea pe care o trăiește în sânul Trinității. A vrut să ne creeze, atât de sărmani cum suntem, atât de ”nimic”, cu această inimă deschisă la totalitate, în așa fel încât să să-L putem primi pe El, astfel încât să participăm la bucuria, la plinătatea care abundă de preaplinul misterului Său, al ființei Sale. De aceea, această umanitate a noastră, așa cum e ea făcută, este condiția pentru ca noi să putem fi conștienți, să fim conștienți de cine e El. Din această cauză don Giussani spune că existența unui individ, a unei ființe umane în real, care să-L poată recunoaște este vârful creației, al realității. Așadar este fericit cel care are această deschidere totală. Adesea noi facem o dublă reducție. Pe de o parte, reducem inima – această caracteristică a noastră de a fi total deschiși, având exigențele noastre de frumusețe, de adevăr, de dreptate, de iubire, de plinătate – la un sentiment; pe de altă parte, în același timp, reducem realitatea la aparență. Pentru a ne ajuta să evităm aceste reducții, Giussani spune mereu că realitatea devine transparentă în experiență. Ceea ce suntem noi, natura inimii noastre, iese în evidență în raportul nostru cu realitatea, nu într-o reflecție abstractă despre inima noastră sau despre realitate, ci în impactul cu realitatea, care retrezește toată exigența inimii noastre, toată exigența rațiunii, a fericirii. Și atunci descopăr ce anume îmi doresc. Deci, inima – ne-a spus don Giussani – este cea implicată în ceea ce trăiește. Pentru că, așa cum vedeți de multe ori la copiii voștri, și cum ni se întâmplă și nouă, toți ne facem o idee despre ce ne dorim, așa cum își imaginau și discipolii (nimic nou sub soare ...), și ei își făceau o idee depre ce anume îi putea face cu adevărat bucuroși. În ultima vreme ne-am adus des aminte: când discipolii se întorc din misiune, toți plini de entuziasm datorită succesului, Isus se uită la ei cu o duioșie plină de afecțiune și le spune: ”Dar oare vă dați seama că asta nu e de ajuns? Nu vă bucurați pentru asta,

fiindcă voi știți deja că după un timp n-o să vă mai ajungă. Doar raportul cu Mine poate să stingă setea voastră". Și Îl aveau pe El în fața ochilor – acest aspect e decisiv, de aceea Giussani insistă atât de mult asupra acestei condiții a umanului –. Nu e vorba că discipolii nu Îl aveau în fața ochilor pe Isus: aveau succesul și Îl aveau în față pe Isus, dar continuau să se bucure mai mult de succes decât de faptul că erau prietenii Săi și că numele lor erau scrise în Cer. Nefiind loiali cu ei înșiși, nu puteau să înțeleagă enormitatea lui Isus. În sfârșit, fără o conștiință plină de pasiune și tandră față de noi înșine, noi Îl dăm pe Isus în schimbul a orice altceva: succes, bani, plăcere. E adevărat că putem să plecăm ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, schimbând apartenența la Isus pe o îndrăgostire sau pe carieră! De aceea am citat adesea fraza lui Ioan Paul al II-lea, din 1979, pe care a spus-o în Mexic: "Nu va exista fidelitate […] dacă în inima omului nu se va afla o întrebare […] la care Dumnezeu să îi fie răspunsul". Doar Dumnezeu, doar Cristos! Însă pentru a recunoaște asta – că doar Cristos e răspunsul – , e nevoie de o întrebare care să fie cu adevărat umană. Altfel putem continua să vorbim de Cristos – îi rostim numele chiar de prea multe ori! –, însă experiența pe care o trăim nu e Cristos. De multe ori Îl putem schimba pe orice altceva, în așa măsură încât dacă lucrurile nu se întâmplă după cum ne închipuim noi, atunci ne gândim că Cristos ne-a părăsit. Nu! E diferit. Cristos nu își bate joc de tine, nu se mulțumește să îți dea un răspuns de care mâine să fi din nou dezamăgit. Răspunsul lui Cristos se numește "iubire". De aceea se înțelege insistența lui don Giussani – cum am spus ieri – asupra necesității umanului în totalitatea sa pentru a-L recunoaște. Este primul paragraf din Introducerea cărții *La originea pretenției creștine*: "În a aborda tema ipotezei unei revelații și a revelației creștine, nimic nu e mai important decât întrebarea asupra situației reale a omului. Nu ar fi posibil să ne dăm seama în întregime ce înseamnă Isus Cristos, dacă mai înainte nu ne-am da bine seama de natura acelui dinamism care îl face pe om om. Cristos, într-adevăr, se arată ca răspuns la ceea ce sunt «eu» și doar o conștientizare atentă, dar și tandră și pasionată, a mea însămi, mă poate deschide și predispune la a recunoaște, a admira, a mulțumi, a-L trăi pe Cristos. Fără această conștientizare chiar și numele lui Isus Cristos devine un simplu nume".[82] Problema noastră este lipsa loialității față de noi înșine, față de toată exigența pe care o avem în noi. Și înțelegem foarte bine acest lucru: atunci când căutăm în alte lucruri satisfacția vedem foarte clar că acestea nu ne sunt suficiente, că nu ne corespund. Dacă schimbăm orice lucru pe Cristos, e datorită unei infidelități față de noi înșine. Nu e o

[82] L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 3.

problemă a celorlalți, nu e o problemă a puterii, nu e o problemă a universului: e o problemă a noastră, problema imoralității noastre.

Davide Prosperi. Poate fi explicată mai clar afirmația că ireductibilitatea lui Cristos constituie speranța noastră?

Carrón.Ceea ce am încercat să explicăm ieri, prin fragmentul din Evanghelie care a urmat înmulțirii pâinilor și a peștilor, ne poate ajuta să înțelegem ce anume este ireductibilitatea lui Cristos. Pentru că Isus într-adevăr e altceva: Isus e altceva! Da, noi ne putem mulțumi între noi, cu copiii noștri, cu prietenii, putem reduce nevoia, dar Isus nu face așa cu noi, și acesta e semnul cel mai evident al diversității Sale. Atenție, Isus nu e abstract, își dă foarte bine seama că oamenii aceia au nevoie de pâine. Într-adevăr începe să răspundă acestei nevoi: înmulțește pâinile. Cu toții sunt atât de mirați încât vor să-L facă rege. Dar Isus nu se mulțumește cu atât. Îl recunoscuseră deja, ar fi putut să se mulțumească cu atât... Isus știe foarte bine că acei oameni, pentru că sunt ca toți ceilalți, au redus dorința lor, au redus umanul lor, nevoia lor. Și El ar fi putut ceda: "Foarte bine, dacă voi vă mulțumiți cu atât, foarte bine, descurcați-vă ...". Dar Isus nu cedează, insistă; știind care este natura nevoii lor, insistă: "Uitați, nevoia voastră de plinătate este mai mare decât foamea voastră naturală de pâine; de fapt, mulți dintre voi au pâine și totuși le lipsește gustul de a trăi; multora dintre voi viața le merge bine, dar asta nu e suficient pentru ca ea să aibă un sens, o semnificație, pentru ca să vă sculați dimineața, nu e suficient pentru a ține piept greutăților, nu e suficient, nu e de-ajuns! Atunci, dacă nu mâncați trupul Fiului Omului și nu beți sângele Său, nu puteți avea viață în voi. Și doar dacă voi Mă lăsați să intru, ca răspuns la nevoia voastră, o să puteți într-adevăr să fiți voi înșivă, o să fiți ceea ce ați fost predestinați de la naștere să fiți, ceea ce fiecare dintre voi dorește pentru sine și pentru copiii săi și pentru prieteni".[83] Isus știe foarte bine că dacă merge înainte pe acest drum o să fie vai de ei; în fața fricii unui refuz, a neînțelegerii, a singurătății, a abandonului, ar fi putut să cedeze. De câte ori această frică nu ne blochează pe noi în raporturile pe care le avem! De asta spun mereu că libertatea este un bun foarte insuficient, realmente insuficient: nu e ușor să găsești persoane care să fie ireductibile în fața adevărului. Isus ar fi putut și să cedeze. Dar care este speranța pentru discipoli și pentru noi? Aceea ca El să nu cedeze, ca El să continue să dea pinteni chiar și atunci când tentația ar fă să cedeze. Unica speranță pentru noi este să existe Cineva care

[83] Cfr. *In* 6,1-71.

să nu poată fi redus la puterea noastră, la tentativele noastre de reducție, la căutarea lucrurilor celor mai comode pentru că sunt mai puțin exigente. Să fie ireductibil Cristos, aceasta este unica noastră speranță! În aceasta apare cu adevărat misterul ultim al lui Isus. Ce îl face pe Isus atât de ireductibil încât să nu cedeze în fața compromisurilor, să nu accepte nicio reducție a propunerii, atât de independent de înțelegerea sau neînțelegerea celorlalți, atât de inatacabil de frica de a rămâne singur și de a reîncepe de la capăt? Este legătura Sa cu Tatăl, tocmai pentru că era Fiul lui Dumnezeu: "Vreți să plecați și voi? Eu nu sunt niciodată singur. Tatăl care este cu Mine este Cel care Îmi definește viața". Și e adevărat că apoi, a rămas singur pentru că toți, chiar și discipolii, L-au abandonat, nu a cedat în fața tentației lui Petru de a spune: "Dar de ce patimile și moartea? Dar cine Te pune să treci prin asta?"."Îndepărtează-te de la mine!"[84]: doar legătura ultimă cu Misterul, cu Tatăl, e cea care poate să-l facă pe Isus atât de liber și de ireductibil. Autoconștiința Sa, definită de apartenența la Tatăl, conștiința raportului Său cu Tatăl este forța Sa. Nu este scutit de suferință. Cristos a introdus în istorie o figură de om cu o astfel de autoconștiință, cu o conștiință atât de mare a legăturii constitutive, încât nicio putere a acestei lumi n-o poate anula. Îl pot ucide, asta da! Dar nu Îl pot desprinde de Cel de care este legat mai mult decât de Sine: de Tatăl. Asta e ceea ce vrea El să ne comunice. Prieteni, fără această legătură și fără această autoconștiință noi nu vom fi la fel de ireductibili, nici chiar în raportul dintre noi. Nu avem nevoie de persoane care să se coboare la compromisuri – ca și cum problema noastră ar fi să nu se supere sau să nu rămânem singuri –, ci avem nevoie de prieteni adevărați, de tovarăși de drum. Adevărata prietenie este aceea pe care ne-o mărturisește Isus. El își iubea discipolii sau nu? Să spunem lucrurilor pe nume! Era prietenul lor, ținea sau nu la destinul lor? Noi ținem la destinul nostru și la destinul prietenilor noștri în același fel, fiind ireductibili? Atenție, să nu confundăm a fi "ireductibili" cu "luatul la palme al altora"! Nu e vorba de a lua la palme sau de a insista în mod moralist, ci de a mărturisi și mai mult ireductibilitatea Sa: aceasta este adevărata insistență asupra celorlalți. Isus nu e violent cu ei, ci pur și simplu nu cedează la măsura lor! Ireductibilitatea nu e echivalentul permisiunii de a intra în conștiința celuilalt "luându-l la bani mărunți". Vai! Adevărata ireductibilitate este o mărturie, așa cum am văzut în don Giussani într-un mod foarte evident: nu accepta compromisuri. Îmi scria cineva într-o scrisoare apropo de una din ultimele Școli de comunitate: "În Școala de comunitate de miercurea trecută, așa cum mi se întâmplă în ultima vreme, mi-a fost foarte greu

[84] Cfr. *Mc* 8, 33.

să te urmăresc [îmi pare rău ...]. Trăiesc o dificultate personală de a intra în terminologia ta și în parcursurile pe care le propui pentru a ajunge la concluzii iluminante pentru viață. Și miercuri te-am ascultat ca un boxer bătut, încercând să rămân conectat și fără să reușesc prea tare: ajungeau la mine mai degrabă cuvinte disparate decât concepte articulate, și printre acestea «reducție», «reducție», «riscul reducției», «noi tindem să îl reducem pe Cristos la o măsură a noastră». Și alte cuvinte la fel de greoaie: «ireductibil», «Cristos ireductibil». Un adevărat măcel pentru un boxer înghesuit la colțul lui. Nu înțelegeam mai nimic, și tu tot bombardai. Dar spre sfârșitul serii s-a întâmplat un fapt: cuvântul «ireductibil» mi-a intrat ca vântul pe o fereastră deschisă brusc. Cristos ireductibil, Cristos de neredus la măsura mea? Dar atunci asta e ceea ce vreau, ceea ce am căutat toată viața! Am încercat întotdeauna ceva care să fie infinit mai mare decât mine, și mă deranja foarte tare acel «Cristos» marionetă în mâinile vreunei ființe umane, chiar mult prea umană. Dacă așa e, dacă Cristos într-adevăr e totul, El este măsura a toate, El și nimic altceva. La ieșire umblam realmente ca un pugilist bătut, și după două zile sunt în aceeași stare de surpriză și uimire totală față de această simplă descoperire și reveslare. Cristos m-a cuprins. Inutil să mai adaug altceva".

Prosperi. Printre multele întrebări care se referă la opoziția dintre uimire și putere, formulate în diferite feluri, am ales-o pe cea de mai jos pentru că ajută la atingerea esenței problemei. În fața orbului din naștere, din Evanghelie, am rămas impresionat de instantaneitatea cu care recunoaște evidența a ceea ce i se întâmplase, chiar neavând niciun fel de instrument, de formare, de cultură etc. De ce pentru mine, care am mai multe instrumente la îndemână, e atât de ușor să schimb metoda?

Carrón. Datorită lipsei de simplitate a inimii. Să recitim împreună episodul cu orbul din naștere, urmărind pas cu pas povestirea din cel de-al nouălea capitol al Evangheliei după sfântul Ioan. Începe cu discipolii care, după cum vedeți, au mentalitatea tuturor: "Cine a păcătuit, el sau părinții lui, ca să se nască orb?". Și Isus: "Nici el nu a păcătuit, nici părinții lui, dar e așa pentru ca să se poată arăta operele lui Dumnezeu". Și apoi scuipă pe pământ, face niște noroi cu salivă, unge ochii orbului cu noroi și îi spune: „Du-te și te spală în bazinul lui Siloe". Orbul din naștere se duce, se spală și se întoarce văzând. Și începe scandalul. Vecinii și cei care îl văzuseră înainte, fiindcă era un cerșetor renumit, spun: "Nu e cel care stătea tot timpul pe jos să cerșească?". Unii spun: "El este". Alții: "Nu, dar seamănă cu el". El spune: "Eu sunt. Nu mă confundați,

eu sunt!". Și atunci îl întreabă: "Păi totuși cum ți-au fost deschiși ochii?". "Isus a făcut niște noroi, mi l-a întins pe ochi și mi-a zis: "Du-te la Siloe și te spală!". M-am dus și, după ce m-am spălat, am început să văd". Și îl întreabă: "Unde e Isus ăsta?". "Nu știu". Între timp îl duc la farisei pe fostul orb, pentru că era o zi de sabat. Și fariseii, deci, îl întreabă – este a doua oară – cum și-a dobândit vederea. Tocmai ce povestise: era ușor de recunoscut, nu? Și el: "Mi-a pus niște noroi pe ochi, m-am spălat și văd". Simplu. Atunci unii dintre farisei comentează: "Omul ăsta nu vine de la Dumnezeu pentru că nu respectă sabatul". Alții spun: "Cum poate un păcătos să facă astfel de miracole?". Și se iscă neînțelegeri între ei, pentru că atunci când lipsește simplitatea de a rămâne la fapte ... Atunci, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, iarăși îl iau la întrebări pe orbul din naștere: "Dar tu ce zici despre El?". "Că este un profet". Dar iudeii nu vreau să creadă. Ce anume nu vor să creadă? Că Isus este un profet? Nu, nu vor să creadă că acel om a fost orb și acum vede! Adică: pentru a șterge povestea, trebuie să șteargă realitatea, prima infidelitate este cu realitatea. De aceea, îi implică pe părinți: "Acesta e fiul vostru, despre care ziceți că s-a născut orb?". Atenție: nu spun că "era" orb, ci că părinții "spuneau" că se născuse orb! "Cum de acum vede?". "Știm că acesta e fiul nostru și că s-a născut orb, dar cum de acum vede, întrebați-l pe el". Părinții răspund astfel pentru că le e frică de iudei, fiindcă aceștia hotărâseră să îi dea afară din sinagogă pe cei care Îl recunoșteau. Atunci îl cheamă din nou pe omul care fusese orb și îi spun: "Așadar, preamărește-l pe Dumnezeu; noi știm că omul acela e un păcătos". "Eu nu știu dacă o fi un păcătos sau nu, dar știu un singur lucru: că înainte eram orb și acum văd". Atunci îl mai întreabă o dată (incredibil!): "Ce ți-a făcut? Cum ți-a deschis ochii?". "V-am spus deja și nu m-ați ascultat. Vreți să auziți din nou? Vreți oare să deveniți și voi discipolii Săi?". Atunci încep să-l insulte: "Discipolul său n-ai decât să fii tu. Noi suntem discipolii lui Moise". Moise devine alibiul pentru ștergerea realului, în numele lui Moise neagă evidența! E cutremurător. "Noi știm, de fapt, că lui Moise i-a vorbit Dumnezeu, dar Isus nu știm de unde este". Și aici orbul din naștere îi "pune la punct": "Dar asta e ce-i ciudat: că nu știți de unde e, și totuși mi-a deschis ochii". Devine chiar inteligent, înțelegeți? Iată inteligența cea nouă. Aceasta e adevărata inteligență. Când Giussani spune că inteligența se află în atitudinea lui Ioan și Andrei tocmai asta vrea să spună: inteligența acestui orb, mult mai inteligent decât toată tentativa analitică a celorlalți de a nega realul (aceasta e ideologia: nu există fapte, ci doar interpretări). Și, într-adevăr, orbul din naștere continuă: "Știm că Dumnezeu nu îi ascultă pe păcătoși, dar dacă cineva se teme de

Dumnezeu și face voința Sa, atunci îl ascultă. De când e lumea lume nu s-a mai auzit ca cineva să îi deschidă ochii unui orb din naștere. Faceți-vă voi socoteala cu realitatea: nu s-a mai auzit niciodată așa ceva, de când e lumea lume. Dacă Acesta n-ar fi de la Dumnezeu, nu ar fi putut să facă ceea ce a făcut". Ceilalți își pierd răbdarea: "Te-ai născut plin de păcate și vrei să ne înveți pe noi? Noi suntem criteriul, nu inima ta, nu simplitatea ta. Noi suntem criteriul, cei care suntem șefi".[85] Vedeți de ce e decisivă umanitatea noastră? Fără umanitatea mea, fără inima mea ca și criteriu de judecată, fără ca eu să pot recunoaște adevărul, întotdeauna se găsește cineva care să mă învețe pe mine ce trebuie să fac. Aici se află întreaga alternativă între uimire și putere. Aici vedem drama în fața căreia se află fiecare dintre noi: dacă să lăsăm să predomine simplitatea și uimirea în fața evidenței a ceea ce se întâmplă (și de la care se nasc certitudinile), sau să impunem puterea noastră sau să fim sub papucul puterii altora. Uimirea nu depinde de ceilalți, nu depinde de putere; ultimul sosit, ca orbul, ignorant (asta e ceea ce uimește), poate să ne arate cum e posibil să învingi orice putere: e suficientă simplitatea în fața realului, e suficient să ne lăsăm târâți de uimirea care – cum am auzit ieri – nu e ceva sentimental, ci e o judecată. Iubirea e o judecată de recunoaștere care atrage după sine toată sensibilitatea. Certitudinea se naște din recunoașterea acestei evidențe. Și aceasta e răsturnarea de metodă. De ce – așa cum se spune în întrebare – orbul din naștere, care nu avea niciun fel de formare și de cultură, a reușit să facă ceea ce noi nu reușim? Să recitim împreună textul de Școala de comunitate, fiindcă acolo e totul: "Dacă Dumnezeu și-ar fi manifestat în istoria umană o voință anume a sa, ar fi trasat o cale a sa spre a-l ajunge, problema centrală a fenomenului religios n-ar mai fi încercarea, care exprimă totuși cea mai mare demnitate umană, de a se «închipui» Dumnezeu: întreaga problemă ar sta în gestul pur al libertății pe care o accepți sau refuzi. Aceasta e răsturnarea. În centru nu mai stă efortul unei inteligențe și al unei voințe constructive, al unei fantezii obosite, al unui complicat moralism, ci simplitatea unei recunoașteri; un comportament analog cu acela al cuiva care, văzând că sosește un prieten, îl recunoaște printre ceilalți și îl salută. În această ipoteză, metodologia religioasă și-ar pierde toate conotațiile sale neliniștitoare de trimitere enigmatică la o îndepărtare, și ar coincide cu dinamica unei experiențe, experiența unui prezent, experiența unei întâlniri. E de reținut cum prima metodă îl favorizează pe cel inteligent, cult, norocos, puternic; în

[85] Cfr. *In* 9,1-34.

cea de-a doua metodă, este favorizat săracul, omul de rând".[86] Dacă noi nu suntem ca orbul din naștere, e doar pentru că nu avem simplitatea lui în fața evidenței multor fapte, nu avem sărăcia omului de rând care se lasă dus de evidența a ceea ce se întâmplă. Noi ne gândim că suntem mai inteligenți. Dar tocmai asta trebuie pus în discuție: dacă noi, care nu avem această sărăcie, suntem într-adevăr inteligenți.

Prosperi. O altă întrebare: Ce înseamnă în mod concret că nu decid eu maestrul de urmat? În acest moment, a spune că don Giussani e maestrul de urmat, mi se pare abstract, adică nu e în stare să învingă distanța inimii mele față de Isus. În circumstanțele cotidiene am nevoie de cineva care e aproape la care să mă uit, adică nu înțeleg: care e maestrul pe care îl urmez?

Carrón. Maestrul nu îl aleg eu. Maestrul îl recunosc. Cel care face ca drumul nostru să fie într-adevăr posibil de parcurs, cel care într-adevăr ne ajută să trăim nu-l decidem noi, ci îl recunoaștem, ne surprindem – ascultând anumite lucruri sau împărtășind anumite situații cu alții, așa cum se povestea în unele din scrisorile pe care le-am citit ieri – atrași de cineva care are o judecată diferită, care corespunde mai mult așteptării inimii. Asta nu noi decidem, ci o recunoaștem. Repet: maestrul se recunoaște. Și asta elimină eul meu? Nu! Pentru că fără eul meu, cum am spus deja, nu sunt în stare să recunosc maestrul, ceea ce într-adevăr corespunde întregii mele așteptări, ceea ce este cu adevărat la înălțimea dorinței mele, a umanității mele, a dramei mele. Deci, pentru a recunoaște – ce risc își asumă Misterul! –, printre multele chipuri de care ne lovim în cursul vieții, "chipul", e nevoie chiar de uman. Nu decidem noi ce anume ne corespunde sau cine ne corespunde. O recunoaștem, așa cum am spus ieri citâdnu-l pe Tarkosvski: "Și, dintr-o dată, întâlnești în mulțime privirea cuiva – o privire umană –, și e ca și cum te-ai fi atins de un divin ascuns. Și totul devine dintr-o dată mai simplu". V-am povestit de multe ori experiența mea. Eram în Spania și mulți ani nu l-am frecventat pe don Giussani; dar unicul lucru pe care nu puteam să-l spun era că pentru mine e abstract, pentru că eu știam, chiar și de departe, prin instrumentele pe care le aveam la dispoziție (care erau mult mai puține față de cele pe care le avem azi), ce anume mă ajuta în viață. Citisem multe lucruri la viața mea, dar ceea ce cu adevărat îmi era tovarăș era ceea ce auzeam de la el. Și toată tentativa mea era o comparare cu ceea ce ajungea la mine, care nu era pur și simplu un chip, ci era un chip printr-un text, prin multe

[86] L. Giussani, *La originea pretenției creștine,* op.cit, p. 35-36.

lucruri pe care le făcea; și apoi cu prietenii mei exista o tentativă de a ne ajuta să înțelegem tot mai mult, pentru că unicul lucru pe care îl căutam era să urmăm ceea ce ne era propus. Cel care ne ajută nu e cineva care e pur și simplu lângă noi, ci cineva care ne ilumineză viața, chiar dacă e de partea cealaltă a oceanului, cineva care – trăind – tu simți că îți ilumineză viața. Și de asta – acum că don Giussani nu mai este în această lume – nu am altceva ce să propun, așa cum ați văzut ieri, decât carisma lui. Nu e vorba că eu vreau sa-l "repet" pe Giussani, nu; ci efectiv nu am altceva mai interesant de spus, pentru că nu este ceva mai pertinent în situația noastră, în contextul istoric pe care trebuie să-l înfruntăm, decât ceea ce ne-a spus el: Școala de comunitate, gesturile, textele, toată propunerea unei experiențe pe care el ne-a documentat-o în diferite feluri. Putem face această comparare în mod constant: dacă suntem dispuși să-l urmăm pe don Giussani sau nu. Apoi, evident, îmi doresc ca fiecare dintre noi să aibă alături prieteni, să poată găsi în ei acea companie care să îl ajute să urmeze, în grupul de Fraternitate, în comunitate. Îmi doresc ca pentru toți să fie așa, e ceea ce ne spunem împreună, mai ales în timpul Exercițiilor, să ne dăm criteriul pentru a ști dacă noi urmăm sau nu. Și dacă nu urmăm, nu putem să ne plângem de inconsistența noastră; nu ajunge să fim aici să încălzim scaunul, dacă nu ne identificăm și dacă nu încercăm constant ca ceea ce ascultăm să devină experiență. Din acest punct de vedere, e simptomatic răspunsul pe care don Giussani l-a dat când cineva îi vorbise despre abstracția pe care adesea o simțim: "Eu am spus la Rimini că eul este răscrucea între etern și nimic și se împlinește în mod existențial, în mod istoric ca recunoaștere sau negare a lui Cristos. Nu-ul spus lui Cristos, a nu spune Cristos, este tot una cu a spune «Totul e nimic»; spuneți-mi în mod logic cum ar putea să se sfârșească altfel, spuneți-mi! Idealul suprem uman, care pare a fi cel budist, concepe soluția a toate ca o picătură care intră în mare, care se confundă cu marea, marea armonioasă a toate. Ce armonie frumoasă! În care eul dispare! Ceea ce te interesează e să dispari. […] Da, ceea ce percepem ca fiind abstract este ceva la care am zis deja nu. Pentru că dacă n-am zis nu, chiar dacă mi se pare abstract, înțeleg că trebuie să depun tot efortul ca să-l fac să devină concret, pentru a-l face să devină experiență; tot ceea ce v-am spus, vă jur că va deveni experiență; a devenit și pentru noi, e motivul pentru care suntem aici. Ar trebui să avem foarte mult curaj să adunăm atâția oameni ca să le spunem o minciună. Nu poți avea curajul de-a face un asemenea gest, ar trebui să fim oameni politici sau patroni: e întotdeauna o problemă de bani, pentru că puterea este doar pentru bani. Un lucru ori e adevărat ori nu e adevărat; dacă despre un lucru adevărat zici

că e abstract, înseamnă că ai zis deja nu: pare abstract ceea ce am renegat deja. Dacă îți spun ceva ce ți se pare abstract, trebuie să faci tot posibilul să vezi cum poate să devină concret și în această încercare de a face să devină experimentabil tu înveți acel ceva?"[87] Aceasta e decizia pe care trebuie s-o luăm, fiecare: dacă să continuăm să spunem că e abstract sau să încercăm să trăim experiența a ceea ce ni se spune. Și acestă experiență o poți trăi doar tu, personal, așa cum trebuie s-o fac eu. Doar dacă ceea ce mi se spune devine experiență eu pot să înțeleg dacă e adevărat, și atunci va putea să apară în fața mea toată rezonabilitatea, toată evidența, toată claritatea acelei corespondențe pe care o caut. De aceea, prieteni, în măsura în care carisma nu devine o experiență a noastră, atunci ea va rămâne mereu abstractă.

Prosperi. Aș vrea să înțeleg natura împărtășirii și a conviețuirii. Apostolii au devenit cerți stând cu El, s-au lipit de El. În prima lecție se spunea că a urma maestrul înseamnă a se identifica cu el, dar nu a se lega de persoană. Dar apostolii s-au legat de El.

Carrón. "Isus nu percepea atractivitatea sa asupra celorlalți ca o referire ultimă la sine, ci la Tatăl: la sine pentru ca El să poată conduce la Tatăl, ca și cunoaștere și ca ascultare"[88], afirmă don Giussani. Și aceasta – e identic! – este metoda despre care vorbea pe atunci cardinalul Ratzinger, la înmormântarea lui don Giussani: "Don Giussani, într-adevăr, vroia să nu aibă viața pentru sine, ci și-a dat viața, și tocmai așa a găsit viața nu doar pentru sine, ci pentru ceilalți. A realizat ceea ce am auzit în Evanghelie: nu vroia să fie un patron, vroia să slujească, era un credincios servitor al Evangheliei, a răspândit toată bogăția inimii sale, a răspândit bogăția divină a Evangheliei, de care era străpuns și, slujind astfel, dându-și viața, această viața a sa a adus un rod bogat – așa cum vedem în această clipă – a devenit cu adevărat tatăl multora și, conducându-l pe om nu la sine, ci la Cristos, chiar a câștigat inimile, a ajutat la îmbunătățirea lumii, la deschiderea porților lumii pentru orb".[89] Aceasta e adevărata afecțiune. Identificarea cu experiența lui Isus și cu experiența lui Giussani: asta înseamnă să-i urmăm. Nu e o chestiune sentimen-

---

[87] L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 417.

[88] L. Giussani, *L'uomo e il suo destino,* op. cit., p. 129.

[89] J. Ratzinger, "Innamorato di *Cristo*. In un incontro, la *strada" ("Îndrăgostit de Cristos. Într-o întâlnire, calea, n. tr.)*, Predica de la înmormântarea lui don Luigi Giussani, Domul din Milano, 24 februarie 2005, *Tracce-Litterae Communionis*, n. 3 (2005), p. 20.

tală, ci înseamnă a învăța un raport cu realitatea, pentru că doar dacă menținem felul în care au trăit ei raportul cu realitatea putem vedea născându-se în noi o consistență, o autoconștiință care face posibil ca noi să stăm în fața oricăror circumstanțe. Adevărata afecțiune este deschiderea ființei noastre în fața Misterului. Toată tentativa lui Isus cu discipolii Săi este aceea de a-i introduce Misterului, și de asta nu cedează niciodată la măsura lor, ci repornește constant, fără să se scandalizeze (așa cum am văzut de multe ori la don Giussani repornind cu noi, fără să se scandalizeze de faptul că noi nu înțelegeam nimic). Același lucru putem face acum noi, fără să ne scandalizăm, încet, dar mereu în luptă, niciodată urmând o altă cale. Aceasta e moralitatea care, pentru noi, înainte de toate nu e coerența, ci tensiunea către adevăr; nu justificarea minciunii, ci tensiunea către adevăr. De aceea ne atașăm cu adevărat de persoanele care ne deschid spre totalitate. Mai întâi să ne hotărâm dacă vrem să mergem către destin și totalitate, și apoi să "cedăm" în fața prezenței celor care vor același lucru. Sau "decidem" noi pe cine să urmăm, pentru că am stabilit deja că nu ne pasă de noi înșine, ne mulțumim cu ceva mai puțin decât ceea ce corespunde exigenței de totalitate pe care o avem. Prietenii sunt consecința a ceea ce am hotărât în inima noastră. E o alegere de viață: Dumnezeu îi creează și apoi îi pune împreună ... Înțelegeți? În primul rând să decidem ce vrem de la viață, și apoi să ne alegem prietenii, pentru că sunt cei care merg acolo unde vrem să mergem noi. E nevoie de o loialitate față de propria inimă, față de propria exigență pentru a-l urma pe Isus și pe Don Giussani.

Prosperi. Ultimele două întrebări se referă la consistența eului: vorbind despre Petru ai spus că tot întunericul nu putea elimina toată evidența pe care o văzuse. Aceasta e conștiința eului. De ce consistența eului permite să mai existe încă experiența întunericului?

A doua: criza economică afectează grav activitatea mea de lucru, trezind în mine îngrijorări majore. Am spus și continui să spun că realitatea e pozitivă, dar totuși mi-e frică și noaptea nu dorm din cauza datoriilor economice. Aș vrea să mă ajuți să înțeleg acest fapt aparent contradictoriu.

Carrón.Isus a intrat în istorie și a adus o prezență care i-a fascinat pe cei care L-au întâlnit; nu a intrat în istorie și a pus totul la loc. De când Misterul a început această aventură fascinantă de a-i deveni tovarăș omului, astfel încât acesta să se poată găsi pe sine, metoda e tot aceeași pe care don Giussani ne-a mărturisit-o. Și care e metoda? O vedem de la Avram încoace: pentru a ajunge la toți și la toate, Dumnezeu a început cu alege-

rea unuia. Când l-a ales pe Avram, a aranjat Dumnezeu toată realitatea și istoria? Nu, a început să genereze un eu, să dea consistență acelui eu și, într-adevăr, don Giussani ne-a vorbit despre Avram ca despre "nașterea eului", pentru că eul se constituie doar în fața unei Prezențe care îl cheamă, care îl atrage, care îl retrezește din toropeala în care cade de multe ori. Și asta nu înseamnă că, atunci, în jurul lui Avram totul s-a schimbat dintr-o dată. Nu, s-a schimbat Avram. Și uneori și Avram se scandaliza de cei pe care îi avea în jurul său: "Dar voi de ce sunteți așa?"... "Dar tocmai pentru că suntem așa, Dumnezeu ni te-a dat pe tine, Avram, harul; tocmai pentru că noi suntem așa de ușuratici și orbi și leneși, pentru că totul în jurul nostru nu e decât întuneric, tocmai de asta Dumnezeu a început să îți dea ție harul, ca să te facă consistent, ca să înceapă să genereze un loc în care întunericul să poată fi învins, în care nihilismul să poată fi învins". La fel, Isus nu ne promite că totul va merge bine, că nu o să avem boli, că nu ne vom pierde locul de muncă sau că vom avea întotdeauna succes. Aceasta e o concepție protestantă calvinistă: Dumnezeu există dacă lucrurile merg bine. Dar asta e împotriva întregii istorii a poporului lui Israel! Spre deosebire de toate celelalte popoare – tocmai pentru că felul de a fi al lui Dumnezeu era un altul, Dumnezeu era o altă realitate, ireductibilă – poporul Israel a putut pierde totul: templul, pământul, monarhia, puterea; și în plus a trăit experiența exilului. În orice altă situație ar fi fost sfârșitul dumnezeului, pentru că divinitățile oricărui alt popor erau legate de posibilitatea de victorie lumească. Când noi ne gândim că dacă vom pierde ceva putere vom fi învinși, arătăm unde ne punem noi speranța. Dar Cristos dă naștere unui loc în care putem găsi o consistență ce ne permite să înfruntăm totul, chiar și învingerea, chiar și exilul, astfel încât să ne putem da seama că victoria nu ne-o dă nici regele, nici numărul de cai pe care îi are armata noastră, nici numărul de locuri pe care le avem, și suntem reconduși la acea purificare de care avem nevoie pentru a experiementa adevărata consistență care ne duce la Destin. Atunci Isus nu ne-a propus să eliminăm întunericul: El însuși a traversat întunericul și a învins deoarce consistența Sa este legătura Sa cu Tatăl. Nici Isus n-a fost scutit de patimi, și de a intra în întuneric și în moarte. Vrem și noi să fim discipolii Săi, sau ne gândim că e mai bine să fim discipolii altcuiva? Întrebarea e dacă noi, chiar și în momentul de dificultate și de frică, ne reîntoarcem acolo unde s-a întors El, adică la legătura cu Tatăl, cu Cel care ne permite să stăm în fața oricărei circumstanțe, și dacă ne ajutăm unii pe alții să ne punem în fața acelei legături. Cum spune Giussani în capitolul zece al cărții *Sensul religios*, cel care are această conșiință, cel care are această consistență, această autoconștiință, "poate intra în orice

situație a existenței cu o liniște profundă, cu o șansă de bucurie".[90] De câte ori nu ne-am mirat noi să vedem cum înfruntă moartea mulți prieteni de-ai noștri, cum înfruntă boala. Datorită faptului că l-au întâlnit pe Cristos sunt ei scutiți oare de ceva? Nimeni nu ne-a promis asta. Isus vrea să dea naștere unui eu, unei creaturi atât de noi încât să poată sta în fața a toate. Aceasta e creatura nouă. Problema nu e să fim scutiți de ceva: nu, ar fi puțin, pentru că – așa cum spunea una din scrisorile de ieri – cineva ar putea reuși să se vindece, Domnul poate s-o vindece, dar adevărata problemă e că asta nu e de ajuns, adevărata chestiune e dacă există un răspuns adecvat pentru moarte, deoarece chiar și după vindecare va trebui să stăm în fața morții. Aceasta e creatura pe care vrea s-o genereze Cristos, și aceasta e posibilitatea pentru noi, pentru prietenii noștri, pentru cei dragi nouă, pentru lume: să existe în real, în istorie, la locul nostru de muncă, în familia noastră, printre prietenii noștri, un eu nou, consistent. Asta e posibil doar dacă noi urmăm un maestru care ne-a fost dat și care ne-a fascinat. Nu e ceva automat, e doar consecința unei urmări; și toți știm că, atunci când urmăm, această consistență sosește: avem mulți martori în fața ochilor, acum, în contextul nostru istoric, nu în Evul Mediu sau în epoca Părinților Bisericii, ci acum! O vedem în fața noastră: a urma cu simplitate propunerea care ne-a fost făcută de don Giussani, mărturisită de el până la sfârșit, ne dă posibilitatea de-a avea o consistență care ne permite să stăm în fața a toate.

[90] L. Giussani, *Sensul religios,* op. cit, p. 166.

Anunțuri

Anul acesta aniversăm treizeci de ani de la recunoașterea pontificală a Fraternității și, tocmai din recunoștința pe care o avem față de istoria noastră, mi se pare o ocazie farovabilă pentru a relua unele lucruri pe care don Giussani le-a spus exact despre ce este Fraternitatea și grupurile de Fraternitate.

Spunea la o întâlnire a Fraternității: "Viața unei Fraternități este în mod esențial o rechemare și un ajutor la trăirea raportului cu propriul destin [vedeți ce tensiune introduce chiar de la prima propoziție: o rechemare la propriul destin, nimic mai puțin de atât]. Pentru că – prieteni – trebuie chiar să ne spunem că nu e uman a trăi altfel, a trăi cu capul în nisip nu e uman. Diferența dintre copil și adult este că primul nu are conștiința scopului [adică a destinului]. Se numește «gâscă» adultul care face pe copilul, care nu are conștiința scopului. Marea majoritate a lumii trăiește ca niște gâște, fără a avea conștiința scopului. Dacă scopul Fraternității este acela de a se rechema și de a se ajuta în asta, atunci [iată valoarea unei serii de elemente ale vieții Fraternității], iată valoarea momentelor de rugăciune. Nu se poate să ne recunoaștem ca ajutor în drumul către propriul destin fără ca, în același timp, să împărtășim nevoile. [Atunci când, cum am văzut, cineva are o problemă la servici, e bolnav, are probleme, noi putem fi împreună fiindcă suntem de acord asupra lucrurilor sau putem să ne ajutăm]. Nu se poate ca noi să fim creștini în lume dacă nu folosim caritatea mai ales față de cei pe care îi avem în jurul nostru ca și tovarăși de drum, deci împărtășirea nevoilor până la capăt. În al treilea rând, concepția misionară a vieții, pentru că misiunea nu este un detaliu al vieții, e viața. Pentru o mamă, o femeie care e casnică, e rezonabil să fie așa dacă oferă pentru lume ceea ce face, și a crește copiii nu are niciun sens dacă nu sunt crescuți pentru Împărăția lui Dumnezeu. Atunci, faptul că propria viață este în funcție de mișcare nu înseamnă nimic altceva decât traducerea practică a acestui elan misionar, pentru că mișcarea nu este altceva decât modul, cu care suntem introduși să trăim lumea și viața după inima Bisericii. De aceea, conceperea propriei vieți, a vieții de familie, a propriei meserii, educația copiilor, timpul liber, propriile energii, bani în funcție de mișcare, înseamnă în funcție de ceva mai mare, unde fiecare acționează cu libertate totală, fiindcă fără libertate nu există răspuns uman. E mai bine un răspuns de 0,1 din 100 cu libertate decât un răspuns aparent de 50% fără libertate, sau mai mult, de 100%

fără libertate".[91] Pentru că, spunea cu o altă ocazie, "mișcarea nu crește prin tot felul de momente organizate; facem să crească mișcarea dacă cresc oameni maturi în credință. Inițiativele sunt un instrument pentru această maturizare; dacă inițiativele – ne spune – nu sunt instrument pentru maturizarea credinței, mișcarea nu crește: vor fi lucruri care conferă plăcere și satisfac amorul propriu al celui care le face, dar nu fac să crească mișcarea, și e adevărat că întotdeauna, atunci când inițiativele sunt pregătite într-un anumit fel, sunt închise în ele însele și dau naștere unor separări, sau mai bine zis, unei înstrăinări. În schimb, inițitivele, toate, de la împărțirea de fluturași și până la o societate care se pune pe picioare, trebuie să fie concepute și considerate instrumente pentru a-i interesa mai mult atât la nivel individual pe cei care participă, cât și pe străinii spectatori ai acestui lucru mare care este prezența lui Cristos, căruia viața noastră și a lumii îi aparține: pentru că, dacă Cristos ar fi recunoscut, cu toții am fi mai bine, de o sută de ori mai bine, pe acest pământ".[92]

De aceea, preocuparea voastră să nu fie cum să organizați viața grupului, ci mai degrabă "îngrijiți-vă […] de a vă rechema la Cristos, de a vă iubi, nu în sensul sentimental al termenului, ci de a împărtăși nevoile, de a fi atenți unul la celălalt, de a depăși antipatiile, de a vă ierta și de a «cloci înăuntrul vostru» o pasiune pentru mișcare".[93]

La un moment dat, don Giussani spune ce libertate trebuie să avem chiar și în a căuta ceea ce ne ajută mai mult: "Dacă nu se găsește un astfel de ajutor în grup …, foarte bine, atunci se poate să fi făcut drumul împreună trei ani, în al treilea an te iei, pleci și găsești o altă companie, se creează o solidaritate mai adecvată, mai liberă față de situația pe care o trăiește cineva. Nu e obligatoriu ca cineva, care a petrecut cinci ani cu o Fraternitate, să trebuiască să rămână cu ea o veșnicie".[94] Ceea ce ne ajută mai mult! De multe ori, dacă cineva se mișcă pentru că se sufocă sau pentru că găsește un grup mai potrivit, pare un scandal pentru toți. Dar cum?! E vorba de scop, și scopul e destinul, nu doar să stăm în jurul focului.

---

[91] Adunarea Fraternității Comunione e Liberazione Marche, Loreto 15 ianuarie 1984, Arhiva CL.

[92] L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., p. 175-176.

[93] *Ibidem*, p. 78.

[94] Adunarea Fraternității Comunione e Liberazione Marche, Loreto 15 ianuarie 1984, Arhiva CL.

”Pentru a nu trăi și grupul de Fraternitate de dragul unor scheme, care în mod normal degradează orice apartenență la mișcări și asociații, trebuie să fim liberi. Și libertatea, dacă nu se dorește a fi a o alegere după propriile gusturi sau după propria instinctivitate, înseamnă a ști să alegi și să valorizezi acele prezențe din viața noastră care ne recheamă cel mai mult la destinul nostru”.[95] Acesta ar fi criteriul pentru alegerea grupului de Fraternitate. Și nici asta nu decidem noi, ci îl recunoaștem pe cel care ne recheamă cel mai mult la destin. Fraternitatea este o ascultare, așa cum mișcarea este o ascultare, așa cum e o ascultare maestrul: întrucât suntem nevoiași până în măduva oaselor, care e problema? Ca noi să găsim pe cine ne recheamă mai mult, cine ne ajută mai mult, ne trezește mai mult. De aceea e nevoie de o libertate totală. Dar de multe ori, în grupuri, dacă cineva se mișcă, pare că nu ține la ceilalți … nu! Poate, faptul că unul se mișcă – pentru că Dumnezeu îi dă unuia harul să se miște – poate fi modalitatea de a retrezi grupul, pentru că metoda lui Dumnezeu este mereu aceeași: îi dă harul unuia, dacă nu e o mișcare pur sentimentală, ca să ajungă la toți.

De aceea ”a ști să alegi și să valorizezi acele prezențe […] care ne recheamă cel mai mult la destinul nostru, la scopul vieții, și ne ajută cel mai mult să ne împlinim datoria, să ne realizăm misiunea. Vitalitatea noastră de credință nu poate fi circumscrisă întregului grup. Viața grupului este ca viața de familie. Viața de familie nu are ca scop circumscrierea existenței în cadrul familiei înseși: asta ar fi moartea personalității. Familia e ca un input, pe care natura îl pune și îl dezvoltă în om, pentru a-i lărgi interesul și pentru a-i deschide brațele pentru toată lumea. Familia, de fapt, se naște ca o educatoare a raportului cu lumea întreagă. Așa grupul de fraternitate trebuie să favorizeze un input asemănător. Dacă, trăind viața mișcării, întâlnim persoane, sau lucruri, sau situații cu care ne găsim în consonanță, ne simțim ajutați, cineva nu trebuie să se simtă blocat de o falsă fidelitate față de grupul lui [sunt cuvintele lui! Câte scheme pentru a justifica complicitatea și lipsa noastră de mișcare!]: devine prietenul oricui, cu libertate, și asta îl va ajuta mai mult cu grupul său”.[96]

Ar trebui ca grupul să fie cel care încurajează aceste mișcări, pentru că dacă unul se mișcă este un har pentru toți. O vedem între noi: un har dat unuia este un bine pentru toți. De aceea, să ne uităm la ce experiență trăim în grupurile noastre, pentru a nu fi complici.

---

[95] L. Giussani, *L’opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., p. 87-88.

[96] *Ibidem*, p. 88.

Fondul comun

Vă amintesc importanța Fondului comun, valoarea acestui gest. Am vorbit și anul trecut despre asta, puteți citi în cartea de Exerciții din 2011. Adaug doar următoarele: faptul că unii dintre noi, care se află în dificultate datorită contextului economic problematic, nu și-au suspendat achitarea contribuției așteptând vremuri mai bune, ci doar au diminuat suma, e un lucru impresionant; asta arată educația pe care o avem, pentru că nu e o problemă de cantitate; unii, trăind chiar o umilire, e posibil să nu poată continua să participe cu aceeași sumă, dar pot rămâne fideli. Care dintre noi nu poate da nici măcar un euro? Să și-o spună lui însuși dacă nu e în stare să dea atât. De aceea, nu există nicio scuză pentru a nu plăti Fondul comun, pentru că nu e vorba de cantitate, ci de o educație care ne interesează. Închipuiți-vă oare dacă putem rezolva ceva cu banii … Fidelitatea față de Fondul comun e un semn care arată cât de important considerăm gestul pentru propria viață, ca recunoștință față de ceea ce trăim în Fraternitate.

Unii dintre noii înscriși ne-au întrebat dacă există o sumă standard pentru Fondul comun. Nu! Pentru că don Giussani a spus întotdeauna că suma cu care se participă este totalmente liber decisă, cum spuneam mai nainte, și că importantă e fidelitatea față de acest gest și nu cantitatea.

Tracce

Vă aduc aminte că Tracce este revista oficială a mișcării și că e unicul instrument, dincolo de site-ul CL, de care ne considerăm responsabili în mod direct.

În anunțuri găsiți propunerea de a difuza în mod deosebit numărul din mai, dedicat marii întâlniri a familiilor cu Papa. Aș vrea să relansez invitația de a distribui revista în mod public în diferitele medii de viață (servici, școală, universitate, parohii, în rândul cunoștințelor, a prietenilor), pentru că am văzut că e o mare ocazie educativă pentru toți și reprezintă posibilitatea de a face cunoscută prezența comunității noastre tocmai acolo unde trăim fiecare. Așa cum arată această prietenă care ne scrie: ”Am vorbit de distribuirea revistei *Tracce* în comunitatea noastră. Nimeni nu mai mergea s-o împartă în fața bisericilor. Am început să vorbim despre asta cu prietenii de la Școala de comunitate. Unul dintre ei a luat în serios această rechemare și a început să distribuie revista la ieșirea de la liturghia unde se ducea el. În fața obiecțiilor celor care nu aveau timp, a celor care considerau că limbajul folosit în revistă era greoi, i-a invitat să citească revista acasă la el, luând cina împreună. Grupul de lectură care se întâlnește o dată pe lună merge înainte, cu invitarea de noi persoane care se alătură. Doi

dintre participanți vin la Școala de comunitate, și e un rezultat important pentru că altfel gestul riscă să rămână o întâlnire sentimentală de inspirație creștină. În prezent reușim să propunem revista la diferite liturghii pentru că și alții au venit să ne ajute. Acum am mărit numărul de exemplare și mi se pare un miracol pentru că am luat în serios indicația ca muncă pentru viața noastră, nu ca un activism aproape obligatoriu. Această comunicare a experienței face ca inima să se deschidă ca să începem să facem o muncă pentru noi înșine, pentru a da rațiunile a ceea ce am întâlnit". Dincolo de distribuirea publică, v-o sugerez și pe cea la nivel personal. De multe ori cuiva i se poate întâmpla să vorbească despre anumite subiecte și poate găsi într-un articol din revistă o ocazie de a oferi altora o perspectivă diferită. Uneori în discuțiile cu colegii, prietenii, cunoscuții putem avea ocazia de-a face cunoscută revista pornind de la un anumit articol sau de la un subiect la care ei țin foarte mult, și așa îi deschidem spre totalitate. Deseori articolele, interviurile și judecățile regăsite în revistă sunt punct de întâlnire și dialog cu persoane cu care începem un raport de servici sau le cunoaștem în alte ocazii. Deci să folosim revista ca ocazie de mărturie.

Rugăciunea de invocare a lui don Giussani

Pentru a răspunde unei exigențe apărute în viața multora, ca urmare a cererii de introducere a cauzei de beatificare a lui don Giussani, și anume aceea de a putea invoca mijlocirea de-o manieră ordonată și corespunzătoare adevăratei naturi a carismei sale, Fraternitatea a cerut și a obținut de la autoritățile bisericești competente aprobarea unei invocări, destinate – atenție! – devoțiunii private, singura acceptată de Biserică în ceea ce îl privește pe Servul lui Dumnezeu, care este acum don Giussani.

Vă recomandăm călduros să evitați compunerea și răspândirea altor forme de invocare. Fraternitatea dezaprobă orice altă inițiativă.

Întâlnirea mondială a familiilor cu Papa

Sărbătoarea mărturiilor, care va avea loc în data de 2 iunie, sâmbătă după amiaza, și Liturghia Solemnă, de duminică, 3 iunie, sunt cele două momente la care va participa Benedict al XVI-lea, cu ocazia Întâlnirii Mondiale a Familiilor. Acest eveniment este o ocazie pentru a trăi o mărturie a originalității carismei noastre în mediile în care trăim și cu toți oamenii pe care îi întâlnim. Vă recomand să luați foarte în serios invitația de a fi promotorii acestui gest în fața prietenilor, a colegilor, în parohii și în dieceze.

Vă citesc telegrama pe care am trimis-o Sfinției Sale: "Sfinte Părinte, 25.000 de membrii ai Fraternității Comunione e Liberazione au participat la Rimini, la tradiționalele Exerciții Spirituale, reflectând asupra cuvintelor

sfântului Paul: «Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine». Alte câteva mii au participat prin video-conferință din 13 țări europene. În aceste zile am retrăit experiența lui Cristos ca răspuns la ceea ce este fiecare dintre noi, verificând faptul că doar o conștientizare atentă, tandră și plină de pasiune față de noi înșine ne deschide larg spre a-L recunoaște prezent aici și acum, pe Unicul care despășește ruptura dintre a ști și a crede pe care Sfinția Voastră ne-o indică fiind «problema» creștinilor de azi. Dacă Cristos, de fapt, nu trăiește în noi, dualismul câștigă și nihilismul domină. Don Giussani a acceptat să trăiască la înălțimea umanității sale, nu s-a dat înapoi din fața privirii lui Cristos și de asta a marcat drumul pentru fiecare dintre noi, în urmarea Papei și a Bisericii sale, mărturisindu-ne cu propria sa experiență că doar Isus corespunde totalității așteptării inimii. Plini de entuziasm pentru persoana Dumneavoastră care conferă trup și sânge mesajului pascal – «Dacă Isus a înviat, s-a întâmplat ceva realmente nou, care schimbă condiția omului și a lumii. Învіatul nu aparține *trecutului*, ci e *prezent* azi, viu», așteptăm să-l întâlnim pe Petru la Milano împreună cu toate familiile lumii. Afecțiunea inimii noastre e pentru Dumneavoastră".

SFÂNTA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii:Fa 3, 13-15.17-19; Ps 4; Lc 24, 35-48

PREDICA EMINENȚEI SALE CARDINAL MARC OUELLET
PREFECT AL CONGREGAȚIEI EPISCOPALE

Dragi prieteni,

”Cristos înviat le-a apărut apostolilor săi și le-a dat pacea sa”.

Iată anunțul care rezumă nu doar sensul liturghiei de azi, ci și miezul evenimentului creștin, mai mult sensul întregii Sfintei Scripturi.

”Cristos înviat” este acel om unic, care i-a mirat ca nimeni altul pe contemporanii săi, dar și pe oamenii din toate secolele. Acest om duce cu sine o măsură a umanului care depășește capacitatea noastră, dar care retrezește și radicalizează nevoia de sens a inimii omului. A ajuns să fie răstignit fiindcă pretenția sa de a fi de acolo sus a scandalizat autoritățile din vremea aceea și pe urmașii acestora. Provocarea sa continuă de-a lungul secolelor. E imposibil de ținut socoteala numeroaselor tentative de a-L face să aparțină orizontului rațiunii istorice a umanității.

1. Acest om Cristos nu doar că a înviat, ci a apărut în mod misterios în fața alor săi, lăsându-se recunoscut, lăsându-se atins, invitându-i să creadă în pofida șocului destinului său tragic. Nu le-a apărut oricum, ci cu scopul de a forma niște martori ai unei realiăți noi, ireductibile la categoriile lumii, dar profund inteligibilă prin inteligența Scripturilor. ”Acestea sunt lucrurile pe care vi le spuneam când încă eram cu voi: că trebuiau să se împlinească toate lucrurile scrise de mine în legea lui Moise, în profeți și în Psalmi”.

2. Pretenția nemaiauzită a lui Isus se încheiase cu răstignirea și cu victoria asupra morții a celui Înviat. Apoi aparițiile sale i-au făcut pe discipoli să înțeleagă identitatea sa prezentă: faptul că era acolo, viu, dincolo de moarte, mai viu decât ei, nesupus legăturilor timpului și spațiului, dar complet liber să se arate. Acum puteau înțelege Cine era el, de unde venea și unde se întorsese după parcursul ascultător față de drumul întrupării. Era într-adevăr Mesia, Fiul unul născut, Revelatorul Tatălui, mijlocitorul Spiritului.

3. Toate acestea se regăsesc în salutul care rezumă în sine toate avantajele mesianice: Shalom! ”*Pacea fie cu voi*”. Un salut de pace plin de sens și repetat de câteva ori. Vă dau Pacea, pacea mea, nu așa cum o dă lumea, pentru că pacea mea conține iertarea păcatelor voastre, reconcilierea voastră cu Dumnezeu și între voi, și o viață nouă de comuniune care nu este din această lume. Este ”Pacea pe care lumea o batjocorește, dar pe care n-o poate răpi” (Cf. Manzoni, *Rusaliile*).

4. "Pacea să fie cu voi". Pimiți-o de la mine nu doar ca revelare a faptului că *Eu sunt* (Εγω ειμι), ci și ca revelare a ceea ce sunteți voi, prietenii mei: sunteți *fii lui Dumnezeu*! Primiți-o în plinătatea ei pentru a înțelege și a îmbrățișa ceea ce sunteți prin har. De fapt Cristos suflă peste ei și peste noi *Spiritul Său* care face noi toate lucrurile. Această Suflare creatoare unește deci *identitatea lor cu a Sa* într-o conviețuire așadar definitivă și indestructibilă. O conviețuire care constituie identitatea Bisericii și care încurajează fiecare comunitate să fie mărturisitoare a ÎnvIatului în fața lumii.

5. Cum să întrupăm această mărturie când suntem conștienți că am primit darul unei conviețuiri privilegiate cu Cristos Înviat? Iată întrebarea Exercițiilor voastre spirituale, care au fost așezate sub expresia paolină: "Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine". A răspunde în mod serios la această întrebare, ba chiar la această provocare existențială, a fost obiectivul rugăciunii și al meditației din aceste zile.

6. Să pornim acum de la evenimentul care ne-a adus împreună, numit de frații noștri din Orient "Divina Liturghie", pentru a surprinde o altă trăsătură esențială a raportului nostru vital cu Cristos. Ce determină în noi întâlnirea sacramentală cu Cristos? Cum să ne asigurăm că va fi întotdeauna nou și regenerator? Pentru a evita rutina și mediocritatea, trebuie să încercăm să nu reducem Divina Liturghie la devoțiune, adică la o serie de ritualuri, îndatoriri, sentimente și atitudini strunite de noi înșine în raportul nostru cu Dumnezeu. Trebuie însă s-o trăim în lumina aparițiilor celui Înviat. Și adică, asemeni unei întâlniri care lasă niște *urme*.

7. Liturghia este, de fapt, incursiunea Domnului Înviat în istoria noastră, prin simplitatea cuvântului proclamat și umilința ritualurilor. Nu este o reprezentație a noastră, ci un eveniment ce nu poate fi niciodată îmblânzit, întruparea unui Cuvânt viu și plin, care ajunge și rezumă toate spațiile și momentele vieții noastre umane. Liturghia îmbracă existența noastră în lumina pascală și ne dă așadar niște ochi ca să vedem semnele Domnului prezent în toată viața noastră.

8. Ireductibilitatea evenimentului Cristos, imposibilitatea de a controla aparițiile sale, plinătatea păcii sale care se abundă din Sfânta Liturghie. Oare nu este acesta unul mesajele cele mai decisive ale Papei Benedict al XVI-lea? Să ne gândim un pic și vom vedea că sensul evenimentului Cristos, care îi cutremurase în mod asemănător pe don Giussani și pe Joseph Ratzinger, are o origine pascală comună; fascinația lor față de chipul lui Cristos se naște din întâlnirea personală a Cuvântului întrupat în misterul euharistic, care luminează modul cel mai linear, discret și totalizat al prezenței sale în traiectoria foarte concretă a întregii vieți umane și a tuturor oamenilor.

9. "*Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine*". A crede în El, a fi una cu El, înseamnă să aparținem trupului său euharistic și eclezial. Această apartenență conferă vieții umane o plinătate de semnificație care duce cu sine experiența noastră personală dincolo de noi înșine în experiența comuniunii ecleziale.

10. Schimbul de identitate dintre Cristos și mine izvorăște din evenimentul Botezului, dar se împlinește în pacea comuniunii euharistice. Tocmai pentru că experiența noastră umană concretă și cotidiană este învăluită de misterul comuniunii euharistice-ecleziastice, raporturile noastre umane, de familie, de prietenie și raporturile sociale sunt, ca să zicem așa, locuite și orientate spre un schimb de daruri care include însăși identitatea noastră: "*Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine*".

11. Din lene și mediocritate putem întotdeauna reduce evenimentul comuniunii euharistice la devoțiune dar, de partea sa, Cristos oferă în aceasta nimic mai puțin decât comuniunea trinitară, revărsată în inimi prin trupul său plin de Spiritul Sfânt.

12. "*Pacea să fie cu voi*" exprimă, totodată, acțiunea lui Dumnezeu care actualizează, *aici pentru noi* în sacrament, procesul de divinizare a întregii noastre ființe și a întregii noastre activități. În Euharistie, mister de comuniune cu trupul glorificat al lui Cristos, sâmbure de nemurire (cf. Sfântul Grigore de Nazianz, *Discurs catehetic* XXXVII: PG 45, 97*)* se realizează participarea la viața divină. Uniți în Cristos "oamenii devin dumnezei și fii ai lui Dumnezeu, … praful se ridică la un așa nivel de slavă încât ajunge să fie egal în onoare și dumnezeire cu natura divină" (Nicola Cabasilas, *La vita in Cristo*, I: PG 150,505) [cf. Orientale Lumen n. 6]. Să primim prezența celui Înviat cu recunoștință și cu multă bucurie după cum ni s-a propus în rugăciunea inițială a colectei: *Să se bucure mereu poporul tău, o Tată, / pentru înnoita tinerețe a spiritului, /și cum astăzi se bucură de darul demnității filiale, / așa să preguste în speranță / ziua slăvită a învierii.*

13. Înflăcărați de această rugăciune a Bisericii, să ne încredințăm Suflării celui Înviat și să-l lăsăm să modeleze în mod intim răspunsul nostru înaintea Cuvântului Maestrului în timp ce ne adâncim în adorație: "Tu ești al meu și Eu sunt al tău, te-am cumpărat scump, plătind cu tot sângele meu vărsat, fii al meu așa cum Eu sunt al tău. Să fim un singur lucru, un singur trup, unu singur Spirit. Primește ceea ce ești, trupul meu, și îngăduie-mi să continui să umblu pe pământ în mijlocul oamenilor datorită ție, a inimii tale dăruită mie, a spiritului tău locuit și transformat de iubirea mea. Am venit în trup nu pentru a abandona apoi trupul ci pentru a face din întreaga umanitate corpul meu. Tu ești împreună cu prietenii tăi și ai mei profeția destinului tuturor. Ca toți să fie Una".

14. Dragi prieteni să-l lăudăm pe Domnul cu adâncă bucurie și recunoștință în timp ce ne oferim să fim ai săi mărturisitori prin puterea Spiritului Său. Fie ca mărturia noastră să fie umilă și curajoasă, să fie nu atât a noastră cât a Sa, mai vie în noi decât noi înșine.

Fie ca îmbrățișarea sa de Pace să devină îmbrățișarea noastră personală și eclezială, o îmbrățișare care este sacrament al Păcii Sale pentru lume. Amin!

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă Eminență, în numele tuturor doresc să vă mulțumesc mai ales pentru participarea dumneavoastră la Exercițiile noastre. Permiteți-mi să vă mulțumesc, de asemeni, pentru prietenia dumneavoastră de-a lungul anilor și pentru cordialitatea cu care sunteți atent la experiența noastră. Nu în ultimul rând, dorim să vă exprimăm recunoștința noastră pentru mărturia unei adevărate identificări cu Petru în delicata misiune pe care o îndepliniți în serviciul Celui care este dulcele Cristos pe pământ, chiar și în aceste vremuri atât de grele și confuze. Mulțumim, Eminență.

Cardinalul Ouellet. Dragi prieteni, înainte de a ne despărți vreau să vă mulțumesc din nou pentru marele privilegiu de a fi celebrat cu voi, în lumina celui Înviat, Sfânta Euharistie. Fără doar și poate este un har pentru mine să fiu primit în comuniunea voastră într-unul din momentele cele mai importante ale parcursului vostru spiritual. Fie ca Dumnezeu să vă răsplătească de o sută de ori.

Aș vrea să adaug o mulțumire și pentru un alt motiv. Toți cunosc prietenia dintre Comunione e Liberazione și Sfântul Părinte Benedict al XVI-lea, prietenie care continuă să înflorească și să dea roade. Vă mulțumesc mult pentru asta, pentru contribuția voastră ascunsă și publică la marele său pontificat. Încredințez Mariei pe fiecare dintre voi, familiile voastre și toate lucrările voastre!

Rugați-vă și pentru mine!

Mulțumesc!

MESAJE PRIMITE

”Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine” (Gal 2, 20)

Dragii mei, și anul acesta vreau să vă salut, cu ocazia Exercițiilor, gest decisiv pentru viața personală și a întregii Fraternități a Comunione e Liberazione.

”Eu, dar nu mai eu”, așa și-a însușit Benedict al XVI-lea profunda afirmație paolină, la congresul ecleziastic de la Verona, afirmație căreia îi este dedicată întâlnirea Voastră.

Fiecare dintre noi, pătruns de această afirmație, simte o tresărire: pe de o parte suntem conduși într-un ”spațiu nou”, deschiși în fața unui orizont împlinit pentru dorința care niciodată nu ne părăsește sufletul; pe de altă parte însă, aproape o contralovitură inexorabilă, imediat ne asaltează frica de incapacitatea noastră de a săvârși această aspirație decisivă.

Cu cât trec anii, cu atât natura paradoxală a acestei tresăriri riscă să ne obosească inima, să slăbească credința noastră, să frâneze frumusețea de a-l comunica pe Isus Cristos, unicul salvator și mântuitor.

Pe bună dreptate don Giussani sugera, ca antidot la acest risc, figura morală a ”reluării”.

Fiecare să ceară Îndurării, care este însuși Isus mort și înviat, energia reluării.

Să ne încredințăm Mariei.

De la Częstochowa, în Domnul Vă salut și Vă binecuvântez.

E.S.R. cardinal Angelo Scola, Arhiepiscop de Milano

Dragă don Julián!

Timpul care trece ne face mereu mai siguri de enormitatea lui Cristos în viață și în istorie, a lui Dumnezeu făcut om, răstignit pe cruce și Înviat!

Timpul care trece face mereu mai evident că Cristos nu a venit pentru a ne face perfecți: e de-ajuns să ne uităm la istorie, la lume după două mii de ani de la venirea Sa, sau să aruncăm o privire umilă și sinceră la noi înșine: ”Voi nu cunoașteți nimic în universul imens care să nu fie instrument al unei nefericiri” (Péguy). Cristos a fost purtătorul unei noutăți experimentabile în viața noastră și în istorie: El însuși prezent care schimbă, transfigurându-i, pe om și pe lume (Ioan Paul al II-lea). ”Domnul nostru Isus Cristos, după ce a murit pe cruce pentru păcatele noastre și după ce s-a înălțat la cer, n-a lăsat lumea așa cum o găsise, ci lăsă un dar prețios în urma Sa. A lăsat în lume ceea ce înainte nu era: un refugiu secret, pentru

ca noi să putem să ne bucurăm de credință și iubire, oriunde ne-am afla" (Newman).

Așa timpul care trece devine mereu tot mai experimentabil îndurarea lui Dumnezeu care recreează, acțiunea vizibilă a celui Înviat care "în această bucurie pascală ne face din nou inocenți". Este spectacolul poporului Său, al poporului care este casa Sa printre oameni (Evrei), pe care cel Înviat o generează la fel ca fiecare nou început, așa cum importantul gest al Exercițiilor, devine cale și sălaș.

Însoțesc gestul Exercițiilor Fraternității cu săraca mea rugăciune și ofertă.

Al tău prin harul lui Isus Cristos Domnul Nostru Înviat.

E.S.R. monsenior Paolo Pezzi
Arhiepiscop al Maicii Domnului la Moscova

Dragă don Julián Carrón,

Către tine și către toți prietenii din mișcare se îndreaptă salutul și rugăciunea mea pentru un bun rezultat al acestor Exerciții spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione. După două zeci și șapte de ani de misiune în Brazilia, începută la invitația lui don Giussani, de câteva luni m-am întors aici, în Italia, în Arhidieceza de Taranto. Sunt cufundat în angajamente cu lumea eclezială și cu societatea orașului care traversează un moment foarte delicat datorită unui conflict dintre apărătorii locurilor de muncă și apărarea sănătății și a mediului înconjurător.

Aceasta e o circumstanță dificilă pentru întreaga societate italiană și europeană, dar e și o mare oportunitate pentru a le arăta tuturor speranța care se află în noi pentru imensitatea carismei lui don Giussani pe care am întâlnit-o. El ne-a făcut să participăm la experiența sfântului Paul care este tema acestor Exerciții: "Nu mai trăiesc eu, ci Cristot trăiește în mine". Acesta e faptul dominant al vieții noastre în circumstanțele pe care Domnul ne cheamă să le trăim. Și astfel totul e mai diferit și mai adevărat.

Plin de încredere mă alătur vouă, tuturor, în acest moment de har, cerând pentru toată mișcarea disponibilitatea de a urma pasul pe care tu ni-l indici și pe care i-l oferi fiecăruia dintre noi.

Invocând binecuvântarea Domnului și protecția Marii Mame a lui Dumnezeu, vă salut cordial.

E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop di Taranto

TELEGRAME TRIMISE

Sfinției Sale,
Benedict al XVI-lea

Sfinte Părinte, 25.000 de membrii ai Fraternității Comunione e Liberazione au participat la Rimini, la tradiționalele Exerciții Spirituale, reflectând asupra cuvintelor sfântului Paul: "Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine". Alte câteva mii au participat prin video-conferință din 13 țări europene. În aceste zile am retrăit experiența lui Cristos ca răspuns la ceea ce este fiecare dintre noi, verificând faptul că doar o conștientizare atentă, tandră și plină de pasiune față de noi înșine ne deschide larg spre a-L recunoaște prezent aici și acum, pe Unicul care despășește ruptura dintre a ști și a crede pe care Sfinția Voastră ne-o indică fiind "problema" creștinilor de azi. Dacă Cristos, de fapt, nu trăiește în noi, dualismul câștigă și nihilismul domină. Don Giussani a acceptat să trăiască la înălțimea umanității sale, nu s-a dat înapoi din fața privirii lui Cristos și de asta a marcat drumul pentru fiecare dintre noi, în urmarea Papei și a Bisericii sale, mărturisindu-ne cu propria sa experiență că doar Isus corespunde totalității așteptării inimii. Plini de entuziasm pentru persoana Dumneavoastră care conferă trup și sânge mesajului pascal – "Dacă Isus a înviat, s-a întâmplat ceva realmente nou, care schimbă condiția omului și a lumii. Înviatul nu aparține *trecutului*, ci e *prezent* azi, viu", așteptăm să-l întâlnim pe Petru la Milano împreună cu toate familiile lumii. Afecțiunea inimii noastre e pentru Dumneavoastră".

E.S.R. cardinal Angelo Bagnasco
Președinte Conferința Episcopală Italiană

Eminență, 25.000 de membrii ai Fraternității Comunione e Liberazione care s-au întâlnit la Rimini pentru Exercițiile spirituale cu tema "Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine", își reînoiesc dorința de a colabora cu Biserica italiană în imensa operă de mărturie că doar în Cristos omul află pacea și o rațiune credibilă pentru a trăi, cu atât mai mult necesară în acest moment de criză și de confuzie.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Stanisław Ryłko
Președinte Consiliului Pontifical pentru Laici

Eminență, 25.000 de *christifidelis* ai Fraternității Comunione e Liberazione care s-au întâlnit la Rimini pentru Exercițiile spirituale cu tema "Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine" și alte câteva mii în legătură directă din 13 țări europene, confirmă angajamentul de a mărturisi profunda schimbare pe care Cristos o împlinește în cel care se lasă cuprins de El.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop de Milano

Dragă Angelo, cuvintele tale ne-au provocat să fim și mai ascultători – umiliți și de aceea umili – și disponibili față de acea reluare pe care doar misterul lui Cristos înviat, și deci contemporan fiecăruia dintre noi, o poate împlini în viața noastră. Conștiința dureroasă a inconsistenței eului nostru, care provoacă o "tresărire" de teamă și dubiu, urgentează în noi memoria lui Cristos și ne împinge să urmăm și mai conștienți calea pe care don Giussani a parcurs-o, mărturisindu-ne cu însăși viața sa că credința este suprema raționalitate și ca niciun succes sau putere nu e în stare să satisfacă inima noastră.

Așteptând marea întâlnire a Sfântului Părinte cu familiile lumii, încredințăm intențiile tale Fecioarei de la Caravaggio, cerându-ți să te rogi pentru convertirea fiecărui membru al Fraternității.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop de Taranto

Dragă Excelență, recunoscători pentru mesajul tău, de la Rimini ne rugăm pentru noul tău minister pastoral, siguri că din fidelitatea față de acea formă de învățătură căreia i-am fost încredințați vei continua să îți afli criteriile pentru a fi un mărturisitor înaintea poporului tău a faptului că Cristos este singurul în a cărui privire toată drama noastră și a fraților oameni e îmbrățișată și dezvăluită.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. monsenior Paolo Pezzi
Arhiepiscop al Maicii lui Dumnezeu la Moscova

Dragă Excelență, recunoscători pentru rugăciunea ta pentru Exercițiile noastre, am retrăit experiența lui Cristos contemporan prin noutatea pe care a introdus-o în viața noastră, fragilă și totuși sigură că El este Domnul. Fecioara duioșiei să facă tot mai mult din viața ta o mărturie pentru Cristos, care e ceea ce avem noi mai scump, pe calea însemnată de don Giussani.

Pr. Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor preluate din Istoria artei care însoțeau audiția fragmentelor de muzică clasică la intrare și la ieșire)

Catacombele sunt locul în care se află primele expresii ale artei creștine. O artă ce se naște în strânsă legătură cu cultul morților, pentru că victoria asupra morții – obstacolul ultim la care erau înfrânte toate cultele antice – se află în centrul experienței primelor comunități de creștini. Istoria mântuirii, expusă în episoadele sale principale, e străbătută în întregimea ei de către această privire ațintită către Cristos care, prin învierea sa, a învins pentru totdeauna moartea și, prin sacrificiul Său, i-a deschis omului posibilitatea de a-i fi tovarăș, pentru totdeauna.

1 Roma, Catacomba Commodilla, Chi-Rho, alfa și omega
2 Vatican, Colecția cimitirului Teutonilor, Piatră funerară cu Chi-Rho, alfa și omega și doi porumbei
3 Roma, Coemeterium majus, Adam și Eva
4 Roma, Catacomba de pe via Latina, Jertfa lui Abel și Cain
5 Roma, Catacomba de pe via Latina, Avram și trei îngeri
6 Roma, Catacomba Priscilei, Jertfa lui Isac
7 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Jertfa lui Isac
8 Roma, Catacomba de pe via Latina, Visul lui Iacob
9 Roma, Hipogeul de pe via Dino Compagni, Sanson îi alungă pe Filisteni
10 Roma Hipogeul de pe via Dino Compagni, Balaam și măgărița
11 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Cei trei copii în cuptorul arzând
12 Roma, Catacomba Priscilei, Cei trei copii în cuptorul arzând
13 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Daniel în groapa cu lei
14 Roma, Catacomba sfântului Calist, Daniel în groapa cu lei
15 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Traversarea Mării Roșii
16 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Carul de foc
17 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Miracolul de la fântâna lui Moise
18 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Visul lui Iosif
19 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Iona aruncat în mare
20 Roma, Hipogeul Aurelilor, Iona aruncat în mare
21 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Iona aruncat de monstru
22 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Odihna lui Iona
23 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Botezul lui Isus
24 Roma, Catacomba Priscilei, Isus păstor ul cel bun
25 Roma, Catacomba sfântului Calist, Isus păstorul cel bun

26 Roma, Hipogeul Trebius, Isus păstorul cel bun
27 Roma, Hipogeul Aurelilor, Predica de pe munte
28 Roma, Catacomba de pe via Latina, Înmulțirea pâinilor
29 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Vindecarea femeii gârbove
30 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Samariteanca la fântână
31 Roma, Hipogeul de pe via Dino Compagni, Samariteanca la fântână
32 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Vindecare femeii cu scurgere de sânge
33 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Cubiculum C, Învierea lui Lazăr
34 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Învierea lui Lazăr
35 Roma, Catacomba sfântului Calist, Învierea lui Lazăr
36 Roma, Catacomba Domitilla, Cristos printre apostoli
37 Roma, Catacomba de pe via Anapo, Cristos printre apostoli
38 Roma, Catacomba Domitilla, Cristos și apostolii
39 Roma, Catacomba Priscilei, Cina euharistică
40 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Cina euharistică
41 Roma, Catacomba sfântului Calist, Cina euharistică
42 Roma, Catacomba sfântului Calist, Peștele euharistic
43 Tabgha (Israel), Biserica Înmulțirii pâinilor, Înmulțirea pâinilor, mozaic pardoseală
44 Roma, Catacomba Commodilla, Renegarea lui Petru și cântatul cocoșului
45 Roma, Hipogeul Aurelilor, Un apostol
46 Roma, Confessio sub Bazilica sfinților Ioan și Pavel, Un sfânt rugându-se
47 Roma, Catacomba de pe via Latina, Portret de copilă
48 Roma, Catacomba de pe via Latina, Portret de copilă, detaliu
49 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Imagini de sfinți
50 Roma, Catacomba Domitilla, Imagini de sfinte
51 Roma, Hipogeul Trebius, Scena construcției
52 Roma, Hipogeul Trebius, Scena discuției de angajare
53 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Cubiculum C, Învierea lui Lazăr
54 Roma, Catacomba sfântului Sebastian, Noe în arca sa
55 Roma, Catacomba Priscilei, Femeie rugându-se, numită Acoperita
56 Roma, Catacomba Priscilei, Ansamblul arcadei Acoperita
57 Roma, Catacomba Giordani, Om în rugăciune
58 Napoli, Catacomba sfântului Ianuarie, Mormântul sarcofag al familiei lui Teotecnus
59 Roma, Catacomba Priscilei, Mamă cu Prunc
60 Roma, Coemeterium majus, Fecioara rugându-se cu Pruncul
61 Roma, Santa Maria Antiqua, Fecioara cu Copilul
62 Roma, Santa Maria Antiqua, Chipul sfântului
63 Roma, Catacomba Commodilla, Fecioara cu copilul și cu sfinții
64 Roma, Catacomba sfinților Petru și Marcelin, Cristos între sfântul Petru și sfântul Paul
65 Roma, Catacomba Commodilla, Bustul lui Cristos

Cuprins

MESAJUL SFINȚIEI SALE BENEDICT AL XVI-LEA 3

Vineri seara, 20 aprilie

INTRODUCERE 4

SFÂNTA LITURGHIE – *PREDICA LUI DON STEFANO ALBERTO* 12

Sâmbătă dimineața, 21 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE – ***Un maestru de urmat*** 13

Sâmbătă după amiaza, 21 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE – ***Strada spre autoconștiință: o experiență trăită*** 29

SFÂNTA LITURGHIE – *PREDICA LUI DON MICHELE BERCHI* 51

Duminică dimineața, 22 aprilie

ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI 53

SFÂNTA LITURGHIE – *PREDICA E.S.R. CARDINAL MARC OUELLET PREFECT AL CONGREGAȚIEI EPISCOPALE* 73

MESAJE PRIMITE 77

TELEGRAME TRIMISE 79

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ 82